

”ERI TAHOT EI TIEDÄ MITÄ TOISILLA ON”

Hämeenkyrön kunnan ja seurakunnan yhteistyön kehittäminen
vapaaehtoistoiminnassa

Pirjo Järvinen
Opinnäytetyö, syksy 2013
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Diakonisen sosiaalityön
suuntautumisvaihtoehto
Sosionomi (AMK) + diakonian vir-
kakelpoisuus + lähetyssihteerin pä-
tevyys

TIIVISTELMÄ

Järvinen, Pirjo. ”Eri tahot ei tiedä mitä toisilla on”. Hämeenkyrön kunnan ja seurakunnan yhteistyön kehittäminen vapaaehtoistoiminnassa. Syksy 2013, 81s., 10 liitettä.
Diakonia-ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelma, diakonisen sosiaalityön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi(AMK) + diakonin virkakelpoisuus ja lähetysseurain pätevyys.

Opinnäytetyöni aiheena oli yhteistyön kehittäminen kunnan ja seurakunnan välillä Hämeenkyrön vapaaehtoistoiminnassa. Opinnäyte toteutettiin kehittämishankkeena, jonka tarkoituksena oli kartoittaa ja ideoida vapaaehtoistoimintaa sekä luoda alku ja malli kunnan ja seurakunnan yhteistyölle vapaaehtoistoiminnan suhteen.

Kyselyaineistoa, kehittämissuhteita ja palautetta kerättiin hankkeen aikana sekä kunnan että seurakunnan työntekijöiltä ja vapaaehtoisilta. Hankkeen aikana pidettiin kolme yhteistyöpalaveria, joihin osallistui työntekijöitä sekä kunnan sosiaalitoimesta että seurakunnan diakoniatyöstä. Yhteistyöpalavereissa työskenneltiin SWOT-analyysin, tulevaisuuden verstaasimenetelmän sekä vapaan yhteisideoinnin avulla. Aineiston analysoinnissa käytettiin teemoittelua ja luokittelua.

Kehittämishanke toi esille vapaaehtoistoiminnan ja sen kehittämisen tarpeen. Hankkeella luotiin pohja yhteistyölle. Yhteistyön alkaminen koettiin hyvänä ja hedelmällisenä, mutta resurssien löytyminen on haasteellista. Halua vapaaehtoistoiminnan kehittämiseen on, mutta kunnassa tai seurakunnassa ei ole nimettyä koordinoijaa. Vapaaehtoistoiminnan kehittäminen vaatii aikaa ja panostusta.

Jatkossa on selvitettävä ulkopuolisen hankerahoituksen mahdollisuus tai yhteistyö järjestöjen, esimerkiksi Suomen Punaisen Ristin, kanssa. Lähimmäispalvelukurssille on selkeä tilaus. Vapaaehtoistoiminnan ohjaaminen haastaa diakoniatyötä ja työntekijän rooleja.

Asiasanat: kunta, seurakunta, moniammatillinen, yhteistyö, vapaaehtoistoiminta, osallisuus, kohtaaminen, kehittämishanke

ABSTRACT

Järvinen, Pirjo. "We don't know what the other workers are doing". Development of Co-operation in Voluntary Work between Hämeenkyrö Local Community and Parish. Diaconia University of Applied Sciences. Autumn 2013, 81 p., 10 appendices.

Language: Finnish.

Degree Programme in Social Services. Option in Diaconal Social Work.

Degree: Bachelor of Social Services + Deacon.

The subject of the thesis was the development of co-operation between the local community and the parish of Hämeenkyrö. The thesis was carried out as a development project to improve the practices in working life. The project was intended to chart voluntary work and its needs, find new ideas and ways to co-operate in voluntary work.

The charting material, suggestions for development and feedback were collected both from the community and the parish workers and voluntary workers. Three meetings together with both social workers from the local community and deacons from the parish were held. Co-workers worked through SWOT-analysis, the future workshop and by expressing new ideas freely. The data were analyzed by classes and themes.

The project confirmed the need of voluntary work and its development. Co-operation got started, but to find real resources is not so easy. It is important that voluntary work develops in a well-organized and structured way, but no organizer is found at this moment. Development needs time and intensity.

It is necessary to find out, if funding schemes are available for volunteering projects. Or is it a good idea to co-operate in the future with the Red Cross for example? It is evident that there should be training in voluntary neighbour services and care. Voluntary work changes the roles of a deacon and the whole diaconia.

Keywords: local community, parish, multiprofessional, co-operation, voluntary work, social engagement, development project

SISÄLTÖ

1	KOHTI KOHTAAMISTA VAPAAEHTOISTOIMINNASSA.....	6
2	VAPAAEHTOISTOIMINNAN JA YHTEISTYÖN MERKITYKSET SEKÄ AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET	9
2.1	Vapaaehtoistoiminnan merkitykset yleisesti	9
2.2	Vapaaehtoisuuden merkitykset seurakunnassa	13
2.3	Kunnan ja seurakunnan yhteistyö	17
2.4	Aikaisemmat tutkimukset ja hankkeet	20
3	TOIMINTAYMPÄRISTÖNÄ HÄMEENKYRÖ	27
3.1	Hämeenkyrön seurakunta	27
3.2	Seurakunnan vapaaehtoistoiminta	28
3.3	Hämeenkyrön kunta yhteistyökumppanina	29
4	KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTUS.....	31
4.1	Taustaa.....	31
4.2	Tarkoitus ja tavoitteet	32
4.3	Aika ja kohderyhmä.....	32
4.4	Hankkeen eteneminen ja riskit	33
5	VAPAAEHTOISTOIMINNAN KEHITTÄMISEN TARVE.....	35
5.1	Kunnan työntekijöiden ajatuksia vapaaehtoisuuden tarpeista	35
5.2	Seurakunnan vapaaehtoisten ajatuksia.....	36
5.3	Vapaaehtoisuuden haasteet	37
6	YHTEISTYÖPALAVERIT	40
6.1	Kutsutut ja osallistujat	40
6.2	Ensimmäinen yhteistyöpalaveri ”Vapaaehtoisuuden visiota hiomassa”	40
6.3	Toinen yhteistyöpalaveri ”Yhteinen tehtävä palvelulla”	42
6.4	Kolmas yhteistyöpalaveri ”Yhteistyön malli meillä”	44
6.5	Yhteistyöpalaverien viitoittamaa	45
7	VAPAAEHTOISUUDEN PIENILLÄ JA ISOILLA POLUILLA	48
7.1	Opinnäyteprosessista	48
7.2	Vapaaehtoisuus tuo diakoniatyöhön uusia rooleja.....	49

LÄHTEET.....	54
LIITTEET	
LIITE 1: Diakoniapäivän tagipilvi.....	62
LIITE 2: Kutsu vapaaehtoisten virkistysiltaan	63
LIITE 3: ”Vapaaehtoisuudesta saa virtaa”-kirjoitus Pääsiäislehteen	64
LIITE 4: Kysely vapaaehtoistoiminnasta kunnan työntekijöille.....	67
LIITE 5: Kysely vapaaehtoistoiminnasta seurakunnan vapaaehtoisille.....	68
LIITE 6: Ensimmäisen yhteistyöpalaverin muistio.....	69
LIITE 7: Toisen yhteistyöpalaverin muistio.....	73
LIITE 8: Kolmannen yhteistyöpalaverin muistio.....	77
LIITE 9: Yhteistyöpalaverien kutsu.....	80
LIITE 10: Runo ”Ku ny joku eres tulis”.....	81

1 KOHTI KOHTAAMISTA VAPAAEHTOISTOIMINNASSA

Mielessäni on kaksi kuvaa kohtaamisesta. Ensimmäiseen sopii toimittaja Johanna Korhosen (2011, 1) sarkastinen kommentti kolumnissaan Helsingin Sanomissa: ”Kohtaamiseen sopii tilaisuus, jossa kaksisataa ihmistä istuu rivissä naama samaan suuntaan ja yksi kerrallaan seisoo heidän edessään puhelemassa itsekseen.” Tämä ”kohtaaminen” on tyypillinen näky seminaareissa, joista Korhonen kirjoittaa. Se on myös tyypillinen näky seurakunnissa. Monesti tilaisuuteen tullaan yksin, puhujia kuunnellaan yhdessä ja paikalta poistutaan yksin kohtaamatta juuri ketään.

Toinen kohtaaminen heijastuu Kotimaa-lehden aukeaman kokoisesta kuvasta. Siinä Tyne Koskinen istuu hyvin puettuna pakkassäällä pyörätuolissa. Hänen vapaaehtoinen ystävänsä Veli Korjus on polvistunut pyörätuolin eteen korjaamaan peittoa tiiviimmin Tyynen olkapäille kesken yhteisen lenkkimatkan. Heidän katseensa kohtaavat. Kummankin kasvoilla väreilee hymy. Tyne on löytänyt ystävän Raision seurakunnan vapaaehtoistoiminnan kautta. Veli on löytänyt sisältöä elämäänsä vaimonsa kuoleman jälkeen: ”Tämä on osa nykyistä elämänmenoani. Suurin kiitos työstä on mielihyvä ja tunne siitä, että on tarpeellinen.” (Anttila 2013, 8–9.) Vapaaehtoisuus on aina vuorovaikutuksellista (Jokioisten seurakunta 2009).

Opiskelen diakoni-sosionomiksi, koska koen, että kutsumukseni on kohtaaminen. Siitä tulee vahva tunne, että elän ja elämälläni on merkitystä. Olen saanut olla seurakunnan vapaaehtoinen nuoruusvuosistani asti ja valita vapaaehtoistehtävän elämäntilanteeni mukaan. Tyttökerhon ohjaajana, isosena, nuorten diakoniapiiriläisenä, pyhäkoulun opettajana, raamattupiirin ohjaajana, Naisten kahvila -toimikunnan jäsenenä ja lähettäjänä olen saanut antaa ja saada. Lähetystyössä ja nyt päätoimisena seurakunnan työntekijänä olen vasta huomannut, kuinka vaativa laji vapaaehtoistoiminta on työntekijän ja organi-

soinnin kannalta. Miten löytää ja koota ne, jotka haluavat kohtaajiksi ja saattaa heidät sinne, missä kohtaamista kaivataan? Miten innostaa ”penkiltä istujat avainpelaajiksi”? Miten löytää piilevät voimavarat? Miten heittää ihmisiä mukaan osallistavaan toimintaan, josta syntyy elämisen mielekkyys ja jää jälki? (Vainio & Raitanen 2012, 80.)

Opinnäytetyöni lähti liikkeelle työelämän tarpeista. Olen ollut kaksi vuotta diakonia-työntekijänä Hämeenkyrön seurakunnassa ja sitä ennen pitempään lähetyssihteerinä. Lyhyessä ajassa törmäsin seurakuntalaisiin, jotka toivoivat vapaaehtoista ystävää tai mielekästä tehtävää itse vapaaehtoistoimijoina. Yksinäisyyttä on paljon. Vapaaehtoistoiminnan kehittämisen tarve on selkeä. Koko seurakunnan vapaaehtoistoiminnan kehittäminen on kuitenkin niin laaja haaste, että se ei omassa opiskeluaikataulussani lopputyönä näyttänyt mahdolliselta. Vapaaehtoistoimintaa ei myöskään pyöritä yksi henkilö tai taho. Laajan haasteen keskiöön tarvitaan yhteistyötä ja verkostoitumista.

Rajasin työni seurakunnan diakoniatyön ja kunnan sosiaalipalveluiden yhteistyön kehittämiseen vapaaehtoistoiminnassa. Seurakunnan diakoniatyöllä on jo yhteistyötä kunnan kanssa. Koska olen itse työskennellyt vuosia Hämeenkyrön kunnassa opettajana, niin kunta tuntui luontevalta yhteistyökumppanilta. Kunnassa työskennellessäni, viimeksi pienen kyläkoulun vararehtorina, näin myös vapaaehtoisuuden voiman, kun vanhemmat taistelivat vapaaehtoisina koulun säilymisen ja hyvän arjen sujumisen eteen. Yhteistyö oli hedelmällistä.

Opinnäytetyöni on laadullinen työelämän kehittämishanke. Tarvitaan moniammatillista verkostoitumista, jotta syntyisi uutta vapaaehtoistoimintaa ja sitä kautta kohtaamista, joka vähentäisi yksinäisyyttä Hämeenkyrössä. Hankkeen tavoitteena oli kartoittaa ja ideoida hämeenkyröläistä vapaaehtoistoimintaa sekä käynnistää kunnan ja seurakunnan yhteistyö vapaaehtoistoiminnassa. Hankkeen menetelminä olivat vapaaehtoisten ja työntekijöiden haastattelut sekä kolme yhteistyöpalaveria.

Ylöjärvellä toukokuussa 2013 järjestetyssä Tampereen hiippakunnan diakoniapäivässä ”Hädän ääripää” noin sata diakoniatyöntekijää sai kirjoittaa kaksi työssään ajankohtaista haastetta paperilapulle. Paikalla oli myös yhteistyökumppaneita kunnan sosiaalitoimesta. Työntekijöiden kirjoittamat haasteet koottiin tagipilveksi niin, että eniten ääniä saanut ilmiö oli kirjoitettuna isoimmalla. Paljon oli kohdattu moniongelmaisuuksia, köyhyyt-

2 VAPAAEHTOISTOIMINNAN JA YHTEISTYÖN MERKITYKSET SEKÄ AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET

2.1 Vapaaehtoistoiminnan merkitykset yleisesti

Opinnäytetyössäni käytän termiä *vapaaehtoistoiminta*, en vapaaehtoistyö. Esko Koskenvesan tavoin koen, että kun puhutaan vapaaehtoistyöstä, silloin määrittelyt lähtevät työntekijöiden näkökulmasta. Jos halutaan tehdä omaleimaista tilaa vapaaehtoisuudelle, on parempi käyttää termiä toiminta. Vapaaehtoinen ei ole vapaaehtoisalueellaan työssä, vaan toimijana. (Koskenvesa 2001, 126.) Kun käytän opinnäytetyössäni toiminnan sijaan termiä vapaaehtoistyö, käytän sitä siksi, että mainitussa lähteessäkin sitä käytetään.

Vapaaehtoistoiminta lisää Aaro Harjun (2005, 69) mukaan *osallisuutta*. Kutsumukseni lähtee liikkeelle *kohtaamisen* toiveesta. Onnistunut vapaaehtoistoiminta synnyttää kohtaamista. Osallisuus (engl. inclusion tai social engagement) kuvaa yksilön kiinnittymistä yhteisöön tai mukanaoloon yhteisöllisesti tärkeissä prosesseissa. Osallisuudessa on kysymys kuulumisesta johonkin. Osallisuus liittyy Mona Särkelän (1993, 22) määritelmässä yhteisöön ja yhteiskuntaan kuulumisen tunteeseen esimerkiksi työn, harrastusten tai vaikuttamisen kautta. Paavo Viirkorven (1993, 22) määrittelemä osallisuus merkitsee omakohtaisesta sitoutumisesta nousevaa vaikuttamista asioiden kulkuun ja vastuun ottamista seurauksista. Osallisuus voidaan nähdä syrjäytymisen vastavoimana. Kansalaisen osallisuutta tutkineen Elina Nivalan (2008, 168) mukaan osallisuus rakentuu yhteisöön kuulumisesta ja sen perusteella oikeudesta osuuteen yhteisön hyvästä.

Osallisuuden käsite liittyy yhteisöön osallistumiseen ja siinä osallisena olemiseen. Sosiaalinen osallisuus tuottaa ihmisille hyvinvointia ja terveyttä, koska osallisuus luo mielekästä merkitystä elämään. Kääntöpuolena osallisuudelle on sosiaalinen syrjäytyminen (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos i.a.) tai Harjun mukaan osattomuus (Harju 2005, 69). Osallisuuden tunne syntyy, kun ihminen saa itselleen sopivan tehtävän (Lääperi 2013).

Kohti aktiivista kansalaisuutta -julkaisun mukaan osallisuus syntyy osallistumisen ja vaikuttamisen kautta. Osallisuus on kuulumisen ja mukanaolon tunnetta. Ihminen kokee olevansa osallinen omassa yhteisössään ja suomalaisessa yhteiskunnassa työn, harrastusten, osallistumisen ja vaikuttamistoiminnan kautta. Tällaista osallisuutta kokee suuri

osa suomalaisista. Ei-osallisuus on ihmiselle lamauttava kokemus, sillä osallisuus ja yhteenkuuluvuuden tunne on yksi elämän perusedellytyksistä. Osallisuus on paitsi tunne kuulumisesta johonkin, myös toimintaa ja silloin lähellä vaikuttamisen tematiikkaa. Osallisuus voi olla esimerkiksi edustuksellisen demokratian kehittämiseen osallistumista, kansalaistoimintaa, kansalaisaktivismia tai järjestötoimintaa. (Oikeusministeriö 2005, 42–49.)

Harjun mukaan kohtaaminen on yksi neljästä aktiivisen kansalaisuuden osa-alueesta. Kolme muuta ovat identiteetti, osallistuminen ja välittäminen. Ihminen kaipaa sosiaalisena olentona toisen ihmisen läheisyyttä, keskustelua ja mielipiteiden vaihtoa. Ihminen tarvitsee yhteisiä kokemuksia jakaakseen niitä toisten kanssa. Kun identiteetissä on katse itsen päin, kohtaamisessa katse on suunnattu toiseen ihmiseen. Todellista kansalaisuutta synnyttää ihmisten luonteva, jatkuva ja välitön kohtaaminen erilaisissa tilanteissa. Osa näistä kohtaamisista voi olla äänialloilla tai sähköisissä verkoissa, mutta henkilökohtaisten kasvokkain kohtaamisten tärkeyttä ei korvaa mikään. (Harju 2005, 69.)

Marianne Nylundin ja Anne Birgitta Yeungin (2005, 15) mukaan vapaaehtoistoiminta on palkaton, vapaasta tahdosta kumpuava yleishyödyllinen toiminta, joka useimmiten on organisoitunut jonkin tahon avustuksella. Kirkon vapaaehtoistoiminnan kehittämishankkeen 2009–2012 ohjausryhmä määrittelee vapaaehtoistoiminnan seuraavasti: kirkon vapaaehtoistoiminnassa seurakuntalaiset antavat lahjaksi aikaansa ja osaamistaan yhteiseksi hyväksi (Viljanen 2012, 7).

Espoon vapaaehtoisverkoston määritelmästä näkyy vapaaehtoistoiminnan muotojen moninaisuus: Vapaaehtoistoiminta on osallistumista toimintaan jonkin tärkeänä pitämänsä asian puolesta. Olennaista vapaaehtoistoiminnassa on sen vapaaehtoinen ja palkaton luonne. Vapaaehtoisuus antaa paljon sekä tekijälle että kohteelle. Vapaaehtoistoimintaa on monenlaista. Voi osallistua satunnaisesti erilaisiin tempauksiin tai tapahtumiin tai sitoutua esimerkiksi vapaaehtoiseksi ystäväksi vaikka seuraavaksi vuodeksi. Vapaaehtoisuus voi olla kertaluontoista tai siinä voi olla mukana vuosia, jopa vuosikymmeniä. (Espoon vapaaehtoisverkosto i.a.)

Jyväskylän kaupungin määritelmän helmiä ovat ennaltaehkäisevyyden painottaminen, luottamuksellisuus ja kansalaisoikeuden luonne: Vapaaehtoistoiminta on ennaltaehkäi-

sevää palvelua, jonka tavoitteena on edistää asukkaiden terveyttä ja hyvinvointia sekä tarjota mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa. Vapaaehtoistoiminta perustuu molemminpuoliseen vapaaehtoisuuteen, vastavuoroisuuteen ja tasa-arvoon. Toiminta on luotamuksellista. Vapaaehtoistoiminta toteutuu tavallisen ihmisen tiedoin ja taidoin. Vapaaehtoinen toimii itselleen sopivana aikana, itselleen parhaiten sopivissa tehtävissä ammattihenkilöstön rinnalla. Vapaaehtoistoiminta on omista arvoista lähtevää, toisten ihmisten tai yhteisöjen hyväksi tehtyä työtä, jota ei tehdä rahallista korvausta vastaan. Vapaaehtoistoiminta on merkki halusta vaikuttaa ja osallistua ja sen tulisi olla kaikkien kansalaisoikeus. (Jyväskylän kaupunki 2013.)

Antti Eskolan ja Leena Kurjen määritelmässä korostuu itsekin tärkeinä pitämiäni asioita: vuorovaikutuksellinen, organisoitu ja korjaava toiminta sekä tehtävään valmennus. Vapaaehtoistyö on osallistumista vuorovaikutukseen perustuvaan organisoituun auttamis- ja tukitoimintaan, joka tähtää henkiseen ahdingon lievittämiseen tai elinoloihin liittyvän puutteen korjaamiseen. Vapaaehtoistyötä ei tehdä taloudellisena yritystoimintana, palkkatyönä eikä erityisenä harjoitteluna, vaan tehtävään valmennusta saaneen auttajan motiivi perustuu ajatukseen, että hän voi olla avuksi ja oppii jotakin tärkeää. Myös tällaiseen toimintaan liittyvät tukitehtävät kuuluvat vapaaehtoistyön piiriin. (Eskola & Kurki 2001, 10.)

Talentian ammattieettinen lautakunta on vuonna 2005 muotoillut sosiaalityön ohjaavia arvoja ja toimintaperiaatteita. Yksi keskeinen periaate on osallistumisoikeus. Ammatillaisen on edistettävä asiakkaansa sen kaltaista osallisuutta, joka lisää hänen mahdollisuuksiaan vaikuttaa elämäänsä koskeviin päätöksiin ja toimiin. Ammatillaisen on työssään keskityttävä asiakkaansa ja häntä ympäröivän yhteisön vahvuuksien löytämiseen ja vahvistamiseen. Pyrkimyksenä on parantaa asiakkaan vaikutusmahdollisuuksia yhteiskunnan täysivaltaisena jäsenenä. (Raunio 2009, 93; Talentia 2005, 8.)

Vapaaehtoistoiminnan kautta kaikilla on mahdollisuus vaikuttaa omaan ja lähiyhteisön elämään. Vapaaehtoisena toimiminen tuo elämään sisältöä, antaa mahdollisuuden auttaa, luoda sosiaalisia suhteita, kartuttaa sosiaalista pääomaa, vahvistaa elämäkokemusta ja luoda väylän yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Vapaaehtoistoiminnalla on myös laajempia yhteiskunnallisia merkityksiä solidaarisuuden, tasa-arvon ja demokratian toteutumisessa. Se vahvistaa paikallisia yhteisöjä. (Jyväskylän kaupunki i.a.)

Vapaaehtoisena toimiminen on tärkeää ympäröivälle yhteisölle, mikä tekee maailmasta paremman paikan. Ennen kaikkea se kuitenkin vaikuttaa myös omaan elämään positiivisesti. Vapaaehtoisena voi oppia uusia taitoja, tavata uusia ihmisiä ja saada onnistumisen kokemusta ja hyvää mieltä toimiessa hyvän asian puolesta. Vapaaehtoinen voi saada iloa elämään, uusia ystäviä ja varmuutta elämän haasteisiin. (Espoon vapaaehtoisverkosto i.a.)

Vapaaehtoistoiminta on aktiivisen kansalaisuuden konkreettinen ilmentymä. Se myös jalostaa ihmistä, kehittää eettistä arvomaailmaa ja syventää näin ihmisen identiteettiä. Se parantaa ihmisen taitoja osallistua, toimia ja vaikuttaa sekä kohdata muita ihmisiä ja kommunikoida heidän kanssaan. Se myös jalostaa ihmisen sosiaalista mieltä, kasvattaa ja koului yksilöä niin ihmisenä kuin kansalaisena. (Harju 2005, 70.)

Nurmeksessa on Kulttuuri ja kyläläiset -projektin käynnistyttyä perustettu Ystävän-pysäkkejä. Niiden toteuttamisessa elintärkeitä ovat vapaaehtoistoimijat. Yhteistyötahoja ovat seurakuntien ja kaupungin lisäksi lukuisat järjestöt. Toisten auttamisesta ja ilahduttamisesta kiinnostuneille ihmisille mietitään luontevia tapoja toimia. Mieluisa tekeminen ei tunnu raskaalta ja monenlaiset *piilotaidot* saadaan yhteiseksi hyväksi. (Vuorela 2011, 10.)

Vapaaehtoistoiminnan positiiviset vaikutukset ulottuvat laajemmalle kuin vain konkreettisessa auttamistyössä mukana oleville. Vaikutuksia on useisiin sidosryhmiin: vapaaehtoisiin, autettaviin, autettavan omaisiin, palvelua tuottavaa organisaatioon/hoitohenkilökuntaan, palveluntuottajiin, kuntaan, yrityksiin, mediaan, oppilaitoksiin ja opiskelijoihin ja koko yhteiskuntaan. (Utriainen 2012a, 28–29.) Vapaaehtoistyöllä on kaksi yhteiskunnallista tehtävää: se tarjoaa osallistumismahdollisuuksia kansalaisilleen ja palvelujärjestelmään lisäresurssia, varhaista tukea (Mykkänen-Hänninen 2007, 6).

2.2 Vapaaehtoisuuden merkitykset seurakunnassa

Toteuttaakseen kirkon tehtävää seurakunta huolehtii jumalanpalvelusten pitämisestä, kasteen ja ehtoollisen toimittamisesta sekä muista kirkollisista toimituksista, kristillisestä kasvatuksesta ja opetuksesta, sielunhoidosta, diakoniasta ja lähetystyöstä sekä muista kristilliseen sanomaan perustuvista julistus- ja palvelutehtävistä. (Kirkkolaki 4§1)

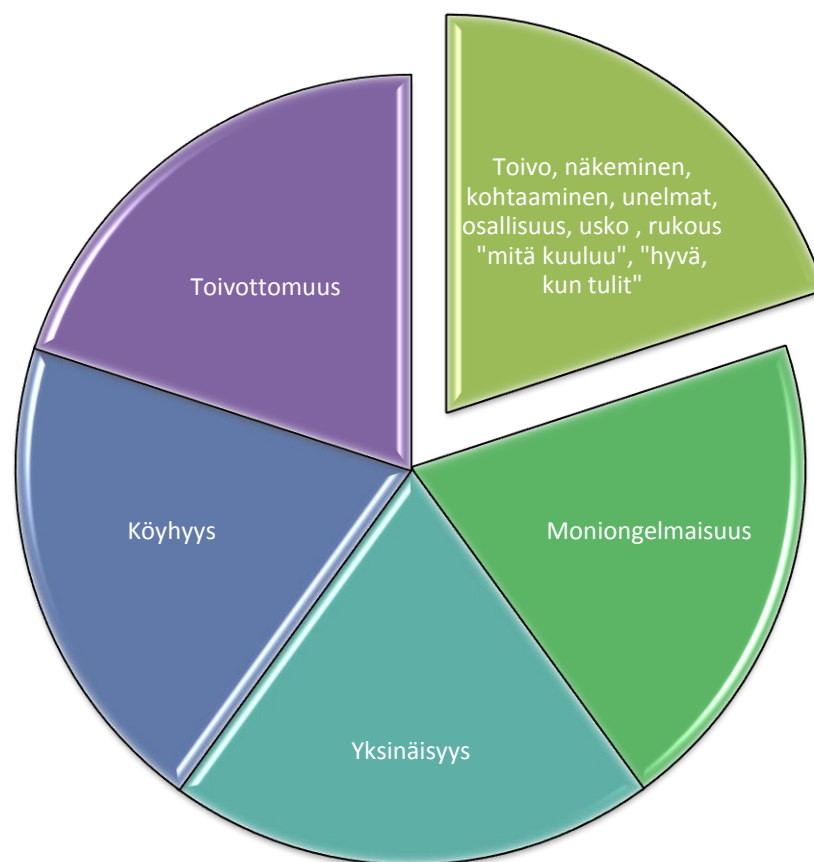
Meidän kirkko – välittävä yhteisö on kirkon diakonian linjaus. Siinä nousee esiin yhtenä strategisena suuntaviivana yhdessä tekemisen vahvistaminen. Vahvistetaan seurakunnassa ja lähiyhteisöissä verkostoja, joissa toteutuvat osallisuus, lähimmäisenrakkaus ja luottamus kehittämällä seurakunnan vapaaehtoistoimintaa kaikenikäisten keskuudessa. (Meidän kirkko- Välittävä yhteisö.)

Vapaaehtoistoiminnan ensimmäinen funktio on *yhteisten tavoitteiden saavuttaminen ja seurakunnan perustehtävän toteuttaminen*. Mitä korkeammalle tavoitteet asetetaan, sitä enemmän vapaaehtoisia tarvitaan. Tavoitteet voivat olla sekä määrällisiä että laadullisia. Rippikouluja on aikanaan pidetty suurryhmäopetuksena papin toimesta. Isoiset ovat mahdollistaneet uudenlaisen työskentelytavan nuorten kanssa. Voidaan puhua laadullisesta muutoksesta. Määrällisistä tavoitteista esimerkkinä on yksinäisten vanhusten kohtaamisen. Kotikäyntityössä tarvitaan paljon ihmisiä, jotta yksinäisyyden vähentäminen on mahdollista. Myös kirkkonäytelmät ovat esimerkki siitä, mitä saadaan aikaiseksi kun paljon erilaisella osaamisella varustettuja ihmisiä yhdistää voimansa. (Viljanen 2012b, 12.)

Toisena funktiona ovat *merkitykset, joita ihmiset kokevat osallistuessaan vapaaehtoistoimintaan*. Ehtoollisessa avustamisessa tai tekstin lukemisessa ei ole kyse vain tehtävistä, jotka pitää suorittaa. Toiminnalla voi olla iso merkitys avustajien elämälle, myös hengellisesti. Samoin monenlaiseen käytännön tekemiseen mukaan pääseminen voi olla erityisen merkityksellistä ihmisille, jotka esimerkiksi mielenterveys- tai päihdeongelmien takia kokevat, ettei heidän taitonsa kelpaa yhteiskunnalle. Kyse voi olla ihmisarvon palauttamisesta. Vapaaehtoistoiminnassa rakennetaan omaa identiteettiä, käytetään omia erityistaitoja ja opitaan uutta sekä ollaan yhteydessä toisten ihmisten kanssa. (Viljanen 2012b, 12.)

Kirkko voi siis toimia kansalaisyhteiskunnan tapaan mahdollistamalla ihmisiä kiinnostavien itsensä toteuttamisen ja ilmaisun paikkoja. Seurakunnasta tulee tällöin yhteisöjen verkosto alueella asuville ihmisille. Seurakunta tarjoaa näin mahdollisuuksia esim. vapaaehtoisen auttamisen edistämiseksi. Yhteiskuntamme ja sen kansalaiset tarvitsevat mahdollisuuksia tehdä hyvää. (Helin ym. 2010, 168; Koskiaho 2002, 462).

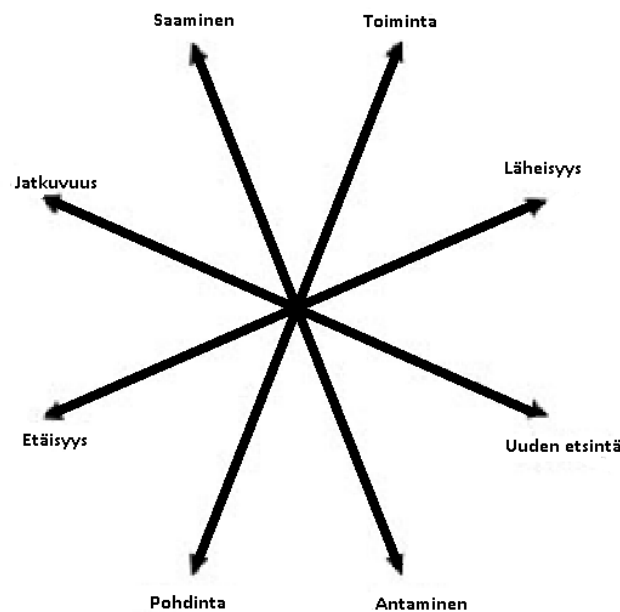
Vapaaehtoistoimintaa voidaan toteuttaa mielestäni seurakunnan jokaisella työalalla. Diakoniatyössä, johon opinnäytetyöni kehittämishanke painottuu, on kohtaamisen menetelmiä, jotka loksauttavat paikoilleen hädän ilmiöiden puskureiksi:

KUVIO 2. Diakoniatyön mahdollisuudet kohtaamisen ja osallisuuden kautta hädän ääripäiden joukossa (Raitaranta 2013)

Kolmantena funktiona onkin *yhteisöllisyyden rakentuminen ja seurakunnan perusolemuksen toteutuminen*. Seurakuntien tavoitteena tämä painottuu eri kyselyissä (Pessi & Oravasaari 2010, 11). Seurakunnan perusolemuksen liitettyä yhteisöä voisi käsitellä toisaalta yhteen kokoontuvana ja vuorovaikutteisena yksikkönä, mutta myös ulospäin suuntautuvana laajempaa elinympäristöä rakentavana yhteisönä. (Viljanen 2012b, 13.)

Pirkko Lahtisen (2003, 23) mukaan tärkeimpiä syitä lähteä vapaaehtoisiksi ovat elämään tulleen tyhjän tilan täyttämisen, entiset kokemukset auttamistyössä, halua oppia ja kutsumuksellisuus. Anne Birgitta Yeung tarkastelee vapaaehtoiseksi lähtemisen motiiveja seuraavista akseleista käsin: Saaminen - Antaminen, Jatkuvuus - Uuden etsintä, Etäisyys - Läheisyys ja Pohdinta - Toiminta käsin. Yeung on kehittänyt timanttimallin, mikä on informatiivinen kahdella eri tasolla. Ensinnäkin timanttimalli kuvaa yksittäisen henkilön kokemuksia ja kuvauksia vapaaehtoistoiminnan motivaatiosta. Toiseksi timantti esittelee motivaatiot sisäänpäin - ulospäin metaulottuvuuden kautta. Timanttimallissa on neljä motivaatioulottuvuutta käsitepareina. Mallin käsiteparit eivät sulje toisiaan pois, vaan ne täytyy ymmärtää toisiaan täydentävinä näkökulmina. (Yeung 2005, 107—125.)

KUVIO 3. Vapaaehtoistoiminnan motivaation timanttimalli (Yeung 2005, 107)

Kirkon vapaaehtoistoiminnalla on syvät juuret. Se perustuu yleiseen pappeuteen, joka antaa jokaiselle kristitylle palvelutehtävän. Alkukirkossahan ei ollut jakoa maallikoihin ja pappeihin. Lutherin mukaan pelastumme yksin uskosta, yksin armosta ja yksin Kristuksen tähden. Tätä uskoa, uudistusta ja syntien anteeksiantoa seuraavat sitten hyvät teot lähimmäisen hyväksi (Lutherin Vähä- ja Iso Katekismus, s.240). Vapaaehtoisuus perustuu Tapio Luoman mukaan siihen, että Jumala antaa halun palvella. Vapaaehtoisuus on

itsestään antamista. Vapaaehtoinen ei palvele palkan toivossa. Vapaaehtoisuus on itselleen saamista. Vapaaehtoinen saa hyvää mieltä, ystävyysuhteita, ajanvietettä ja ihmisyiden iloa. Vapaaehtoinen osallistuu Jumalan työhön maailmassa. (Luoma 2011, 6–7; Salminen, Nyman & Valkonen 2010, 12–15.) Vapaaehtoistoiminnan ohjenuorana on diakoniatyönkin taustalla olevat Jeesuksen sanat eli rakkauden kaksoiskäsky ja kultainen sääntö:

Rakasta Herraa, Jumalaasi, koko sydämestäsi, koko sielustasi ja mielestäsi. Tämä on käskyistä suurin ja tärkein. Toinen yhtä tärkeä on tämä: Rakasta lähimmäistäsi niin kuin itseäsi. (Matt.22: 37–39)

Kaikki, minkä te tahdotte ihmisten tekevän teille, tehkää te heille. (Matt.7:12a, Luuk.6:31)

Myös 2. Kor 9: 7–10 sopii vapaaehtoistyöhön:

Kukin antakoon sen mukaan kuin on mieleessään päättänyt, ei vastahakoisesti eikä pakosta, sillä iloista antajaa Jumala rakastaa. Hänellä on teille annettavana runsaasti kaikkia lahjoja, niin että teillä on aina kaikki mitä tarvitsette ja voitte tehdä runsaasti kaikkea hyvää. Onhan kirjoitettu: - Hän jakelee, hän antaa köyhille, hänen hyvyytensä kestää ikuisesti. Hän, joka antaa kylväjälle siemenen ja suo ravinnoksi leivän, antaa teillekin siemenen ja moninkertaistaa sen, ja hän sallii teidän hyvyittenne sadon karttua.

Seurakunnan vapaaehtoisena toimiminen tarjoaa ihmiselle myös kokonaan uuden tavan tarkastella itseään. Tamperealaisen vapaaehtoisen professori Eero Rovon mukaan ihmisellä on useita identiteettejä ja rooleja. Hänkään ei mene seurakuntaan kasvatustieteiden professorina, vaan kuorolaulajana. On rikastuttavaa ja vapauttavaa nähdä elämä myös toisesta näkökulmasta, Ropo kertoo. (Sulander 2011, 13.)

2.3 Kunnan ja seurakunnan yhteistyö

Kuntien ja seurakuntien yhteistyö on esimerkki moniammatillisuudesta. Moniammatillisuudella tarkoitetaan eri ammattiryhmiin kuuluvien asiantuntijoiden yhteistyötä ja yhdessä työskentelyä. Moniammatillinen työskentelymalli on osaltaan vastaus sosiaalityön kehittämispaineisiin. (Forssén, Nyqvist & Raitanen 2009, 3.) Yhtäläillä mielestäni moniammatillisuus on yksi vastaus kirkollisen työn kehittämishaasteisiin.

Kuntien ja seurakuntien yhteistyöllä on pitkät ja toimivat perinteet. Merkittävintä yhteistyö on ollut kouluissa, vanhustenhuollossa, päivähoitossa, nuorisotyössä ja vammaistyössä. Vuosien varrella yhteistyö on saanut yhä monipuolisempia muotoja. Kumpu-panuuden avulla on vahvistettu paikallista hyvinvointiyhteiskuntaa ja identiteettiä sekä pystytty vastaamaan entistä moninaisempiin paikallisyhteisöstä nousseisiin tarpeisiin. (Lahtiluoma & Turunen 2011, 8–10; Suomen Kuntaliitto i.a.)

Kuntien taloudellinen tilanne tulee heikkenemään. Sama koskee myös seurakuntia. Tästäkin syystä kaikki toimijat, erityisesti seurakunnat, tarvitaan yhteistyöhön kuntien sosiaali- ja terveystoimen palvelujen turvaamiseksi. Sosiaalipalveluiden alueelle on toteutettu laatusuosituksia ja strategioita. Näissä strategioissa otetaan huomioon kunnan palveluiden lisäksi kolmannen sektorin palvelut. Tämä korostaa moniammatillista, laajaa psykososiaalista palvelukenttää, jossa kunnat voivat hyödyntää seurakuntien vankkaa kokemusta ja osaamista. (Suomen kuntaliitto 2002, 43–44.)

Ikääntyneiden määrä kasvaa. Uudistunut laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi julkistettiin 17. heinäkuuta 2013 SuomiAreena -tapahtumassa Porissa. Laatusuositus painottaa mm. iäkkäiden osallisuuden vahvistamista ja on tarkoitettu myös kolmannen sektorin toimijoiden käyttöön. Uusi vanhuslaki astui voimaan 1.7.2013. Hämeenkyrössä on kotipalvelun ja vanhainkodin laatukäsikirja vuodelta 2007 ja päivitetty ikäohjelma 2013. Yksi toimintaperiaate on saumaton yhteistyö eri toimijoiden välillä. (Hämeenkyrön kunta 2007, Hämeenkyrön kunta 2013; Suomen kuntaliitto 2002, 43–44; Suomen kuntaliitto 2013.)

Kunnat ja seurakunnat ovat toimineet jo pitkään yhteistyössä vapaaehtoistyön kentällä. Vapaaehtoistoimintaa tehdään yhdessä kaikissa ikäluokissa sekä syrjäytyneiden ja sosiaalista tukea tarvitsevien parissa. Tukihenkilö- ja lähimmäispalvelutoiminta on perinteinen laajalle levinnyt yhteistyön muoto. Joissakin kunnissa on jo tehty yhteistyösopimuksia vapaaehtoistyön järjestämisestä ja koulutuksesta. Vapaaehtoistoiminta ei ole kunnallisen tai yksityisten palvelutarjoajien toiminnan kilpailija, vaan parhaimmillaan tukee ja täydentää näiden palveluja. (Suomen kuntaliitto 2002, 48; Hämeenkyrön kunta 2013.) Meidän kirkko -välittävä yhteisö, diakonian ja yhteiskuntayön linjaus 2015 kehottaa strategisissa suuntaviivoissaan yhteistyöhön kuntien, järjestöjen ja liike-elämän kanssa etsimään rohkeasti uusia toimintatapoja (Meidän kirkko-välittävä yhteisö).

Syksyllä 2005 kirkon diakoniatyöntekijöille tehdyn kyselyn mukaan eniten yhteistoimintaa on lisääntynyt kunnan sosiaalitoimen kanssa (Malkavaara 2007, 118). Kirkon vapaaehtoistoiminnan kehittämishankkeeseen 2009–2012 liittyneen tutkimuksen mukaan oman seurakunnan ulkopuolella selvästi tärkein yhteistyökumppani on kunta. Reilusti yli puolet vastaajista tekee yhteistyötä kunnan kanssa säännöllisesti ja lähes kolmasosa satunnaisesti. Vajaa kymmenen prosenttia ei tee yhteistyötä kunnan kanssa lainkaan. Tärkeimmät yhteistyöalat kunnan kanssa ovat koulut, lapsi- ja nuorisotyö sekä sosiaalityö. Kulttuuritoimen kanssa yhteistyötä tekee säännöllisesti vajaa viidennes, ja vapaaehtoistoiminnassa vajaa neljännes. Alle kolmasosa tekee yhteistyötä vapaaehtoisten rekrytoinnissa. (Oravasaari & Viljanen 2010, 17–18.)

Vantaalla diakonia toimii sosiaalityön yhteistyökumppanina. Siellä on perustettu Sosiaalifoorumi, vuosittain kokoontuva epävirallinen yhteistyöelin. Kiinteä yhteistyö on haastanut tutkimaan myös diakoniatyön käytäntöjä. Seurakunnat yhdessä muun kolmannen sektorin kanssa ovat tervetulleita yhteistyökumppaneita, jopa tiennäyttäjiä. Yhdessä sosiaalitoimistossa oli muutaman viikon ajan seurattu asiakastapaamisia ja kirjattu kohdattuja ongelmia. Sosiaalitoimistossa taloudellisten kysymysten lisäksi lähes kaikille yhteinen teema oli yksinäisyys. (Salmi 2006, 30–31.)

Seurakuntien muutosten keskellä on kaksi trendiä: se, että keskitytään olennaiseen, toinen on avautuminen ulospäin ja yhteistyö. Kirkolla ja seurakunnalla pitää olla kirkkohallituksen kirkkoneuvos Pekka Huokunan mukaan ajatus, ettei istuta vain omassa nur-

kassa, vaan lähdetään tekemään yhteistyössä niitä asioita, jotka ovat tärkeitä. (Vainio & Rantanen 2012, 103.)

Yhä enemmän tarvittaisiin avautumista yhteiseen tekemiseen ja kohtaamiseen myös muiden kuin vain toisten seurakuntien kanssa. Yhteistyötä tehdäänkin runsaasti kuntien ja monien järjestöjen kanssa. Kuitenkin uusille avauksille olisi varmaan vielä tilaa. (Huokuna & Mäkelä 2012.)

Kirkko toteuttaa omasta perustehtävästään käsin yhteisöllistä vastuunottoa. Siksi on tärkeää, että kirkon diakoninen vapaaehtoistyö profiloituu yhteiskunnassamme. Kirkkomme perustehtävästä nouseva lähimmäisenrakkaus ja arvopohja eivät kuitenkaan saa muodostua kynnyskysymykseksi ihmisille, jotka haluavat tehdä hyviä tekoja. Avoimena yhteisönä kirkko kutsuun mukaan kaikkia niitä ihmisiä, jotka haluavat antaa aikaansa hyvän tekemiseen. (Helin, Hiilamo & Jokela 2010, 168.)

Mielestäni resurssien käytön ja yhteisen tavoitteen kannalta yhteistyö on luonnollista. Kaupunkien strategiat nousevat kristillisistä arvoista, eikä seurakunta omista lähimmäisenrakkautta tai ole välttämättä yksin sen paras asiantuntija. Tällä tarkoitan laajempaa ymmärrystä ihmisten tarpeista ja resurssien osaavasta käytöstä. Meidän tulee rohkeasti edustaa Kristuksen kirkkoa, mutta olla nöyriä oman tietämistemme suhteen. Tarvitsemme kumppaneita ihmisten auttamiseksi oikea-aikaisesti. Näen yhteistyössä siis paljon hyvää... haasteita toki on ja pelisäännöt, työnjako ja läpinäkyvyys on oltava kunnossa ja myös ideologisten kysymysten keskustelu pitää olla käytynä. (Airi Raitaranta, henkilökohtainen tiedonanto 6.6 2013.)

Mikko Malkavaaran (2007, 118–121) mukaan yhteistyö kuntien sosiaalitoimen ja muun yhteiskunnallisen sosiaalihuollon kanssa ei ole ongelmatonta, koska se ei perustu sopimuksiin. Myös käsitteiden tasolla on ongelmia. Kirkko on toisaalta itsekin osa julkishallintoa, vaikka se yhä useammin luetaan kolmanteen sektoriin kuuluvaksi. Diakoniolla on kuitenkin vakiintunut asema eräänä sosiaalisen tuen muotona. Malkavaara kysyykin: Voisiko diakoniatyö olla julkisen hallinnon selkeä sopimuskumppani vai jääkö sen rooli paikkakunnasta riippuvaksi ja epäselväksi vai onko sillä kokonaan oma rooli ja selkeä tehtävä ja identiteetti hengellisine tehtävineen? Tulevaisuuden diakonian haasteena

Malkavaaran mukaan on hyvinvointivaltion tuottaman palvelujärjestelmän purkautuminen. Mykkänen-Hännisen mukaan järjestöjä voidaan käyttää ”jonotuspaikkana” tai ”jälkihoitopaikkana” ja se luo paineita. (Mykkänen-Hänninen 2007, 19). Helin, Hiilamo ja Jokela (2010, 88) mainitsevat, että kolmas sektori voi saada paikkaajan roolin, viimesijaisen toimeentuloturvan tehtäviä, joita julkinen sektori ei täytä.

2.4 Aikaisemmat tutkimukset ja hankkeet

Vapaaehtoistoimintaa on viime vuosina tutkittu paljon. ”Välittävät verkostot”-antologia ilmestyi vuonna 1996 (Matthies, Kotakari & Nylund 1996). Sen jälkeen palaute kertoi, että tarvitaan tutkimusta erityisesti kansalaisten itsensä näkökulmasta. Pirkko Lahtinen tutki 1999 vapaaehtoistyön motiiveja (Lahtinen 2003). Kansalaisten näkökulmaan pyrittiin Marianne Nylundin ja Anne Birgitta Yeungin tieteellisessä tutkimusantologiassa ”Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus” (Nylund & Yeung 2005, 7.) Vielä 2008 Nylund toteaa, että on tutkittu vähän avun ja toiminnan vastaanottajia. Toimijoiden arvoja ja motivaatiota on kuitenkin tutkittu jo paljon. (Nokelainen 2012, 1; Nylund 2008, 9.)

Seurakunnan vapaaehtoistoiminnan tutkimus on myös aktivoitunut. Vapaaehtoistoiminnan kehittämishanke on ollut yksi Meidän kirkko 2015 -strategian toteuttamista tukevista hankkeista Kirkkohallituksessa. Hanke alkoi vuonna 2009 ja päättyi vuoden 2012 lopussa. Hankkeen tavoitteena on ollut vahvistaa seurakuntien vapaaehtoistoimintaa. Työtä on tehty yhdessä, ohjausryhmän, yhteistyöryhmän ja 40 projektiseurakunnan kanssa. Hankkeen aikana on ollut koolla myös Kirkon kansalais- ja vapaaehtoistoiminnan foorumi. Seurakuntiin on perustettu vapaaehtoistoimintaa kehittäviä tiimejä, joissa eri työalojen työntekijät ja vapaaehtoiset ovat työskennelleet yhdessä. Vapaaehtoistoiminta on kirkon strategiassa keskeinen painopiste, johon tarvitaan resursseja. Hankkeeseen liittyneen kyselyn toimintasuunnitelmassa todettiin, että kirkon työntekijöiden näkemyksiä vapaaehtoistyössä on jo kartoitettu. Siksi kysely suunnattiin nimenomaan vapaaehtoistoiimijoihin. (Nokelainen 2012, 1; Suomen evankelisluterilainen kirkko i.a.)

Tutkimusten mukaan suomalaiset haluaisivat osallistua nykyistä enemmän vapaaehtoistoimintaan. Paljon hyvää tahtoa jää realisoitumatta. Tähän vaikuttavat monet syyt. Meidän kirkko. Osallisuuden yhteisö -strategiassa todetaan vapaaehtoistoiminnan haasteista: Tahtoa seurakunnassa toimimiseen on enemmän kuin avautuvia mahdollisuuksia. Osallistuminen ei toteudu puutteellisten suunnitelmien, rakenteiden, koulutuksen, työntekijäkeskeisen kulttuurin, asenteiden ja ohuesti sisäistetyn yhteisen pappouden vuoksi. Strategiassa painotetaan vapaaehtoistoiminnan merkitystä: Kirkon jäsenet tarvitsevat lisää mahdollisuuksia toimia ja kantaa vastuuta. Mahdollisuudet vapaaehtoistoimintaan ovat nyt liian rajattuja. Seurakuntien toiminnan ja hengellisen elämän kannalta vapaaehtoistoiminta tarjoaa merkittäviä mahdollisuuksia. Tämä edellyttää kuitenkin ajattelu- ja toimintatapojen muutosta sekä selkeää strategiaa, jossa työntekijäkeskeisestä työskentelestä siirrytään osallisuuden vahvistamiseen ja vapaaehtoistoiminnan lisäämiseen. (Meidän kirkko 2007, 42; Viljanen 2012a, 3.)

Maija-Liisa Hietaniemi on opinnäytetyössään tutkinut Alavuden seurakunnan vapaaehtoistyön kehittämistä (Hietaniemi 2012). Tämä tutkimus toimi itselleni lisämotivaationa lähteä kehittämään Hämeenkyrön seurakunnan vapaaehtoistoimintaa. Mielenkiintoista oli myöhemmin, kun olin jo rajannut oman aiheeni kunnan ja seurakunnan yhteistyöksi, huomata, että Hietaniemi toteaa työnsä lopussa: yhtenä jatkohankkeena voisi olla vapaaehtoistoiminnan poikkisektoriaalisen yhteistyön kartoittaminen tai kehittäminen Alavudella. Kansalaistoiminnalla on merkitystä hyvinvoinnin tuottamisessa yhteiskunnan ohenevien resurssien tukena. Millainen welfare mix -malli toimisi Alavudella? (Hietaniemi 2012, 78.)

Lauri Anttila on selvittänyt ylemmissä AMK -opinnoissaan, onko Meilahden seurakunnassa sellaisia vapaaehtoistehtäviä, jotka mahdollistavat diakonia-asiakkaan osallisuuden kokemuksia? Opinnäytetyössä etsittiin vastauksia siihen, minkälaiset vapaaehtoistehtävät mahdollistavat diakonia-asiakkaiden osallisuuden kokemuksia. Tarkastelun kohteena olivat osallisuuden kokemuksia vaikeuttavat ja estävät sekä mahdollistavat ja tukevat tekijät. Yleisenä tavoitteena oli Meilahden seurakunnan vapaaehtoistoiminnan kehittäminen. Opinnäytetyön kautta Meilahden seurakunta ja sen diakoninen vapaaehtoistoiminta liittyy osaltaan käynnissä olevaan kansainväliseen keskusteluun vapaaehtoistoiminnan ja osallisuuden välisestä yhteydestä. (Anttila 2012, 2–6.) Oman työni kannalta Anttilan työn tiivistyksissä oli paljon mielenkiintoista, kuten yksi niistä: vas-

tuun saaminen ei itsessään lisää osallisuutta. Osallisuuden kokemus riippuu ainakin osaksi siitä, saako vapaaehtoinen yksin suoritettavaan tehtävään riittävästi samanlaisissa tehtävissä olevien vapaaehtoisten tukea. Tukeeko myös työntekijä häntä? (Anttila 2012, 59.)

Vuonna 2005 tehtiin kysely 719 diakoniatyöntekijälle muutoksista ja suhteista kunnalliseen hyvinvointityöhön (Yeung 2007). Kysely toi ilmi ongelmakohtia. Virallisen sosiaalityön ja diakoniatyön erot muun muassa lainsäädännössä, virkarakenteessa, työotteessa ja koulutustaustassa eivät voi olla heijastumatta jännitteinä tilanteisiin, joissa diakoniatyön (ehkä) odotetaan olevan ”nöyrästi virallisen sosiaalityön jatke”. Yhteistyöverkostojen ongelmien viiden kärki näyttää seuraavalta: kiire (9,7 %), vaitiolovelvollisuus (8,8 %), yhteisen ajan löytäminen (7,5 %), työntekijöiden suuri vaihtuvuus kunnan sosiaalitoimessa (6,6 %) sekä kokemus, että kunta ja sosiaalitoimi panevat seurakunnan maksomieheksi (6,2 %). Yhteistyön ongelmien kirjosta löytyy useita mainintoja myös seuraavista: oma motivaatio alhainen, puutteelliset voimavarat, toimijoiden erilaiset tavoitteet, puutteellinen luottamus toisen ammattitaitoon, sekä yhdistysten tai kunnan taloudelliset ongelmat. Yhteistyön esteet voivat olla myös hyvin konkreettisia, kuten informaatiokatkot, ohjeiden puute, ja seurakunnan ja/tai kaupungin työn raskas byrokratia. Vastajat mainitsivat myös seuraavia ongelmia: ”*Haaveita enemmän kuin konkretiaa*”, ”*Liian vähän aikaa kenttätöille*”, ”*Selkeät ohjeet puuttuvat*” sekä ”*Seurakuntaa ei oteta vakavasti*”.

Kaiken kaikkiaan vaikuttaa siltä, että vaikka yhteistyö on lisääntynyt järjestösektorin toimijoiden kanssa lähes yhtä paljon kuin kunnan toimijoiden kanssa, erityisen paljon yhteistyön ongelmia koetaan juuri kunnan toimijoiden kanssa. Voi toki olla, että myös odotukset kunnan kanssa tehtävälle yhteistyölle ovat suuremmat. Kunnan avustustoiminnan lakisääteiset velvoitteet, suuret rakenteet, resurssit ja työntekijäjoukot asettavat vaatimuksia sille, että asioiden ikään kuin pitäisi toimia varmasti. Monista vastauksista huokui kuitenkin katkeruus sekä tunne siitä, ettei kunnan sosiaalitoimi arvosta seurakunnan diakoniatyötä. Muutamit diakoniatyöntekijät myös kokevat, että heidän yhteistyöhalukkuuttaan vähentää ja yhteistoimintaa hankaloittaa ihmisten asenteellisuus; kaikki eivät ymmärrä diakoniaa tai ota sitä vakavasti.

Kunnan kanssa erityisongelmaksi voi siis muodostua se, että yhteistyötoimijoiden (niin järjestö- kuin kuntasektorillakin) henkilökohtainen suhde kirkkoon on tulehtunut tai välinpitämätön. Muutamat vastaajat kokivat, että kilpailu asiakkaista on kovaa ja se on este yhteistyölle. Yhteistyö on kuitenkin juuri yksi tulevaisuuden haaste. Toiminnan päällekkäisyys on ongelmallista. Näkemykset eroavat siinä, onko päällekkäisyys hyvästä (*”Vaihtoehtoja on oltava”*) vai pahasta (*”Ei tule olemaan varaa pitää päällekkäisiä systeemejä, vaan vastuut on jaettava”*). Seurakuntien eräs keskeinen pelko on, että kunta alkaa leikata palvelujaan sillä perusteella, että *”diakoniatyö hoitaa tämän jo niin hyvin, että me voidaan kohdentaa resurssimme muualle.”* (Yeung 2007, 11–12.)

Teija Tuomelan ylemmässä AMK -tutkimuksessa kunnan sosiaalityön ja diakonian yhteistyö koettiin merkitykselliseksi ja tärkeäksi. Haastatteluissa tuli ilmi, että toisten työtä ei tunneta kovinkaan hyvin, joka on vaikeuttanut aiemmin yhteistyötä. Opinnäytetyön merkitys työelämälle on toisen työn ja toimintatapojen tuntemaan oppimisessa ja henkilöiden keskenään tutuiksi tulemisessa. Yhteistyö on helpompaa, kun tietää toisen organisaation työntekijät sekä heidän tapansa tehdä työtä ja mahdollisuutensa osallistua asioiden hoitamiseen, eli yhteistyön tekemiseen. Tärkeimmät yhteistyöehdotukset olivat yhteiset kotikäynnit, työnohjaukselliset keskustelut, yhteiset tapahtumat ja avoimet keskustelut asiakkaiden asioista asiakkaan itse osallistuessa tai ainakin antaessa luvan. Esteeksi yhteistyölle löytyi vain kaksi seikkaa. Toinen oli asiakkaan ehdoton kieltäminen yhteistyön tekemisestä. Toinen oli asiakkaan seurakuntavastaisuus ja sitä kautta myös yhteistyön kieltäminen. (Tuomela 2010, 2.)

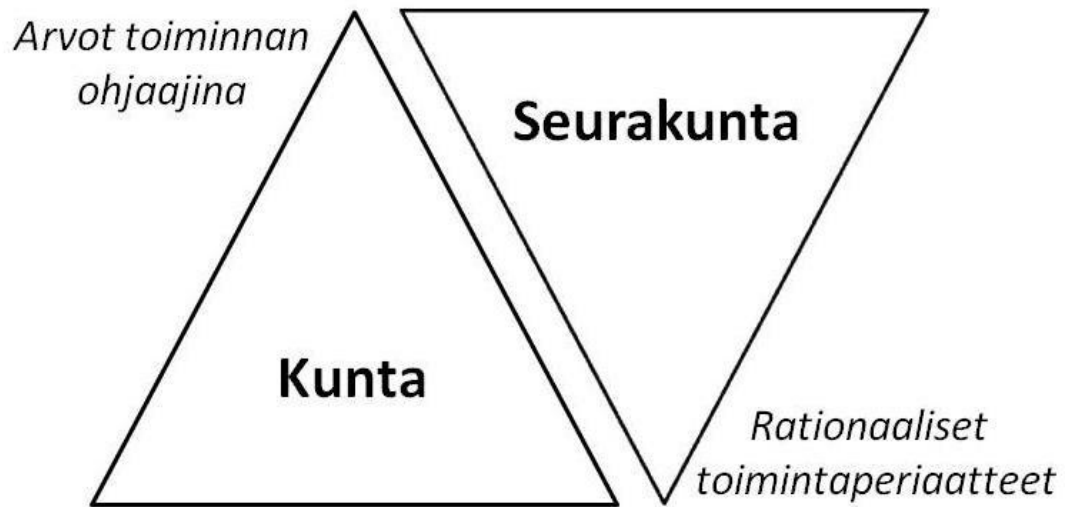
Myös Jyrki Myllärniemi on tutkinut diakoniatyön ja sosiaalityön yhteistyötä. Sosiaalitoimen ja diakoniatyön työntekijät arvioivat yhteistyön lisääntyvän tulevaisuudessa ja näkivät tarvetta kehittää yhteistyötä monin tavoin. Asiakaslähtöisyys, joka sisältää käsitteen kokonaisvaltaisesta ihmisestä, hyötyy diakonian ja sosiaalitoimen yhteistyöstä. Yhteistyötä kuormittavat monet ulkoiset ja organisatoriset asiat, joten yhteistyön käytänteiden ja tavoitteiden kehittämiseen tulisi kiinnittää huomiota. Usein puhutaan diakonian ja sosiaalitoimen yhteistyön rajapinnoista, mutta olisikin perusteltua puhua *yhdistävistä*, yhdistävistä ja yhteisistä asioista. (Myllärniemi 2010, 2.)

Valdemar Kallungin (2009) tutkimusta koskevassa artikkelissa hahmotetaan liberaalisti suuntautuva sosiaalisen diakonian ja tätä konservatiivisempi perinteisen diakonian kun-

tayhteistyö. Sosiaalisen diakonian kuntayhteistyö edustaa kaikkeen hätään tarttuvaa sosiaalista työtä, kun taas perinteisen diakonian kuntayhteistyö liittyy diakonian evankelioivaan, vanhuuspainotteiseen ja sairaanhoitoon kytkeytyvään spirituaaliseen työhön. Yhteistyö oli aktiivisempaa perinteisessä kuin sosiaalisessa diakoniassa. Tulokset osoittavat, että toiminnan yhteys uskonnolliseen tehtävään tukee yhteistyötä. Kansankirkolliseen laaja-alaistamiseen liittyvä sosiaalisen diakonian kuntayhteistyö osoittautuikin heikommaksi kuin herätyskristilliseen ajatteluun viittaava perinteisen diakonian yhteistyö. Yhteiskunnalliselle kentälle suuntautuminen ei myöskään aina hyödytä kirkon uskonnollista tehtävää.

Kallunki (2010) on tutkinut kunnan ja seurakunnan yhteistyötä vuorovaikutuksen näkökulmasta. Väitöskirjassaan hän totesi, että seurakuntien yhteistyön kannalta eräs ongelma liittyi resurssien rajallisuuteen suhteessa tarjolla oleviin yhteistyöodotuksiin. Odotukset seurakuntien osallistumisesta suuntautuivat myös yhteistyömuotoihin, joilla ei ollut aina haastateltavien mielestä yhteyttä seurakuntien uskonnolliseen tehtävään. Yhteistyöhön liittyy siis potentiaalisesti sisäisen sekularisaation näkökulma, jonka seurauksena seurakunnan toiminnan laaja-alaistaminen sekulaareille kentille on mahdollista. Resurssien rajallisuudesta ja uskonnollisesta perustehtävästä nouseva kriittisyys osoittaa kuitenkin, että yhteistyön mahdollisuuksia tarkastellaan myös sakralisaation näkökulmasta.

Yhteistyön tasavertaisuuden kannalta seurakuntien uskonnollisen tehtävän ja kuntien hyvinvointitehtävän eriparisuuden voi nähdä ongelmana: yhteistyön hyödyt hyvinvointitehtävälle on sekulaareissa toiminnoissa usein helpompi varmistaa kunnille kuin seurakuntien uskonnolliselle tehtävälle. Kuntahaastateltavilla osin ilmennyt oletus hengellisen roolin pysymisestä sivuroolissa voi myös heikentää yhteistyön hyödyllisyyttä seurakunnille. Yhteistyömahdollisuuksia ja tasavertaisuutta korostavat sitä vastoin ammatillisuus, julkisoikeudellisuus ja hallinnollisuus, jotka ilmentävät molempien organisaatioiden valtioon kytkeytyvää luonnetta. Seurakuntien ja kuntien sosiaalinen yhteistyö oli mahdollista nähdä toisiaan täydentävien organisaatioiden näkökulmasta: seurakunnan arvot vahvistavat toiminnan yhteisöllistä ja sosiaalista pääomaa tukevaa piirrettä, kun taas kunnat mahdollistavat kohdejoukon laajenemisen ja toiminnan laajasti hyväksytyyn luonteeseen. Laadullisessa yhteistyötä koskevassa tarkastelussa seurakunnilla oli nähtävissä siis yhteisöllinen ja kunnilla yhteiskunnallinen rooli. (Kallunki 2010, 58–59.)

KUVIO 4. Kuntien ja seurakuntien toiminnan toisistaan poikkeavat lähtökohdat (Kallunki 2010, 19)

Uskonnollisen ja maallisen instituution vuorovaikutukseen liittyvä jännite voidaan esittää toisilleen käänteisillä kolmioilla (kuvio 3), jotka kuvaavat sekulaarien kuntien ja uskonnollisten seurakuntien lähtökohtien poikkeavuutta. Kirkon kokonaisvaltaisuus ja moraalisisidonnaisuus esitetään kuviossa seurakuntien arvolähtöisyyden laaja-alaisuutena. Organisaatioiden jännitetä korostaa kuntien eriytyminen seurakunnista, mikä on tapahtunut sekulaarien tehtävien irtautumisena uskonnollisista lähtökohdista. Tällöin kunnallinen näkökulma on tiivistetty kuviossa rationaalisten toimintaperiaatteiden korostumiseen. Molemmissa organisaatioissa ovat kuitenkin läsnä toistensa lähtökohdat: kunnissa arvot ja seurakunnissa rationaaliset toimintaperiaatteet.

Kuntien kaltaista sekulaaria organisaatiota ei voi pitää myöskään puhtaasti rationaalisena toimijana. Organisaatioiden vuorovaikutuksen jännite liittyy erilaisuuteen, jolloin epätasapaino yhteistyössä voi merkitä toisen organisaation lähtökohtien korostumista. Rationaaliset periaatteet voivat esimerkiksi merkitä sekulaarin korostumista ja seurakuntien uskonnollisen ulottuvuuden väistymistä. Seurakuntien uskonnollisten arvojen korostuminen voi sen sijaan sivuuttaa ne arvot, jotka toimivat kuntien rationaalisten toimintaperiaatteiden lähtökohtina. Kolmioiden vastakkaisuus ei merkitse välttämättä organisaatioiden yhteistyöhön liittyvää vastakkaisuutta, sillä lähtökohtien erilaisuus voi

olla molempien instituutioiden ominaisluonteiden säilyessä myös yhteistyön vahvuus. (Kallunki 2010, 19–20.)

Kunnan ja seurakunnan yhteistyöstä vapaaehtoistoiminnan kehittämisessä ei ole juuri-kaan tutkittu. Siksi astuin opinnäytetyössäni alueelle, joka vaikutti aika koskemattomalta. Mielenkiintoinen käytännön esimerkki yhteistyöstä löytyy kuitenkin Nurmijärveltä, jossa kymmenen vuotta sitten kunta ja seurakunta alkoivat tehdä yhteistyötä vapaaehtoistoiminnan kehittämiseksi. Syntyi uusi vapaaehtoistoiminnan koordinaattorin toimi, jonka kustannukset puolitetaan kunnan ja seurakunnan kanssa. (Konttinen 2013, 24; Lahtiluoma & Turunen 2011, 33; Nurmijärven kunta i.a.; Nurmijärven seurakunta i.a.)

Löytyy kuitenkin hankkeita, joissa käytännössä on toteutettu kunnan ja seurakunnan yhteistyötä vapaaehtoistoiminnassakin. Niistä mainittakoon Ikäosaavat palvelualueet Etelä-Savossa -hanke, jonka tarkoitus on kehittää ikäihmisten elämää tukevaa vapaaehtoistoimintaa (Mikkelin ammattikorkeakoulu i.a.) ja Osallisuutta lähiympäristöstä -hanke Jyväskylän kaupungin, seurakunnan ja GeroCenterin yhteistyönä (Kukkonen 2013, 20–21). On syntynyt myös yhteistyöverkostoja, kuten Salon seudulle KumppaRi -verkosto eli Kumppanuus rikastuttaa ja Valikko -verkostot, vapaaehtoistyön koordinaattoreiden verkostot (Hirvikorpi i.a.; Kansalaisareena i.a.(a)).

Lahtiluoma & Turusen mukaan (2011, 54–55) sekä kuntia että seurakuntia koettelevat rakennemuutokset ovat oppimismahdollisuus puolin ja toisin. Ne tarjoavat kehittämispotentiaalia, joka mahdollistaa hyvien käytäntöjen jakamista nykyistä laajemmin. Hyvien käytäntöjen tietopankeissa kannattaa esitellä myös kuntien ja seurakuntien yhteistyön malleja.

3 TOIMINTAYMPÄRISTÖNÄ HÄMEENKYRÖ

3.1 Hämeenkyrön seurakunta

Hämeenkyrön seurakunta on perinteisiin pohjautuva, vireä seurakunta. Hämeenkyrön seurakuntaan kuului 8555 henkilöä vuonna 2012 (Kirkkohallitus 2013), mikä on 81,4 prosenttia väestöstä. Pappeja on neljä ja diakoniatyöntekijöitä kaksi ja puoli. Kolmas diakoniatyöntekijä eli tämän opinnäytteen tekijä hoitaa myös lähetystyön ja aikuistyön asioita. Nuoriso-ohjaajia on kaksi, kanttoreita yksi ja päätoimisia lapsityöntekijöitä neljä. Työalojen toimintaa tukevat syksystä 2011 toimineet kuusi seurakuntalaisista ja työntekijöistä koostuvaa työpajaa: aikuis- ja lähetystyön, diakonian, jumalanpalvelus-, lapsityön, nuorisotyön ja musiikkityöpaja. Pajoissa on keskitytty toiminnan kehittämiseen ja toteuttamiseen. Pajojen jäsenet ovat löytäneet myös roolinsa suunnitelmien toteuttajina eri vapaaehtoistehtävissä. Vuonna 2012 jumalanpalveluskäyntien määrän kasvu oli ilonaiheena. (Erkki Malmberg, henkilökohtainen tiedonanto 23.4.2013; Hämeenkyrön seurakunta 2013.)

Diakoniatyö seurakunnassa on perinteistä, vanhustyöhön painottuvaa. Kuusi diakoniakerhoa kokoontuu säännöllisesti ja kotikäyntityötä tehdään. On leiripäiviä, retkiä ja eläkeväen leirikin sekä ystävyysseurakuntatoimintaa. Myötätuuli-toimintapäivä, joka kokoontuu viikoittain lokakuusta huhtikuuhun, on suosittu ja kokoaa reilut sata ihmistä kerralla yhteen. Päihde- mielenterveys - ja kehitysvammaistyö kulkevat rinnalla projektiluontoisina. Kehitysvammaisille ja päihdekuntoutujille järjestetään vuosittaiset kesäleirit ja mielenterveyskuntoutujille leiripäivä ja joulujuhla. Uusien työntekijöiden myötä on viime vuosina tullut myös uutta: Vs. diakoni aloitti päihdekuntoutujien ryhmän kanttorin sijaisen kanssa ja vertaisryhmän vapaaehtoisille. Opinnäytetyöntekijä aloitti yhteistyön lapsi- ja perhetyön pastorin kanssa ja syntyi perhetyötä: parisuhdeluennot ja vapaaehtoisten kanssa avioliittopyhät. Maahanmuuttajatyössä on verkostoiduttu järjestöjen ja kunnan kanssa. Opinnäytetyön rinnalla on kulkenut hieno mahdollisuus: diakoniatyöimme työnohjaus. Työn kehittäminen on iso haaste. Mitä jättää pois, jotta tilaa tulisi uudelle, esimerkiksi vapaaehtoistyön kehittämiseksi? (Hämeenkyrön seurakunta 2013.)

3.2 Seurakunnan vapaaehtoistoiminta

Seurakunnassa on vapaaehtoistoimintaa. Sen kehittämistä ei ole nimetty erikseen kenenkään erityistehtäväksi. Yhteistä rekisteriä ei ole. Yhteystiedot löytyvät eri työntekijöiden kansioista ja puhelimista. Vuosittaisia yhteisiä vapaaehtoisten koulutus- tai huomioimistilanteita ei ole, vaan eri työalat toimivat itsenäisesti, toiset vapaaehtoisia paremmin huomioiden, toiset huonommin. Seurakunnan verkkosivuilta löytyy vapaaehtoistoiminnan sivu, mutta se vaatisi päivitystä ja uudistusta jo yleisilmeelleen. Vapaaehtoistehtävät olisi hyvä nimetä, jotta mahdollinen vapaaehtoinen löytäisi itselleen sopiva tehtävän paremmin. Tiedottajaa seurakunnassa ei ole. Verkkosivujen päivitys jää työntekijöiltä muiden töiden jalkoihin eikä tarvittavia mediataitojakaan aina ole. Verkkosivuilla on myös sähköinen kaavake, jolla voi ilmoittautua vapaaehtoiseksi, mutta sen kautta ei vapaaehtoisia ole löytynyt. Henkilökohtainen kutsu toimii paremmin. (Hämeenkyrön seurakunta i.a.; Hämeenkyrön seurakunta 2013.)

Vapaaehtoiset ovat toimineet kuitenkin usealla työalalla pitkään. Lapsityössä on vapaaehtoisia pyhäkoulunopettajia. Nuorisotyössä on vaihtuva aktiivisten isosten joukko. Aikuistyössä kaksi vapaaehtoista suunnittelee Naisten kahvila-toimintaa työntekijän rinnalla. Vapaaehtoiset toimivat raamattupiirien vetäjinä. Papit pyytävät messuihin vapaaehtoisia avustajia. Diakoniatyön Myötätuuli-toimintapäivässä vapaaehtoiset ovat apumäntinä ja toimintaryhmien ohjaajina. Diakoniakylätoimikuntalaiset vievät seurakunnan joulutervehdyksiä ja vapaaehtoiset toimivat Yhteisvastuukeräyksen lipaskeräijinä. Lähetystyössä vapaaehtoiset ohjaavat lähetyspiirejä, järjestävät joulumyyjäiset ja elokuussa Tapahtumien yö -tilaisuuden yhteyteen lähetyskahvilan. Joka toinen vuosi toteutettavaa mittavaa pääsiäisvaellusta ei syntyisi ilman vapaaehtoisten rakentajien, somistajien ja näyttelijöiden panosta. Monen seurakunnan tavoin useat vapaaehtoiset ovat ikääntymässä eikä uusia tule itsestään tilalle. Viimeksi seurakunnan taholta vapaaehtoisten kurssia on järjestetty yli kaksikymmentä vuotta sitten. (Johanna Graeffe, henkilökohtainen tiedonanto 3.7.2013; Hämeenkyrön seurakunta 2013.)

Uuttakin toimintaa on virinnyt työpajojen ja uusien työntekijöiden myötä. Hiipuneeseen miestyöhön syntyi uusi vapaaehtoisten tiimi 2012. Avioparitoimintaan syntyi papin ja diakoniatyöntekijän ohjaamana vapaaehtoistiimi ”Lupaus”, joka on nyt kahtena peräkkäisenä vuotena toteuttanut Avioliittopyhän. Diakoniatyössä vapaaehtoiset kunnostivat

vanhusten asumisyksikön Tupalan oleskelutilan yhdessä toisten vapaaehtoisten kanssa. Toisaalta pari vuotta jatkuneitten Majataloiltojen toteutus jäi tauolle vapaaehtoisten puutteessa. Majatalokuoro kuitenkin jatkui. Aikuistyön työpaja suunnittelee parhaillaan syksyille 2013 viikonlopputapahtumaa ”Taivaallinen suhde”. (Hämeenkyrön seurakunta 2013.)

3.3 Hämeenkyrön kunta yhteistyökumppanina

Hämeenkyrön kunnassa on 10509 asukasta. Alle 15-vuotiaita on noin 1900 ja sama määrä jo varttuneessa yli 65 vuoden iässä. Maa- ja metsätaloudesta saa elantonsa kymmenen, teollisuudesta 32 ja palveluista 58 prosenttia. Työttömyysaste on yhdeksän prosenttia. Hämeenkyrössä asui vakituisesti 90 ulkomaalaista 31.12.2012. (Hämeenkyrön kunta i.a.; Väestörekisterikeskus 2012.)

Kunnassa on kaksi taajamaa, Hämeenkyrön kirkonkylä ja paperitehtaan ympärille syntynyt Kyröskoski. Perusturvakeskus sijaitsee kirkonkylässä kunnantalon yhteydessä omassa siivessään seurakunnan virastotalon naapurissa lähellä terveyskeskusta ja kirkkoa. Perusturvakeskuksessa toimii myös perheneuvonta. Perusturvakeskuksen tehtävänä on huolehtia siitä, että kuntalaisilla on mahdollisuus saada tukea erilaisissa elämäntilanteissa. Siellä tuetaan kuntalaisten hyvinvointia ja selviytymistä elämänkaaren eri vaiheissa monin erilaisin työmuodoin. Perusturvakeskuksen työn tärkeitä tavoitteita ovat mm. kuntalaisten työ- ja toimintakyvyn tukeminen, omatoimisuuteen kannustaminen, sosiaalisen turvallisuuden vahvistaminen, sosiaalisten ongelmien ennaltaehkäisy sekä työelämään osallistumisen mahdollistaminen. (Hämeenkyrön kunta i.a.)

Vanhusten asumisyksiköistä Kurjenmäkikoti, muistisairaiden Siljankoti ja ns. Veteraanitalo sijaitsevat terveyskeskuksen välittömässä läheisyydessä. Vähän kauempana sijaitsevat Pihlajakoti, yksityinen hoivakoti Kaarihovi ja Kotorinteen asumisyksikkö sekä veteraanien Tammenlehvä -säätiön Honkala. Kyröskoskella ovat Tupala ja Jaakonkoti. Kehitysvammaisten asumisyksiköt sijaitsevat Kyröskoskella ja toimintakeskus taajamien puolivälissä. Mielenterveyskuntoutujien päivätoimintakeskus Tuulensuu sijaitsee myös taajamien välillä ja asumisyksikkö Kotorinnekotit Hämeenkyrön kirkonkylän liepeillä. Näiden kaikkien kanssa seurakunta tekee yhteistyötä, esim. kerhojen, hartauksien

ja virkistystoiminnan kautta. Vuosittain järjestetään leiripäiviä ja joulujuhlia. Lapsi- ja perhetyössä on viime vuosina virinnyt merkittävää yhteistyötä mm. päiväkotien arkipyhäkoulujen muodossa. Nuorisotyössä järjestetään ryhmäyttämistä yläkouluun tulleille ja pidetään torstaikahvilaa lukion tiloissa. (Hämeenkyrön kunta i.a.; Hämeenkyrön seurakunta 2013.)

Aiemmin toimi kerran kuukaudessa kokoontunut sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöryhmä, jossa diakoniatyöntekijä oli mukana. Sen korvasi 2000 -luvun lopulla SAS (selvitä, arvioi, sijoita) -työryhmä, johon seurakunnan edustaja ei enää kuulunut, koska terveys- ja sosiaalipuolen oli kokoonnuttava tiheämpään tahtiin päättämään omaishoidon tuesta. Nyt toimii vanhusneuvosto, jonka jäsenenä diakoniatyöntekijäkin on. Mukana on oltu myös luomassa ja päivittämässä Hämeenkyrön ikäohjelmaa.

Maahanmuuttajatyön kohdalla on orastavaa yhteistyötä: diakoniatyöntekijä oli mukana kotouttamisohjelman päivittämiskokouksessa sekä maahanmuuttajaillassa ja -tapahtumassa. Kunnassa ei ole kriisiryhmää, mutta nyt sitä on alettu suunnitella. Ikaalisten kanssa yhteistyössä oli kriisikoulutus, johon osallistuivat seurakunnasta kirkkoherra ja diakoni. Kunnan kotihoito ottaa yhteyttä diakoniatyöntekijöihin kotikäyntejä pyytäen tai rohkaisten asiakkaita Myötätuuli-toimintapäivään. Yhteistyötä tehdään myös päihdetyön ja omaishoidon kanssa. Myötätuuli-toimintapäivässä on kunnan työntekijä pitämässä terveystioskia. (Johanna Graeffe, henkilökohtainen tiedonanto 3.7.2013; Hämeenkyrön seurakunta 2013.)

4 KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTUS

4.1 Taustaa

Työyhteisössäni Hämeenkyrön seurakunnassa diakonian työtiimissäni nousi esille vapaaehtoistyön kehittämisen tarve heti töihin tultuani 2011. Esimies kannusti kehittämiseen. Keväällä 2012 tiimimme liittynyt sijainen oli myös innostunut asiasta ja vakituinen viranhaltija piti asiaa tärkeänä. Kävimme tutustumassa Tampereella Suurella Sydämillä -toimintaan, Mummon Kammariin ja läheisten seurakuntien lähetyskahviloihin. Muutamat aktiivit seurakunnan vapaaehtoiset olivat innostuneet kohtaamiskahvilan perustamisesta. Kahvilan perustamisen esiselvitystyö otettiin yhdessä toimintasuunnitelman tavoitteeksi niin diakoniatyössä kuin aikuis-lähetystyössä 2012. Sopivia tiloja ja resursseja ei tiedusteluista huolimatta löytynyt, vaikka vapaaehtoisia olisi ollut. Työntekijöillä ei useista syistä johtuen ollut resursseja käynnistää toimintaa. Seurakunnan kiinteistöremontit ja sisäilma-asiat estivät myös asian etenemistä. Unelmaa kohtaamispaikasta ei haudattu, mutta vapaaehtoistoiminnan kehittäminen haki toisia uomia diakonian perustyön sisällä ja ohessa. (Hämeenkyrön seurakunta 2013.)

Diakoniakylätoimikunnan jäsenille ja muillekin diakonian vapaaehtoisille on järjestetty virkistys- ja koulutusilta noin joka toinen syksy. Nyt iltaa laajennettiin. Siihen kutsuttiin myös lähetystyön vapaaehtoisia sekä diakonian että aikuis-lähetystyön työpajojen jäsenet. Mukaan kutsuttiin lisäksi henkilöitä, jotka olivat osoittaneet kiinnostusta vapaaehtoistyöhön. Virkistysilta oli 16.10.2012 (liite 2). Geronomiksi opiskeleva Kurjenmäkikodin kuntahoitaja alusti aiheesta ”Muistisairaahan kohtaaminen”. Lempääläläinen aktiivi vapaaehtoinen kertoi, mitä vapaaehtoisena toiminut on hänen elämäänsä antanut. Illtaan osallistui 82 henkilöä ja heistä kymmenen ilmoitti halukkuudestaan osallistua vapaaehtoistoiminnan idearyhmään.

Idearyhmä kokoontui 5.11.2012 opinnäytetyön tekijän ohjaamana. Ryhmään tuli myös kunnan työntekijä, joten vapaaehtoistoiminnan yhteistyö sai orastavan alun. Ryhmän kokoontuminen poiki heti käytännön idean. Vapaaehtoiset jalkautuivat paikallisen marketin pihamaalle diakoniatyöntekijän kanssa. He tarjosivat kahvia ja teetä ohikulkijoille ja kutsuen heitä tulevaan Majataloiltaan ja Naisten kahvilaan. Kahvitus toistui hieman

eri vapaaehtoisryhmällä pääsiäisvaelluksen alla toisen marketin aulassa. Molemmat tilanteet koettiin rohkaisevina. Syntyi hyviä kohtaamistilanteita.

Opinäytetyön aiheesta sai syventävää tietoa Kansan Raamattuseuran Samalla Viivalla -vapaaehtoistoiminnan ohjaajakoulutuksesta. Opinäytetyöntekijä osallistui siihen aktiivisen vapaaehtoisen kanssa helmikuussa 2013. Kurssilla ollut Hollolan seurakunnan diakoni kertoi oman seurakuntansa mallista järjestää vapaaehtoisten kurssi yhteistyössä kunnan kanssa. Tuo malli innosti.

Vs. diakoniatyöntekijä kokosi pienen ryhmän vapaaehtoisista, jotka jo kävivät tai halusivat käydä tervehtimässä ikäihmisiä. Ryhmä toimii vertaisryhmänä ja on rakentava. Vapaaehtoisuudesta tiedotettiin myös työntekijöiden jo kolmatta kertaa julkaisemassa Pääsiäislehdessä. Haastattelin kolmea aktiivista vapaaehtoista, yhtä uutta ja kahta pitempään mukana ollutta (liite 3). (Graeffe 2013; Hämeenkyrön seurakunta 2013; Päivi Vuorinen, henkilökohtainen tiedonanto 30.6.2013.)

4.2 Tarkoitus ja tavoitteet

Hanke oli laadullinen työelämän kehittämishanke. Tarkoitus oli toimia sillanrakentajana kunnan ja seurakunnan välille, niin että nykyiset toimijat tulisivat tutuiksi ja yhteistyö syvenisi. Vapaaehtoisuuden monimuotoisuuden ja kehittämisen tarpeen esille nostaminen oli tärkeää. Käytännön tavoitteet olivat:

- kartoittaa Hämeenkyrön vapaaehtoistoiminnan nykytilannetta ja kehittämistarpeita seurakunnassa ja kunnassa
- ideoida yhdessä seurakunnan ja kunnan kanssa vapaaehtoistoimintaa ja yhteistyötä
- käynnistää kunnan ja seurakunnan yhteistyö.

4.3 Aika ja kohderyhmä

Hankkeen käytännön toteutusajaksi muotoutui kevät 2013, jolloin haastattelin kunnan ja seurakunnan työntekijöitä sekä vapaaehtoisia. Yhteistyöpalaverit pidettiin myös keväällä 2013. Kohderyhmänä olivat työyhteisössä kaikki seurakunnan työntekijät, joiden aja-

tuksia kuulin epävirallisesti työn lomassa. Erityisesti keskityin diakoniatyöntekijöihin ja diakoniapappiin, koska hanke rajautui tämän työalan ja kunnan yhteistyöhön. Diakonian tiimipalavereissa käsitelimme aihetta useasti. Kunnan työntekijöistä hankkeen yhteistyöpalavereihin kutsuttiin ja haastatteluihin valittiin sosiaalipalveluiden työntekijöitä. Seurakunnan vapaaehtoisista järjestin kyselyn diakoniatyöpajan jäsenille. Osa heistä toimii vapaaehtoisina myös muilla työaloilla, kuten aikuistyössä ja lähetyksessä.

4.4 Hankkeen eteneminen ja riskit

Teoriatiedon lisäksi kehittämishankkeen aineistoa kerättiin haastattelemalla ja yhteistyöpalavereilla. Laadin omat haastattelukysymykset vapaaehtoisille ja työntekijöille. Seurakunnan työntekijöitä haastattelin työn lomassa, esimerkiksi työntekijäkokouksissa ja tiimipalavereissa. Kunnan työntekijöitä haastattelin yksitellen (liite 4) aikuissosiaalityön harjoitteluni aikana maaliskuussa 2013. Kaikki pyytämäni seitsemän työntekijää suostuivat haastateltaviksi. Haastattelukaavake toimi muistitukena, mutta haastattelu eteni teemahaastatteluna kunkin työntekijän kohdalla eri lailla intresseistään ja käytettävästä ajasta riippuen.

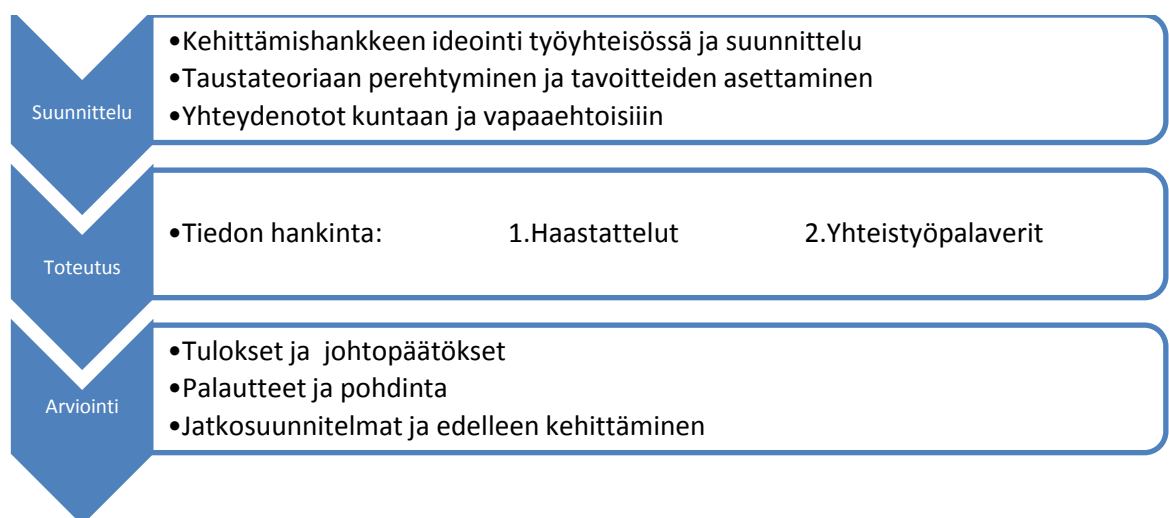
Vapaaehtoisten haastattelun rajasin diakoniatyöpajan ideapäivään 3.4.2012. Työpajan paikalla olleet jäsenet täyttivät kyselykaavakkeen (liite 5). Yksi työpajan jäsen ei ollut päässyt paikalle. Muutamalle kirjallinen tuottaminen oli vaikeaa, yksi sanoi sen ihan ääneenkin. Hänen kohdallaan olisi kirjallista kyselyä voinut täydentää myöhemmin suullisesti. Yksi aktiivi pajalainen oli työvuosinaan ollut kunnan palveluksessa ja itsekin vapaaehtoistyötä ja yhteistyötä kehittämässä ja myös Samalla Viivalla -koulutuksessa. Hänen vastauksissaan näkyy asiantuntijuus.

Yhteistyöpalaverit sujuivat hyvin. Niistä kerrotaan tarkemmin erillisessä luvussa 6. Heti yhteistyöpalaverien jälkeen lähetin kyseisen palaverin muistion (liitteet 6, 7 ja 8) paikalla olleille – ja niillekin kutsutuille, jotka eivät päässeet mukaan. Pyysin kommentteja. Palautetta näin en juuri saanut. Palaute olisi ollut tervetullutta ja tuonut lisää näköaloja aiheeseen, varsinkin, jos olisin saanut palautetta myös niiltä, jotka eivät palaverissa olleet. Päätin pyytää vielä henkilökohtaisesti palautetta muutamalta avainhenkilöltä. Sosi-

aalijohtaja antoi kirjallisen palautteen kaikkien palaverien jälkeen, kun sitä uudelleen pyysin.

Etukäteen olin ajatellut riskeiksi seuraavia: Riskeinä voivat olla työntekijöiden tiukat aikataulut ja kiire. Jotkut eivät ehkä pidä vapaaehtoistoiminnan kehittämisen tarpeita tärkeinä. Yhteistyömahdollisuuksia saattaa haitata vapaaehtoistyön erilaiset lähtökohdat ja erilaiset motiivit kunnan ja seurakunnan kesken. Riskinä voi olla myös, että eri ihmiset painottavat vapaaehtoistyötä eri lailla. Jotkut haluaisivat panostaa etsivään nuorisotyöhön, toiset iäkkäiden lähimmäispalveluun, kolmannet lapsiperheisiin jne. Miten rajata työn ja jatkon kannalta aihetta alueelle, joka koetaan tärkeäksi? Nouseeko sellainen yksimielisesti esiin? Haastateltavia voi helposti tulla liikaa, koska alaryhmiä on jo kolme: kunnan työntekijät (sosiaalipalvelut), seurakunnan työntekijät ja vapaaehtoiset. Määrän rajaaminen voi laskea työn luotettavuutta.

Edellä mainituista riskeistä kiire esti tutkimusta vain osittain. Osa kutsutuista ei saapunut palaveriin kiireeseen vedoten. Sain haastattelut hyvin tehtyä, kun mitoitin ne työntekijöiden aikatauluihin. Asenne-eroja ilmeni haastatteluissa: Osa innostui vapaaehtoisuusteemasta ja piti sitä tärkeänä. Osa sanoi heti suoraan, ettei sellaiselle ole aikaa, vaikka tarvetta olisi. Tässä vaiheessa erilaiset motiivit eivät haitanneet. Palavereihin saapui nimenomaan vanhuspalveluiden työntekijöitä. Haastateltavien määrä ei paisunut, vaan sen rajaaminen sujui luontevasti.

KUVIO 5. Kehittämishankkeen eteneminen

5 VAPAAEHTOISTOIMINNAN KEHITTÄMISEN TARVE

5.1 Kunnan työntekijöiden ajatuksia vapaaehtoisuuden tarpeista

Vapaaehtoisuudelle olisi Hämeenkyrön kunnan työntekijöiden mukaan tilausta. Ikään-tyvien kasvavassa joukossa on yksinäisyyttä. Omaiset voivat olla kaukana ja tiiviisti työelämässä. Ikäihmisten parissa olisi tehtäviä ystävänä, vierailijana, juttukaverina, lehtien lukijana, ulkoiluttajana, saattajana, pienissä arkisissa puuhissa, vaikka puukopan kannossa. Palveluasumisen yksiköissä olisi tarvetta esimerkiksi kerhojen ohjaajalle, jumppahetkille sekä laulu- ja soittokeikoille.

Ei sen tarvitse olla suureellista eikä tarvitse olla mitään erityisiä ryhmänohjaajan taitoja. Kaivataan vaikka semmoisia kyläilijöitä, jotka tulevat tekemään jotain, jonka hyvin osaavat ja tuovat vaihtelua. Maalausharrastelija voi ottaa välineet ja pystyttää ne vaikka Kotorinteen pihalle kesäsäällä tai hanuristi soitella. Ja näin esiintymällä vois tuoda iloa. (Kunnan työntekijä A)

Asumisyksikön alueille on helpompi mennä kuin koteihin, jos on arka astumaan ihmisten yksityisalueelle. Kertaluontoiseen keikkaan on helpompi sitoutua: ei oo pelkoo, että vierailusta tulee riippaa puolin tai toisin. (Kunnan työntekijä B)

Omaishoitajat tarvitsisivat hengähdystaukoja tehtävässään. Heidän parissaan vapaaehtoisille olisi selkeä tarve. Tämä ilmenee myös Kyrösjärvi-projektin loppuraportissa. Projekti kartoitti Hämeenkyrön ja Ikaalisten yhteistyön kehittämishaasteita yhdessä palveluiden käyttäjien, tuottajien ja koulutuksen kesken. Raportin mukaan kunta voisi tehdä yhteistyötä omaishoitajien tukemisessa seurakunnan ja järjestöjen kanssa ja sopia työnjaosta. (Borgman ym. 2013, 14.)

Ystäväpalvelun kautta vois löytyä ihminen, joka antaisi huolenpitoa vaikka vain tunnin, jolloin omaishoitaja vois rauhassa mennä asioille, kävelylle tai nokosille. Jos vapaaehtoinen aristelee jäädä vaikeasti muistisairaana kanssa yksin, vois tukea omaishoitajaa vaikka käymällä vain kylässä kahvipullat mukana ja suoda näin hoitajalle vertaista juttuseuraa... tuulahduksen ulkomaailmasta. (Kunnan työntekijä A)

Erilaisissa perheissä kaivataan erilaista tukea. Pulaa on tukihenkilöistä ja perheistä. Heille on tehtävään tarjolla koulutusta Tampereella. Mutta myös tavalliselle läsnäololla olisi merkitystä. Vapaaehtoinen voisi olla perheen varamummo, -taata, -setä tai täti. Hän voisi vierailla perheessä ja puuhata jotain arkista lasten kanssa. Näin väsynyt yksinhuoltaja voisi hengähtää tai vanhemmat saada hetken kahdenkeskistä aikaa.

Kehitysvammaisten parissa olisi varmaan henkilöitä, jotka ilahtuisivat ystävystä, samoin mielenterveyskuntoutujien joukossa. Näissä tehtävissä vapaaehtoiselta vaaditaan jo innostusta juuri tämän ihmisryhmän kohtaamiseen ja perustietoa syvempää taustatietoa. Myös rajaaminen on tärkeää, ettei vapaaehtoiseen ripustauduta liikaa. Nuoret ovat myös yksi vapaaehtoistoiminnan mahdollinen kohde, varsinkin syrjäytymisvaarassa olevat.

Mulle tulee heti yks nuori nainen mieleen. Hän tarttis toisen nuorehkon naisen rinnalleen, kun ei uskalla lähetä edes vertaistensa joukkoon. Jos joku tulisi ja vois olla se askel. Jos tää vapaaehtoinen kävisi ensin naisen luona, sitten lähtisivät ehkä yhdessä. (Kunnan työntekijä C)

5.2 Seurakunnan vapaaehtoisten ajatuksia

Hämeenkyrön seurakunnan diakonian työpajan vapaaehtoiset kertoivat motivaatiostaan vapaaehtoistoimintaan seuraavasti ideointi-iltapäivässä 3.4.2013 kyselykaavakkeen avulla (liite 6). Jaoin vastaukset alaryhmiin. Alaryhmät ovat itse laatimiani. Suluissa on luvussa kaksi (ks. s.15) mainitsemiani Yeungin timanttimalin ja Lahtisen motiiviotsikoita (Lahtinen 2003, 3; Yeung 2005, 107–125). Alaryhmissä on eri vapaaehtoisten perusteluja, esimerkiksi 1. kohdassa neljän vapaaehtoisen vastaukset. Iso kirjain aloittaa uuden henkilön kommentin.

1. Auttamisen halu: (Antaminen, Kutsumus)

Auttamisen halu,

Halu auttaa ja olla ”tärkeä”,

Huoli kanssakulkijoista,

Kun joku kriisissä oleva henkilö kiittää ja toteaa, saaneensa keskustella jonkun kanssa, on hyvä kokemus.

2. Henkinen palkitsevuus (Saaminen)

*Työstä saatu hyvä mieli,
Itse saan voimia ja hyvän mielen,
Tulee hyvä olo, antoisaa, voimauttavaa,
Saa tehdä sitä mistä tykkää ja silloin kun itselle sopii.*

3. Mahdollisuus osallisuuteen (Läheisyys)

*Mahdollisuus kuulua johonkin ryhmään,
Mukava kuulua johonkin toimivaan yhteisöön.*

4. Perinteinen toiminta (Jatkuvuus)

Äidin maidosta opittua.

5. Hengellinen motiivi (Kutsumus)

Halu olla mukana seurakunnan työssä ajatuksena, että pelastuksen sana menee eteenpäin.

(Hämeenkyrön seurakunnan diakoniatyöpaja 2013)

5.3 Vapaaehtoisuuden haasteet

Vapaaehtoistoiminnassa on haasteellisuutta vapaaehtoisille, organisoijille ja organisaatioille. Seurakunnan vapaaehtoisten (Hämeenkyrön seurakunnan diakonian työpaja 2013) mielestä vapaaehtoistoiminnassa on myös seuraavia haasteellisia ongelmakohtia:

Se, että vapaaehtoistyölle ei ole määritelty päävastuullista työntekijää, en ainakaan tiedä, että olisi.

Että tekijä ja kohde löytäisivät toisensa!

Lähimmäispalvelussa ehkä ihmisten kemia ei aina kohtaa.

Pitää osata myös kieltäytyä, jos ei jaksa, halua tai ehdi.

Pitää löytää myös omanlaisensa tapa osallistua.

Hämeenkyrön Ikäohjelmatyöryhmä järjesti kuntalaistilaisuuden Kurjenmäkikodilla 3.10.2012. Tilaisuudessa kuultiin kuntalaisten ajatuksia ja toiveita vanhuspalveluista. Siellä nousi esille, että yksinäisten ihmisten tavoittamiseen tarvittaisiin lisää toimijoita. Ehdotettiin järjestöjen toteutettavaksi esimerkiksi Kummivanhus-järjestelmää. (Hämeenkyrön kunta 2013, 21.)

Kunnan työntekijöiden mukaan tarvitaan erilaisia malleja vapaaehtoistoimintaan. Tarvitaan selkeitä rajattuja tehtäviä mihin kutsua ihmisiä, mutta myös valinnan vapautta ja omasta mielenkiinnosta nousevia tehtäviä. Mukana on tärkeää olla myös miehiä hommia. Parityöskentelyn mahdollisuus on hyvä olla olemassa, sillä silloin vapaaehtoiset voivat keskenään jakaa kokemansa ja saavat näin heti vertaistukea.

Vapaaehtoistoiminta parityönä, vertainen vierellä, voisi kannatella pitempään. Innostus ei lopahtaisi niin nopeasti ja vastuuta vois jakaa. Tehtävä vois jopa yhdistää erilaisia ihmisiä. (Kunnan työntekijä D)

Lahden lähimmäispalvelun toiminnanjohtajan Arja Etuahon mielestä on tärkeää, että vapaaehtoistoiminta on organisoitua ja sillä on selkeät säännöt. Vapaaehtoinen antaa omaa aikaansa ja se on sinällään jo arvokasta. Vapaaehtoiselle ei kuulu esimerkiksi kodin tehtävät, vaikka vanhus apua sellaiseen tarvitsisikin. Vapaaehtoinen on ennen kaikkea lähimmäinen, rinnalla kulkija ja kuuliija sekä virkistyksen ja ilon tuoja. Suuntaus on se, että vapaaehtoiset eivät mielellään halua sitoutua lähimmäistyöhön pitkäksi aikaa, joten ystävöitymisessä on kokeiltu kolmen kuukauden jaksoja. Silloin vanhus ja vapaaehtoinen molemmat tietävät, että tämä on määräaikaista ja vapaaehtoinen voi halutessaan luopua tehtävästä. Toisaalta voi muodostua koko loppuelämän kestäviä ystävyyssuhteita. (Valkonen 2011, 12–13.)

Meidän kirkko – osallisuuden yhteisö (2007) strategiamietinnössä nousee esille ajatus, että kirkon toimintaa pyritään uudistamaan mm. vahvistamalla kirkon jäsenyyden merkitystä kohtaamalla seurakuntalaisia ja luomalla heille enemmän toimintamahdollisuuksia. Strategiaa valmistellut työryhmä näkee edelleen yhtenä seurakuntalaisten osallistumisen kehittämisen haasteena seurakuntien työkuulttuurin työntekijäkeskeisyyden, minkä vuoksi yhteiseen papputeen perustuva maallikkovastuu ja vapaaehtoistyö eivät saa riittäviä mahdollisuuksia seurakuntaelämässä (Meidän kirkko -mietintö 2007, 24). Päivi Thitz on tutkinut pro gradussaan (2006) diakonian yhteisöllisiä merkityksiä maaseutu-

seurakunnissa. Thitz on kuvannut yhteisöllisyyden toteutumista kahden tason, visiota-son ja arjen tason, sekä niiden välillä olevien toimijoiden kautta. Diakoniassa arjen taso on tärkeää ja se perustuu työntekijän omiin kokemuksiin sekä toimintaan osallistuvien antamaan palautteeseen. Tullakseen arjen tasoa ohjaavaksi toimintamalliksi, on kirkon virallisen yhteisöpuheen eli visiota-son oltava vuorovaikutuksessa seurakunnan työnteki-jöiden ja seurakuntalaisten kanssa. (Thitz, 2006, 14.) Seurakunnan tarjoamat mahdolli-suudet osallisuuteen ja toisten joukkoon kuulumiseen voivat eheyttää sekä yksittäistä ihmistä, seurakuntayhteisöä että muita alueellisia yhteisöjä ja koko yhteiskuntaa (Thitz 2006, 77). Mielestäni tarvitaan todella seurakuntalaisista itsestään lähtevää toimintaa, jotta visiot astuisivat arjen tasolle.

Kun seurakunnan diakonian työpajan jäseniltä, vapaaehtoisilta, kyseltiin ajatuksia kun-nan ja seurakunnan yhteistyöstä, kaksi jätti vastaamatta kokien aiheen vaikeaksi. Neljä heistä vastasi:

Näen sen aika haastavana, esim. yhteiset retket... Illat jonkun aiheen mukaan ois hyvä: kutsuttaisiin ja maksettaisiin luennoitsija. Ystäväpalvelutoiminnassa ongelmaksi voi muodostua, kun eri järjestöt eivät halua esille tuotavan mitään uskosta, mikä taas seurakunnalle on tärkeää.

Monia mahdollisuuksia, ihan arjentöitä. Jotain tehdään jo yhdessäkin.

Nuorisotilojen ylläpitäminen.

Panokset kannattaa ilman muuta yhdistää. Jommankumman seurakunnan tai kunnan täytyisi budjetoida voimavaroja, jotta vapaaehtoistyötä saadaan lisätyk-si ja ylläpidetyksi. Organisoiminen ja ohjaus ei onnistu vain omien töiden ohel-la. Kunnalla ja seurakunnalla on molemmilla halu kehittää vapaaehtoistyötä, siitä se lähtee, kun aletaan konkreettisesti tavata ja tehdä yhdessä.

Vapaaehtoisten vastauksista nousee ajatus, että yhteistyötä kannattaa tehdä ja he esittä-vät jo konkreettisiakin ideoita. Haasteet voivat hyvin organisoitaessa kääntyä mahdolli-suuksiksi.

6 YHTEISTYÖPALAVERIT

6.1 Kutsutut ja osallistujat

Kutsuin yhteistyöpalavereihin seurakunnasta diakoniatiiimin: kaksi lähintä työtoveriani, jo yli 20 vuotta Hämeenkyrössä toimineen diakonissan ja vähän aikaa työyhteisössämme olleen vs. diakonin sekä diakoniapapin, joka on kirkkoherramme. Diakoniatyöntekijät olivat jokaisessa palaverissa ja diakoniapappi kahdessa.

Kutsuin kunnan sosiaalipalveluiden ja vanhus- ja kotihoitopalveluiden useaa työntekijää sähköpostilla (liite 9) sekä osan lisäksi suullisesti. Kaikki kutsutut eivät päässeet paikalle. Vanhuspalveluiden sosiaalityöntekijä oli joka kerta paikalla, samoin kotihoidosta joko esimies tai palveluohjaaja tai molemmat. Kurjenmäkikodin geronomiksi opiskeleva kuntahoitaja osallistui kahteen palaveriin. Työtoverini kutsumana oli kolmannessa palaverissa paikalla myös kansalaisopiston rehtori. Järjestöistä kutsuin palavereihin paikalle SPR:n edustajan, ja hän kutsui toisenkin, mutta heille tuli este, kuten myös aktiiviselle seurakunnan vapaaehtoiselle, joka oli kanssani helmikuussa 2013 vapaaehtoistoiminnan ohjaajakurssilla.

Ensimmäisessä palaverissa oli seitsemän, toisessa viisi ja kolmannessa palaverissa oli yhdeksän osallistujaa. Palaverit pidettiin seurakunnan vanhassa Isopappilassa lähellä kunnan perusturvakeskusta. Ne kestivät noin puolitoista tuntia. Palaverit kokoontuivat noin kahden viikon välein. Keskustelu ja työskentely olivat keskittyneitä ja intensiivisiä.

6.2 Ensimmäinen yhteistyöpalaveri ”Vapaaehtoisuuden visiota hiomassa”

Ensimmäisessä yhteistyöpalaverissa 22.4.2013 kahvittelun lomassa esittäydyttiin. Aiheeseen virittäydyttiin kirjoittamani runon (liite 10) avulla. Palaverissa lähdimme työskentelemään SWOT-analyysin pohjalta. Valitsin SWOT-analyysin siksi, että se sopii hyvin ilmiön tarkasteluun ja kehittämisideointiin. Se on helppo toteuttaa uuden, vielä muotoutumattoman ryhmän kohdalla. SWOT-analyysi on usein käytetty arviointimene-

telmä strategisessa suunnittelussa. Sitä voidaan käyttää mm. jonkin idean hyödynnettävyyden arviointiin, kuten tässä tapauksessa vapaaehtoistoiminnan ja mahdollisen yhteistyön arviointiin. Menetelmän avulla osallistujat määrittelevät arvioinnin kohteen vahvuudet (strengths), heikkoudet (weaknesses), mahdollisuudet (opportunities/objektives) ja uhat (threats). Osallistujat kirjasivat eri ulottuvuuksia osallistujat nelikenttään, jonka olin heille monistanut. Sen jälkeen ne käytiin suullisesti keskustellen ja kehitellen läpi. Työskentelyn edetessä annoin apukysymyksiä: Mikä meillä Hämeenkyrössä on vapaaehtoistoiminnassa hyvää? Mikä toimii? Missä on onnistuttu (vahvuudet)? Mikä ei toimi? Mikä estää toimintaa (heikkoudet)? Millaisia mahdollisuuksia meillä on nimenomaan Hämeenkyrössä (mahdollisuudet)? Mitä ongelmia näkyy lähitulevaisuudessa, joita tulisi välttää tai huomioida (uhat)? (OK-opintokeskus i.a.) Seuraavaan nelikenttään kokosin työskentelyn tulokset:

<p>Vahvuudet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - jo olemassa oleva vapaaehtoistoiminta - vapaaehtoisia löytyy - vapaaehtoistoiminnan kohteita olemassa - kunnan ja seurakunnan yhteistyö alkanut - aktiivisia järjestöjä - vahvaa verkostoitumista 	<p>Heikkoudet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ikääntyvät vapaaehtoiset - uusien vapaaehtoisten rekrytoinnin puutteet - ei rekisteriä - ei koordinoijaa - rajaamaton vapaaehtoistoiminta - tiedotuksen, näkyvyyden puute - ei nimettyä tilaa toiminnalle
<p>Mahdollisuudet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - uusia vapaaehtoisia on - toiminnan tarvisijoita löytyy eri ryhmissä - toiminnan motivoivuus - päättäjien myönteisyys toiminnalle ja yhteistyölle - hankemahdollisuus - nuorten mukaan saaminen 	<p>Uhat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kunnan taloudellinen tilanne huono - seurakunnankin talous kiristynvä - jos koordinoijaa ei palkata - mahdollinen kilpailu toimijoiden kesken - vastuu ja sääntökysymykset rajaavat toimintaa

Kuvio 6. Vapaaehtoisuuden nelikenttäanalyysi

6.3 Toinen yhteistyöpalaveri “Yhteinen tehtävä palvella”

Toisessa yhteistyöpalaverissa 6.5.2013 käytimme Tulevaisuuden verstaas -menetelmää. Tulevaisuuden verstaas (tulevaisuusverstaas, tulevaisuustyöpaja) on yksi tulevaisuustutkimuksen menetelmä, joka soveltuu hyvin tulevaisuusajattelun opettamiseen. Sen ovat kehittäneet itävaltalaiset Robert Jungk ja Norbert Müllert. He halusivat tuoda tavalliset ihmiset mukaan heitä itseään koskevaan päätöksentekoon. Tulevaisuuden verstaas on useita vaiheita käsittävä ryhmätyömenetelmä esimerkiksi yhteisön, yrityksen tai kunnan ajankohtaisen ongelman ratkaisemiseksi tulevaisuusnäkökulmasta tai tulevaisuuden vaihtoehtojen kartoittamiseksi. Menetelmä muistuttaa jonkin verran aivoriihi-menetelmää, mutta suuntautuu tietoisesti tulevaisuuden kysymysten pohdintaan. Mika Mannermaa käyttää metodista nimeä tulevaisuusstudio, jossa työskentelyä vahvistetaan ulkopuolisilla alustuksilla. Yleensä työskentelyssä edetään valitun aihealueen tulevaisuutta koskevien uhkien tunnistamisen kautta positiivisten mahdollisuuksien ideointiin ja lopulta konkreettisiin johtopäätöksiin. (Rubin 2004; Mannermaa 1999; Virtuaaliammattikorkeakoulu i.a.).

Käytännössä tulevaisuusverstaas -menetelmää käytetään siten, että otetaan jokin tema, jonka kautta pohditaan mahdollisia tulevaisuusvisioita ja käytännön polkuja näiden visioiden toteutumiseksi. Tulevaisuusverstaas nimensä mukaisesti korostaa yhteistä tekemistä ja toimintaa – tulevaisuuden pohdintaa ryhmissä – eli se on hyvin osallistava ja vuorovaikutteinen menetelmä. Tulevaisuuden verstaas valitsin toiseen palaveriin, koska se sopi aiheeseen, jota oli jo käsitelty alustavasti ja ryhmään, joka oli jo aiemmin koontunut. Se myös antaa mahdollisuuden uusille ideoille ja haastaa osallistujat ajattelemaan yksin ja yhdessä. Omaan yhteistyötä korostavaan moniammatilliseen kehittämishankkeeseen menetelmä sopi siksikin, koska siinä Pirkko Aaltosen mukaan osallistujat nähdään oma alueensa tai ryhmänsä tilanteen asiantuntijoiksi, jotka pystyvät parhaiten ymmärtämään kokonaistilannetta ja joiden mielipide toivottavimman tulevaisuus-tilan ja strategian valitsemisessa on olennaisen tärkeä. (Rubin 2004; Mannermaa 1999, Suomen ympäristöopisto i.a; Virtuaaliammattikorkeakoulu i.a.).

Etenimme seuraavien vaiheiden kautta sovelletusti: valmisteluvaihe, ongelmavaihe, äänestysvaihe, ratkaisuvaihe ja purkamisvaihe. Olin suunnitellut kaksi toimintatapaa: joko ryhmiin jakautumisen tai yhtenä ryhmänä pysymisen osallistujien määrästä riippuen.

Jos palaveriin olisi tullut enemmän väkeä, olisi työskennelty pienemmissä ryhmissä ja koottu ajatukset sen jälkeen yhteen. Näin olisi ehkä saatu monipuolisempi työskentelytulos. Mutta koska paikalla oli tällä kertaa vain viisi osallistujaa, en kokenut järkevänä jakaa ryhmää pienempiin, vaan työskentelimme yhdessä.

Tulevaisuuden verstaas -työskentelyn ensimmäinen vaihe on valmistelu. Ohjeistin osallistujat ideaan ja työvaiheisiin. Toisessa eli ongelmavaiheessa kukin vuorollaan sai kertoa niitä ongelmia, joita näki Hämeenkyrön vapaaehtoistoiminnassa ja kunnan ja seurakunnan yhteistyössä. Niistä ei tässä vaiheessa vielä keskusteltu, vaan kirjasin ne sitä mukaa ylös fläppitaululle kaikkien nähtäväksi. Lopuksi luin kaikki syntyneet ongelmat vielä ääneen.

Kolmas vaihe on äänestysvaihe. Kullakin osallistujalla oli kolme ääntä. Jokainen osallistuja antoi äänensä ongelmille, kuitenkin enintään yksi ääni per idea. Antamalla äänen jollekin ongelmalle osallistuja ilmoitti, että hänen mielestään ongelma on tärkeä ja sitä tulee purkaa auki syvällisemmin. Laskettiin äänet ja otettiin ongelmista syvempään käsittelyyn neljä–viisi eniten ääniä saanutta ongelmaa. Neljännessä vaiheessa pyrittiin yhdessä löytämään ongelmaan uusia ratkaisuja ja vastauksia. Työskentely oli vapaata ryhmätyöskentelyä. Tavoitteena oli löytää uusia, käyttökelpoisia toimenpiteitä. Viides vaihe tulevaisuuden verstaas -työskentelyssä on purkamisvaihe ja toimintasuunnitelman laatiminen. Koska oltiin yhtenä ryhmänä, ei tarvittu erillistä purkua. Toimintasuunnitelman laatiminen siirrettiin seuraavaan palaveriin. (Suomen ympäristöopisto i.a).

Äänestys tapahtui niin, että jokainen kävi merkitsemässä viivoilla äänet fläppitaululle.

Äänestystulos oli seuraava:

1. Koordinaattorin puute, 5 ääntä
2. Resurssien ja rahan puute, 4 ääntä
3. Sitoutumisongelma, 3 ääntä
4. Pelisääntöjen puute, 2 ääntä
5. Miesten ja nuorten mukaan saaminen vaikeaa, 1 ääni

Seuraavat ongelmat jäivät äänestyksessä ilman ääniä:

- tehtävien mitoittamisongelma
- sopivan tilan puute vapaaehtoistoiminnan keskuksiksi

- vapaaehtoisten löytyminen
- vapaaehtoisen ja kohdattavan eri kemia; kokeiluajan puute
- vastuukysymykset
- vapaaehtoisten hyväksikäyttö joko autettavan tai työntekijän taholta
- eri sairaudet esim. muistisairaudet ja niistä johtuvat ongelmat, esimerkiksi lähimmäispalvelussa ystävää syytetään varastamisesta
- kunnan ja seurakunnan välinen työnjako ja taloudellinen osuus epäselvä
- Kuka kerää pinnat? -pelko
- työnohjauksen puute
- hengellisyyden määrän sopivuus

6.4 Kolmas yhteistyöpalaveri ”Yhteistyön malli meillä”

Kolmannessa yhteistyöpalaverissa 22.5.2013 kokosimme kahden aiemman palaverin pääkohtia. Keskustellen hahmotimme sitä, miten etenisimme tästä eteenpäin. Keskustelu kiersi osittain kehää. Edellisten palaverien asioita kerrattiin. Tämä johtui osin myös siitä, että joukossa oli uusi osanottaja, kansalaisopiston rehtori. Hänen mukaantulonsa toi myös paljon uutta intoa ja tietämystä, mikä osaltaan kertoi siitä, että mitä useampi toimijataho on mukana, sitä laajempi on asiantuntijuus.

Kolmas yhteistyöpalaveri nostatti esiin kaksi etenemisehdotusta. Ensimmäinen oli se, että järjestettäisiin nopealla aikataululla vapaaehtoistoiminnan kurssi. Toinen etenemisjärjestys oli se, että tehtäisiin vielä selvitystyötä ja tutkittaisiin hankerahoituksen mahdollisuudesta. Todettiin, että vaikka kansalaisopistolla olisi valmiuksia tarjota vapaaehtoiskurssia jo syksyllä 2013, tulee se liian pian suunnittelujen ja valmistelujen kannalta. Päädettiin yhteistuumiin siihen, että kurssi toteutuu aikaisintaan syksyllä 2014.

Pohdittiin myös sitä, että otetaanko alkuvaiheessa monet eri järjestöt mukaan vai pitäydäänkö nyt muodostuneella kolmikantaisella yhteistyölinjalla: kunnan sosiaalipalvelut, kansalaisopisto ja seurakunnan diakoniatyö? Kumpikin linja sai kannatusta, mutta ainakin tässä vaiheessa päädyttiin siihen, että toimeenpanijoina ovat nämä kolme tahoja. Kurssin yhteyteen järjestetään eräänlaiset vapaaehtoisuuskurssit tai ”Mahdollisuuksien to-

ri”, jossa järjestöjen vapaaehtoistoiminta kunnan ja seurakunnan vapaaehtoistoiminnan ohella esittäytyy.

Hämeenkyrön kunnan ja seurakunnan yhteistyön malli vapaaehtoistyön kehittämisessä jatkuu niin, että seuraava yhteistyöpalaveri järjestetään syksyllä 2013. Kokoonkutsujana toimii tämän opinnäytetyön tekijä.

6.5 Yhteistyöpalaverien viitoittamaa

Yhteistyöpalaverit ja sitä edeltäneet kyselyt osoittavat selkeän yksimielisesti sekä vapaaehtoisten että kunnan ja seurakunnan työntekijöiden kautta: vapaaehtoisuudelle on tilausta Hämeenkyrössä. Löytyy myös halukkaita vapaaehtoisia, varsinkin seurakuntalaisista.

Yhteistyöpalaverien päähuomioiksi nousi mielestäni se, että vapaaehtoistoiminta tarvitsee päätoimisen organisoijan hyvin toimiakseen. Toinen päähuomio oli, että sellaista ei ole mahdollista löytää ja palkata nykyisillä kunnan tai seurakunnan resursseilla. Tuloksenako on umpikuja? Pelastavaksi renkaaksi nousi hankkeen mahdollisuus. Seuraavaksi on siis selvitettävä, löytyykö jokin hankerahoitus, jotta vapaaehtoistoiminnan organisoiminen saataisiin alulle. Yhteistyöpalaverissa selvisi myös konkreettisella tavalla se, että kunnan työntekijöillä on positiivinen asenne vapaaehtoistoimintaan, mutta kukaan ei halua ottaa asiasta vastuusta, mikä on ymmärrettävää, koska työtä on jo ennestään hyvin paljon.

Opinnäytetyöni saavutus mielestäni oli se, että nyt virallinen yhteistyö vapaaehtoistoiminnassa on alkanut kunnan ja seurakunnan välillä. Niitä, joita vapaaehtoistoiminta työssään koskettaa, koottiin saman pöydän ääreen. Yksi kunnan työntekijä ilmaisikin tarpeen tulla yhteen: ”*Eri tahot ei tiedä, mitä toisilla on.*” Mielenkiintoista oli se, että mukana kunnan puolelta oli sekä niitä, joiden kanssa on tehty jo aiemmin yhteistyötä

että myös uusia. Yhteistyöpalavereille oli tilausta. Niiden toivottiin jatkuvan. Saimme mukaan myös kansalaisopiston. Tästä on hyvä jatkaa kehittämistyötä.

Oma roolini palaverien kokoonkutsujana poiki siis tehtävän, joka jatkuu. ”Pelkkänä” opiskelijana jatkuvuus ei olisi niin varmaa, mutta nyt työntekijänä minulla on mahdollisuus kehittää vapaaehtoistoimintaa edelleen. Tehtävä tuntuu haastavalta. Ensin koin, että jääkö tämä nyt yhden henkilön aktiivisuuden varaan. Mutta asiaa sulateltuani ajattelen, että opinnäytetyön alueeseen sukeltaneena tajuan vielä syvemmin vapaaehtoisuuden merkityksen. Vapaaehtoistoiminnan kehittämistä ei saa eikä voi tehdä yksi ihminen! Yhteistyöhän, jota selvitin, on tämän työmuodon ydin: yhteinen tehtävä palvella, tavallisen ihmisen taidoin, samalla viivalla, iloisesti yhdessä – edellisiä aiheeseen perehtyneitä lainatakseni (Hietaniemi 2012; Jyväskylän kaupunki i.a; Salminen, Nyman & Valkonen 2010; Suomen Punainen Risti 2005, 8). Osallisuus syntyy jo toiminnan suunnittelusta. Suunnittelijat ja koordinoijat vievät osallisuuden sanomaa eteenpäin. Se on kuin veteen heitetty leipäkivi, renkaat kasvavat ja leviävät. Järven laineet jäävät odottamaan seuraavaa heittoa.

Toinen vaihtoehto mielestäni on edelleen olemassa, jos hankealoite ei etene. Voimme seurakunnassa tehdä työkuvassani opiskelujeni jälkeen uusia painotuksia, jos esimiehet ja päättäjät ovat samaa mieltä. Työstäni voidaan karsia pois esimerkiksi aikuistyön tilaisuuksien vastuuta tai avioliittotyön avioliittopyhien suunnittelua ja toteutusta. Molemmissa on jo vapaaehtoistimijoita sekä avioliittotyössä nimetty työntekijäkin. Jos tilalle tulisikin vapaaehtoisurssin suunnittelu ja toteutus yhdessä toisten toimijoiden kanssa sekä vapaaehtoisten ohjaaminen?

Vapaaehtoisille järjestettyyn kurssin liittyy paljon myös kysymyksiä. Onko se yleiskurssi? Suuntautuuko se lähimmäispalveluun? Otetaanko ystäväpalvelun kohderyhmäksi ikääntyneet vai kaikenikäiset? Erityisryhmät? Tärkeää on kuunnella mahdollisten vapaaehtoisten omia toiveita. Niin seurakunnan vapaaehtoistoiminnan, kuin kaiken muunkin toiminnan suunnitteluun, kannattaa ottaa mukaan kaikki ne ihmiset, jotka toimintaa tulevat toteuttamaan. Näin saadaan aikaan toimintaa, johon on helppo liittyä, sitoutua ja antaa osaamisensa muiden käyttöön. Ihmiset sitoutuvat toimintaan, johon he saavat itse vaikuttaa (Anttila 2013, 91–92; Suomen evankelisluterilainen kirkko i.a.). Pyritäänkö vapaaehtoistoimintaa laajentamaan niin, että toimijoiksi pääsevät diakonia-asiakkaat

(Anttila 2012), vaikkapa erityisryhmistä mielenterveyskuntoutujat (Piiparinen & Tamm 2011), kehitysvammaiset (Mäkinen 2010) taikka päihdekuntoutujat (Maijanen 2010)? Vapaaehtoistoiminnan pitäisi olla mahdollisuus kaikille ihmisille, myös heille, jotka eivät löydä paikkaansa työelämästä (Lahtiluoma & Turunen 2011, 32).

Jos saataisiin enemmän toimijoita mukaan, kurssin jälkeen voisi järjestää vapaaehtoistoiminnan messut tai vapaaehtoistoiminnan viikon. Tässä olisi yhteistyömahdollisuus järjestöjen suuntaan. Tulevaisuutta ajatellen perinteisen vapaaehtoistoiminnan kurssin rinnalle kaivataan kurssia nuorille, vaikkapa vapaavalintaiseksi kurssiksi lukioon (Ohvo 2011). Vai pitäisikö Hämeenkyrössä palata useiden vuosien takaiseen käytäntöön viedä rippikoululaiset diakoniaoppitunnilla auttamaan vanhusten ruokailussa Kurjenmäkikodille (Graeffe 2013)? Tulevaisuuden vapaaehtoiset kasvavat pikkuhiljaa. Asennemuokaus on tärkeää. (Yeung 2007, 5.) Iloitsin kesällä 2013, kun pidin ensimmäisen diakoniaoppituntini rippileirillä. Oivallisten isosten ja kokeneen vetäjän johdosta suunnittelemamme diakoniarastit saivat paljon myönteistä palautetta. Jos viisitaitakesäisen saa innostumaan auttamisesta ja diakoniasta, ei tulevaisuus näytä pahalta!

Suomen Punainen Risti aktivoitui Hämeenkyrössä opinnäytetyöni aikoihin. Se sai omat toimitilat, joissa avajaiset olivat syyskuussa 2013. Siellä käynnistyy uutta toimintaa esimerkiksi Reddie Kids -kerho. Punainen Risti kutsuu uusia vapaaehtoisia mukaan toimintaan mahdollisesti koulutusta tarjoten. Opinnäytetyöni jälkeen on hyvä olla heihin uudestaan yhteydessä ja selvittää mahdollisia yhteistyökuvioita vaikkapa ystävätoiminnan tiimoilta. (Suomen Punainen Risti i.a.)

Juuri ennen opinnäytetyön jättämistä tapasin aiemmin mainittua geronomian opiskelijaa. Hän harkitsee opinnäytetyönsä aiheeksi vapaaehtoistoiminnan hankerahoituksen selvittämistä eli jatkoa omaan työhöni. Kehittämistyö jatkuu siis moniammatillisena ja verkostoituneena.

7 VAPAAEHTOISUUDEN PIENILLÄ JA ISOILLA POLUILLA

7.1 Opinnäytetyöprosessista

Opinnäytetyöni oli hyvin antoisa prosessi. Seurakunnan esimiehen ja työkaverien tuki oli ensiarvoisen tärkeää, samoin kuin sosiaalipalveluiden esimiehen ja työntekijöiden myönteisyys. Kukaan ei esimerkiksi kieltäytynyt haastattelusta. Yhteistyöpalaveriin tuli mielestäni hyvin väkeä, vaikka työntekijät olivat kiireisiä. Kesimmäiseen palaveriin olisi toivonut hieman enemmän osallistujia, niin tulevaisuuden verstaan tulosten luotettavuus olisi kasvanut. Kuitenkin kokoontunut joukko oli aika lailla yksimielisiä ongelmien tärkeysjärjestyksestä, joten tulosta voinee pitää pienelläkin joukolla luotettava.

Kyselykaavake diakonian työpajalaisille toimi pääsääntöisesti hyvin. Haastattelut kunnan työntekijöille olisivat syventyneet, jos olisin lähettänyt kysymykset vaikka sähköpostilla etukäteen. En kuitenkaan halunnut tuottaa liikaa lisätyötä kiireisille työntekijöille. Kirjallisina haastattelut olisivat jääneet kiireellisimmiltä vastaamatta. Pitempikestoissa ne olisivat taas vieneet paljon työaika. Toteutus olisi venynyt yli harjoitteluaikani ja opintovapaani, jolloin tapaamisia olisi ollut taas vaikeampi järjestää työtehtävieni vuoksi.

Haastavinta oli ajankäyttö, kun esimerkiksi yhteistyöpalaverit piti pitää aikuissosiaalityön harjoittelun ja kiireisen työjakson keskellä. Ajankäyttöä helpotti kuitenkin se, että sain pitää kaksi palaveria työajalla ja muutamina hiljaisina kesätyöpäivinä työstää opinnäytetyön kirjallista puolta. Helppoa ei ollut myöskään rajaaminen. Ohjaavat opettajat auttoivat aiheen rajaamisessa, mutta työn edetessä kaipasin vertaistukea siihen mihin lähteisiin keskittyä. Aihe oli mukaansa tempaava. Löysin aina uutta mielenkiintoista syvempää tietoa ja paljon työkaluja tulevaisuuteen (esim. Espoon vapaaehtoisverkosto i.a.; Kansalaisareena i.a.(b); Suomen Punainen risti i.a.).

Kuvaavaa on ollut tilanne: kesken opinnäytetyön kirjoittamisen kotipalvelun työntekijä pyytää akuutille kotikäynnille masentuneen yksinasuvan vanhuksen luo. Tässä tätä kunnan ja seurakunnan yhteistyötä tapahtuu käytännössä! Vapaaehtoisella voisi tilanteessa

olla oma roolinsa. Kun ammattilainen käy ensin, kartoittaa ja katsoo, niin ehkä kyseessä olisikin vanhus, jota voisi kuunnella tavallisen ihmisen taidoin (vrt. Jyväskylän kaupunki i.a.; Vuorela 2011, 11.)

Yhteistyöpalaverien jälkeen sain sosiaalihoitajalta palautetta.

Vapaaehtoistyö on tänä päivänä vaikea laji, kuten noista muistioista sen huomaa. Se on pitkälti koordinoimatonta Suomessa, kukin järjestö puuhailee ns. omiensa parissa. Tämä on nyt hyvä alku, mutta miten se saadaan jatkumaan. Tilanne on kartoitettu ja puutteet listattu. Suurin kysymys näyttää olevan resurssien puute, kun on pula rahasta ja sitä kautta työntekijöistä. Pitäisin tärkeänä, että järjestöt ottaisivat tästä jotenkin kopin, esim. hankkeen avulla. Uskon, että siihen löytyisi halukkuutta Hämeenkyrössä. Toki kunta on mukana, mutta nykyisillä resursseilla ja tässä taloudellisessa tilanteessa emme voi lähteä laajentamaan työtehtäväkenttää, ellei siihen saada jostain ulkopuolista rahoitusta. Tokihan hanketyöntekijä voi olla kunnan tai seurakunnan työntekijä, joka siirtyy omasta työstään hanketta vetämään.

Hienoa työtä olet ehtinyt tehdä näin lyhyessä ajassa ja työsi toivottavasti jatkuukin, jolloin tätä pystyy viemään taas askeleen eteenpäin. (Taina Niiranen, henkilökohtainen tiedonanto 26.5.2013.)

7.2 Vapaaehtoisuus tuo diakoniatyöhön uusia rooleja

Auttamistyön keskeisenä resurssina on usein vertaistuki ja se toimii osin vapaaehtoistyöntekijöiden voimin. Tämänkaltaisen auttamistyön kehittäminen, mahdollistaminen ja organisointi vaativat kuitenkin myös ammatillista osaamista. Vapaaehtoistoiminnan ja vertaistuen organisointi voidaan ajatella Kirsi Juhilan (2008, 38–39) mukaan kansalaisia valtauttavaksi ja osallistavaksi *kumppanuustyöksi*, joka on sosiaalityön ammattieettisten lähtökohtien mukaista toimintaa. Kun ajattelen nyt verkostoitunutta moniammatillista yhteistyötä, näen Juhilan tavoin kumppanuutta, mutta monenlaista kumppanuutta: kumppanuutta ammattilaisten kesken, kumppanuutta suhteessa vapaaehtoiseihin, kumppanuutta vapaaehtoisten kesken, auttajan ja autettavan kumppanuutta. Näen kump-

panuutta, jossa roolit voivat jopa vaihtua. Autettavasta tulee auttaja tai auttaja tarvitsee apua.

Diakonian vahvuus on ihmisten kokonaisvaltaisessa kohtaamisessa. Helinin, Hiilamon ja Jokelan mukaan diakonian asiakastyön kehittämisessä on kaksi suuntaa: yksilökohtainen työ (mukaan lukien perhetyö) ja ryhmien kanssa tehtävä työ. Yksilökohtainen työ on henkilökohtaista ja tiivistä vuorovaikutusta, joka vaatii paljon työaikaresurssia työntekijältä. Helinin mukaan vapaaehtoiset eivät puuttuvan koulutuksen vuoksi voi osallistua yksilökohtaiseen työhön. Syrjäytyneiden kohdalla työ on niin haastavaa, ettei peruskoulutettu diakoniatyöntekijäkään usein riitä. Heikoimmassa asemassa olevia ihmisiä on vaikea lähestyä, koska monet pettymykset ja vastoinkäymiset ovat murtaneet heidän luottamustaan. Ryhmämuotoiseen toimintaan vapaaehtoiset voivat osallistua esimerkiksi ryhmänohjaajina. Helin haastaakin diakoniaa kehittämään ryhmätoiminnan suuntaan, olemaan ”veturina rakentamassa alueensa yhteisöllisyyttä.” Ihmissuhteet auttavat kaikkia ihmisiä selviämään pienimminkin vaurioin erilaisista elämän kriiseistä. (Helin ym. 2010, 172–173.)

Olen osittain Helinin kanssa samaa mieltä. Kaikki tehtävät eivät sovellu vapaaehtoisille. Diakonian ammattilainenkin ohjaa eteenpäin, kun omat kyvyt eivät riitä. Mutta mielestäni on yksilökohtaisia töitä, jotka sopivat vapaaehtoisille. Kuuntelijana yksinäiselle, joka ei lähde ryhmätoimintaan, voi toimia vapaaehtoinen. Hän voi kulkea rinnalla ja olla aidosti läsnä (Mykkänen-Hänninen 2007, 20, 39–44, 57; Valkonen 2011, 13). Kiiskan mukaan sielunhoito tarjoaa hyviä mahdollisuuksia seurakunnan vapaaehtoisille (Kiiski 2009, 255). Kysymyksessä ovat persoonalliset taidot. Joku vapaaehtoinen haluaakin ja osaa olla ryhmänohjaaja, mutta toinen karttaa sellaisia tehtäviä ja on hyvä kohtaamaan yhden ihmisen kerrallaan. Tietenkin yksilötoimintaan suuntautunut vapaaehtoinen hyötyy lisäkoulutuksesta ja tarvitsee ohjausta.

Briitta Koskiahon puhuu ihmisten osallistumismahdollisuuksien puolesta. Hänen pääviestinsä on, että ihmiset haluavat tulla mukaan, jos he tietävät, että jotain koskettavaa ja arvokasta on mahdollista saada aikaan. Hän suuntaa sanomansa myös kirkolle. Tehokasta osallistuminen on Koskiahon mukaan silloin, kun panostetaan ihmisten omiin kokemuksiin ja heidän itsensä kehittämiin ja kontrolloimiin toimintoihin. Osallistumista tukevat molemminpuolinen luottamus, itsearvostus ja ymmärtäminen. Kaikkien näkö-

kulmien ja äänen on päästävä esille ja tultava kuulluiksi. Työntekijöiden ja mukana olevien ihmisten välillä tulee Koskiahon mukaan olla tasavertaiset suhteet. Yhdessä työskentely edellyttää *jatkuvaa neuvonpitoa* osallistujien kanssa. Työntekijät ovat tällöin enemmänkin *mahdollistajia*, eivätkä niinkään tekijöitä. Osallistumiselle on oltava resursseja ja toimintoja on jatkuvasti kehitettävä. (Helin ym. 2010, 168.)

Alueen asukkaiden osallistaminen vaatii työntekijöiltä uudenlaista työtettä. Kyse on yksilöiden kannattelemisen sijaan *verkostojen rakentamisesta ja vapaaehtoisten ohjauksesta*. Haasteena on laajentaa käsitystä auttamisesta vain autettavan ja auttajan välisenä kohtaamisena. Tavoitteena tulisi olla sellaisen auttavan yhteisön rakentaminen, jossa rajat autettavien ja auttajien roolien välillä voivat liukua tai kokonaan poistua. (Helin ym. 2010, 173; Vuorinen 2013.) Vapaaehtoistyön organisoiminen tuo tehtävään uuden roolin. Diakoniatyöntekijä vapaaehtoistyön koordinoijana on mielestäni *toiminnanohjaaja ja osallistaja*. Pontus Salmi (2006, 32) kysyy: ”Voisiko tulevaisuuden diakoniatyöntekijä ollakin entistä enemmän *prosessikonsultti*, joka osaa yhteisöllisillä työtavoilla tuottaa ryhmäprosesseja, joissa yksilö voisi saada voimaantumisen kokemuksia?”

Juho Saaren mukaan kirkon haaste on raskaan kirkollisen hallinnon ja vapaaehtoisuuden yhdistäminen. Diakonian rakenteet on luotu lakisääteisiä ja palkattuja työntekijöitä varten. Vapaaehtoistoimintaa olisi edelleen kehitettävä ja samalla katsottava, ettei luoda muiden järjestöjen kanssa päällekkäisiä vapaaehtoistoiminnan muotoja. (Kakkuri 2013, 20–13). Mielestäni diakoniatyöntekijä ei saa jäädä ”sisälle” seurakuntaan, vaan hänen on rohkeasti astuttava ulos yhteisten toimintojen areenoille, kuitenkin reilusti kirkollisen identiteettinsä säilyttäen, kasvettava *verkostoitujaksi*. Työskennellessäni pienellä paikkakunnalla olen huomannut, että olen ”kävelevä seurakunta”, työni – ja Jumalankin – edustaja ihmisten kesellä, olen sitten kirkossa tai kaupassa. Se on mahdollisuus, lähtökohta verkostoitumiselle. Taakka se on työssä jaksamisen kannalta. Pitää muistaa lomajoilla irrottautua arjen kuvioista ja verkostoista, jos siltä tuntuu. Kuitenkin mitä enemmän ja useampiin paikkakuntalaisiin tutustuu, sitä enemmän potentiaaleja vapaaehtoisiaakin kohtaa. Toisaalta vaikka vapaaehtoistoiminta tarvitsee kasvot, se ei saa olla yhden ihmisen varassa. Vapaaehtoistoiminta tarvitsee tilan, olohuoneen, pysäkin, ”Vaparin”, kohtauspaikan, jonne ankkuroitua ja josta käsin toimintaa ohjataan. Se tarvitsee paikan, jonne vapaaehtoiset kokoontuvat, josta apua tullaan hakemaan, matalan kynnyksen paikan, jossa kohtaaminen jo mahdollistuu. Palkattu koordinoija voi olla vapaa-

ehtoistoiminnan paikan *emäntä/isäntä* ja kasvattaa rinnallaan vapaaehtoisesta tulevan emännän/isännän.

Vapaaehtoisten työpanos on ilmainen, mutta itsestään kaikki ei tapahdu. Työntekijä *pitää huolta suunnasta* ja siitä, että perustehtävä tukee hoidettua. Hän *tukee ja kannustaa ja nostaa tarvittaessa vaikeitakin asioita esille*. (Viljanen 2011, 12.) Hän on mielestäni *erityistyönohjaaja*. Vapaaehtoistyön työnohjaus on työnohjauksen erityisala, johon korkealaatuisinkaan ammatillinen työnohjaus ei anna riittäviä valmiuksia.

Vapaaehtoistyön osaava ohjaaminen vaatii erillisen työnohjaajakoulutuksen, täydennyskoulutuksen tai runsaasti täydentävää tietoa (Porkka 2009, 18). Tietoja tarvitaan vapaaehtoistyötä tekevästä yhteisöstä, ohjattavista ja ohjattavien tekemästä tukihenkilötyöstä, vapaaehtoistyön työnohjauksesta, ryhmädynamiikasta ja vuorovaikutuksesta. Tietojen lisäksi tarvitaan myös taitoja! Tällaisia taitoja ovat aito arvostus vapaaehtoistyötä kohtaan, kyky ymmärtää itseään, ohjattavaansa ja ohjattavaa työtä, maallikkoauttamisen erityisluonnetta, ryhmänohjaustaito, viestintätaito, yhteistyökyky, organisointikyky, taito motivoida ohjattavaa pysähtymään reflektoimaan, kuuntelutaito sekä työnohjauksen arviointi-, tutkimis- ja kehittämistaito. (Porkka & Salmenjaakko 2005, 44–45.) Eräs tärkeä haaste työnohjaukselle ovat työsuojelulliset kysymykset, turvallisuus ja vastuu (Lahtiluoma & Turunen 2011, 32; Lahtinen 2003, 103). Organisoijan on tunnettava esimerkiksi lainsäädäntöä ja vaitiolovelvollisuus (Suomen ev. lut. kirkko 2011, 74–76).

Hyvin organisoitu vapaaehtoistoiminta on näkyvää vapaaehtoistoimintaa. Organisoitu vapaaehtoistoiminta on kuin sateenvarjo, joka suojaa vapaaehtoisia ja heidän työtään. (Utriainen 2012b, 2.) Koordinoija kantaa varjoa. Hän on monen asian *käynnistäjä*, mutta häneltä vaaditaan myös taustalle ja taka-alalle siirtymisen taitoa, että vapaaehtoiset saavat paikkansa. Työntekijä jää *selustan turvaajaksi*. Hän on kuin hyvä tarjoilija, joka huolehtii että ruokaa on riittävästi ja astiat liikkuvat, mutta tekee oman osuutensa juhlien onnistumisesta eleettömästi ja hiljaa. Nykyisessä mediaympäristössä työntekijä huolehtii myös aktiivisesta *viestinnästä* (Helin ym. 2010, 172).

Sekä vapaaehtoistoimintaan osallistuvat että vertaistoimijat tarvitsevat samaa ammatillista tukea kuin varsinaiset työntekijät. He tarvitsevat riittävän koulutuksen ja tuen työn tekemiseen. Huomionarvoista on myös, että työskentely vapaaehtoisten kanssa tarjoaa

työntekijälle vähemmän mahdollisuuksia ammatilliseen reflektointiin kuin tavallinen työparityöskentely. Vapaaehtoisten parissa työskentelevälle työntekijälle on tarjottava erityistä koulutusta ja tukea tämän mallin kehittämiseen. (Kaartinen & Koutaniemi 2012, 48–49.) Koordinoija on siis sekä *kouluttaja* että myös *koulututtaja*.

Työntekijä on myös vapaaehtoistoiminnan *reflektoija, kehittäjä*. Hän haastelee tuulia, tilastoi, tutkii tutkimuksia. Nylund & Yeungin mukaan (2005, 27–30) vapaaehtoistoiminnan tulevaisuudensuuntauksia ovat episodinen eli pätkävapaaehtoisuus, yritysten vapaaehtoistoimintaprojektit, virtuaalivapaaehtoisuus ja ylikansallinen vapaaehtoisuus. Entäpä millaisia ovat haasteet vuonna 2015 tai 2025? Työn kehittäminen ei tapahdu nopeasti. Hitaus, niin vapaaehtoistoiminnan kuin diakonisen vapaaehtoistoiminnan kehittämistyössä, varmistaa riittävän ja perusteellisen sisäänajon niin työntekijöiden kuin vapaaehtoisryhmienkin osalta (Anttila 2012, 87–88). Minua kuitenkin – haasteista ja kariikoista huolimatta – innostaa ajatus vapaaehtoistoiminnan kehittämisestä. Ryhtyisinkö siis työssäni vapaaehtoisesti vapaaehtoisten kouluttajaksi ja koordinoijaksi?

Kun luomakuntaa, Herra kannat, teet itse kaiken rakkaudesta.

Näin ihmiselle arvon annat, työkumppaniksi pyydät jokaista.

Suo meidän elää muita palvelen, niin kaikki työ saa suunnan yhteisen.

(VK 523:4)

LÄHTEET

- Anttila, Kaisa 2013. Ystävä tuo onnen. *Kotimaa* (5/2013) 31.1.2013, 8–11.
- Anttila, Lauri 2013. Vapaaehtoistoiminta osallisuuden kokemusten mahdollistajana Meilahden seurakunnassa. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö (ylempi AMK).
- Borgman, Merja; Hiltunen, Sirpa; Korppila-Hiltunen, Hanna; Packalén, Esa; Shahidehnia, Mohammad & Viitasalo-Männistö, Marianne 2012. Täällä on vielä väliä. Raportti Kyrösjärvi- projektin tuloksista. Hämeenkyrön kunta. Ikaalisten kaupunki. Nelos-kierre. Pirkanmaan liitto. Tampereen ammattikorkeakoulu.
- Eskola, Antti & Kurki, Leena 2001. Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena. Tampere: Vastapaino.
- Espoon vapaaehtoisverkosto i.a (a). Vapaaehtoistoiminta. Viitattu 22.4.2013.
<http://www.espoonvapaaehtoisverkosto.fi/index.php?sivu=Mit%E4%20se%20on&id=6>.
- Espoon vapaaehtoisverkosto i.a(b). Vapaaehtoistoiminnan työkalupakki. Viitattu 12.7.2013.
http://www.espoonvapaaehtoisverkosto.fi/index.php?sivu=Vapaaehtoistoiminnan_ty%C3%B6kalupakki&id=20.
- Forssén, Katja; Nyqvist, Leo & Raitanen, Anniina 2009. Teoksessa Forssen, Katja; Nyqvist, Leo & Raitanen, Anniina (toim.) Tutkiva sosiaalityö. Moniammatillisuus sosiaalityön mahdollisuutena. *Talentia-lehti. Sosiaaliton tutkimuksen seura*. Viitattu 26.9.2013.
http://www.sosiaalityontutkimuksenseura.fi/muuttiedotteet/Tutkiva_sosiaalityo_2009_net.pdf.
- Graeffe, Johanna 2013. Diakonissa, Hämeenkyrön seurakunta. Henkilökohtainen tiedonanto 3.7.2013.
- Harju, Aaro 2005. Kansalaisyhteiskunta vapaaehtoistoiminnan innoittajana. Teoksessa Nylund, Marianne & Yeung, Anne Birgitta (toim.) Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino, 58–80.
- Helin, Matti; Hiilamo, Heikki & Jokela, Ulla 2010. Diakoniatyö asiakkaan palveluksessa. Helsinki: Edita.
- Hietaniemi, Maija-Liisa 2012. Iloisesti yhdessä. Alavuden seurakunnan vapaaehtoistoiminnan kehittäminen. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Porin toimipaikka. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Hirvikorpi, Anu i.a. Kumppanuus ja verkostot vapaaehtoistoiminnan tukena. Salva ry. Viitattu 24.4.2013. http://www.valli.fi/projektit/osaaja/pdf/osaaja-raportti_4-6suojuattu.pdf.

- Huokuna, Pekka & Mäkelä, Mikko 2012. Saatekirje Mahdottomasta mahdollinen -kirjaan kirkkohallitukselta lääninrovasteille 13.12.2012. Tallenne tekijällä.
- Hämeenkyrön kunta 2007. Että olisit läsnä. Hämeenkyrön kotipalvelun ja vanhainkodin laatu-käsikirja.
- Hämeenkyrön kunta 2013. Hämeenkyrön ikäohjelma. Vanhustenhuollon pitkän tähtäimen suunnitelman 2002–2030 päivitysosa vuosille 2013-2016.
- Hämeenkyrön kunta, i.a(a). Kuntainfo. Viitattu 22.5.2013.
<http://www.hameenkyro.fi/kuntainfo/>.
- Hämeenkyrön kunta i.a(b).Terveys – ja sosiaalipalvelut. Viitattu 22.4.2013.
<http://www.hameenkyro.fi/palvelut/terveys-ja-sosiaali/sosiaali-ja-perhetyo/>.
- Hämeenkyrön kunnan sosiaalipalveluiden työntekijät 2013. Kotihoidon esimies; perhetyöntekijä; Kurjenmäkikodin kuntohoitaja; sosiaalijohtaja; etsivä nuorisotyöntekijä; kotihoidon palveluohjaaja; kehitysvamma palveluiden esimies. Henkilökohtaiset tiedonannot ajalla 11.3.–19.4.2013. Viitattu 22.4.2013.
- Hämeenkyrön seurakunta 2013. Toimintakertomus vuodelta 2012.
- Hämeenkyrön seurakunta i.a. Hallinto. Perustoimintakuvaus. Viitattu 17.5.2013.
<http://www.hameenkyronseurakunta.fi/>.
- Jokioisten seurakunta 2009. Luottamushenkilöiden ja työntekijöiden yhteinen kokous 18.11.2009. Ryhmätyöskentelyn löytöjä, 3. ryhmä. Nettimuistio.
http://www.jokioinen.fi/fi/ikaihmiset/seurakunta/yhteisia_loytoja.
- Juhila, Kirsi 2008. Aikuisten parissa tehtävän sosiaalityön areenat. Teoksessa Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi. Sosiaalityö aikuisten parissa. Tampere: Vastapaino, 14–48.
- Jyväskylän kaupunki i.a. Vapaaehtoistoiminta. Viitattu 22.4.2013.
<http://www.jyvaskyla.fi/osallistu/vapaaehtoistoiminta>.
- Kaartinen-Koutaniemi, Jaakko 2012. Etsivässä työssä. Kauan sä aiot olla siinä. Helsinki: Nuorten Keskus.
- Kakkuri, Teemu 2013. Auttamisen uusi tuleminen. Kotimaan 1/2013 Suola – julkaisu, 18–22.
- Kallunki, Valdemar 2009. Yhteistyötä herätyskristillisen ja kansankirkollisen jännitteessä – uskonnollinen ja yhteiskunnallinen toimintakenttä kuntayhteistyössä. Diakonian tutkimus 2009/1, 5–35.
- Kallunki, Valdemar 2010. Yhteisön ja yhteiskunnan ehdoilla. Seurakuntien ja kuntien yhteistyö vuorovaikutuksen näkökulmasta. Helsingin Yliopisto. Käytännön teologian laitos. Väitöstutkimus.
- Kansalaisareena i.a.(a) Valikkoverkostot. Viitattu 18.7.2013
<http://www.kansalaisareena.fi/index.php?sivu=valikko>.

- Kansalaisareena i.a.(b) Vapaaehtoistoiminnan työkalupakki. Viitattu 12.7.2013.
<http://www.kansalaisareena.fi/tyokalupakki/>.
- Kiiski, Jouko 2009. Sielunhoito. Helsinki: Edita.
- Kirkkohallitus 2013. Väkiluvut seurakunnittain 2012. Viitattu 29.1.2013.
<http://sakasti.ev1.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content3D45B8>.
- Kirkkolaki 1993/1054, 26.11.1993. Viitattu 18.7.2013.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931054>.
- Konttinen, Tero 2013. Vapaaehtoista verkkonpaikkausta. Dino 2/2013. Kirkon diakoniatyöntekijöiden liitto ja kirkon nuorisotyöntekijöiden liitto.
- Korhonen, Johanna 2011. Jotain pysyvää. Helsingin Sanomat 18.5.2011.
- Koskenvesa, Esko 2001. Pelaajakokemuksia valmentajille – teologian opiskelijat ja vapaaehtoistoiminta. Teoksessa Eskola Antti & Kurki Leena (toim.) Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena. Tampere: Vastapaino, 121–136.
- Koskiaho, Brita 2002. Vapaaehtoistyön ehdot ja edellytykset. Teoksessa Helosvuori Riitta; Koskenvesa Esko; Niemelä Pauli & Veikkola Juhani (toim.) Diakonian käsikirja. Helsinki: Kirjapaja.
- Kukkonen, Eevi- Riitta 2013. Tie unohdettujen luo. Monimuotoisen vanhuuden haasteisiin vastataan verkostoyhteistyöllä. Diakonia. ”Monimuotoinen vanhuus” – teemanumero 1/13, 20–21.
- Lahtiluoma, Sami & Turunen, Raimo 2011. Kunta ja seurakunta - vuorovaikutusta ja yhteistyötä. Suomen kuntaliitto.
- Lahtinen, Pirkko 2003. Ihminen on tärkein instrumentti. Työnohjaus vapaaehtoisessa tukihenkilötyössä. Suomen Mielenterveysseura. Helsinki: SMS -Tuotanto Oy.
- Luoma, Tapio 2011. Seurakuntalaisuuden ja vapaaehtoisuuden teologiaa. Luento vapaaehtoistyön neuvottelupäivillä 18.11.2011. Viitattu 12.7.2013.
- Lutherin Vähä- ja Isokatekismus sekä Schmalkaldenin opinkohdat. Suomen teologisen kirjallisuusseuran julkaisuja 138/1984. Jyväskylä: Gummerus.
- Lääperi, Pirjo 2013. Tuomasmessun rakentaja. Vapaaehtoinen. Kotimaa 1/2013, 31.1.2013.
- Maijanen, Minna 2010. Ohutta yläpilveä vai työtä ruohonjuuritasolla? Diakonisen päihdetyön ja osallisuuden jäsentyminen arjen työssä. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Järvenpään toimipaikka. Opinnäytetyö.
- Malkavaara, Mikko 2007. Suomalaisen diakoniatyön taustat ja nykytilanne. Teoksessa Latvus Kari & Elenius Antti. Auttamisen teologia. Helsinki: Kirjapaja, 83–121.
- Malmberg, Erkki. Kirkkoherra, Hämeenkyrön seurakunta. Henkilökohtainen tiedonanto 23.4.2013.

- Mannermaa, Mika 1999. Tulevaisuuden hallinta: skenaariot strategiatyöskentelyssä. Porvoo: WSOY.
- Meidän kirkko. Osallisuuden yhteisö. Suomen evankelisluterilaisen kirkon strategiaa vuoteen 2015 laatineen työryhmän mietintö, Suomen evankelisluterilaisen kirkon keskushallinto. Sarja C2007:10.
- Meidän kirkko – välittävä yhteisö. Suomen evankelisluterilaisen kirkon diakonian ja yhteiskuntatyön linjaus 2015.
- Mikkelin ammattikorkeakoulu i.a. Ikäosaavat palvelualueet Etelä- Savossa - hanke. Viitattu 18.7.2013. <http://www.mamk.fi/ikaosaavat>
- Mykkänen- Hänninen, Riitta 2007. Vapaaehtoistyön rajapinnoilla. Helsingin ammattikorkeakoulu Stadian julkaisuja. Sarja B: Oppimateriaalit 6.
- Myllärniemi, Jyrki 2010. Seurakuntien diakoniatyön ja kunnan sosiaalitoimen välinen yhteistyö Espoossa. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Järvenpään toimipaikka. Opinnäytetyö (ylempi AMK).
- Mäkinen, Sini 2010. Kehitysvammaisten osallisuuden kokeminen. Saimaan Ammattikorkeakoulu. Lappeenrannan toimipaikka. Opinnäytetyö.
- Niiranen, Taina 2013. Sosiaalijohtaja. Hämeenkyrön kunta. Sähköpostiviesti. Vastaanottaja Pirjo Järvinen 26.5.2013. Viitattu 7.6.2013. Tallenne tekijällä.
- Nivala, Elina 2008. Kansalaiskasvatus globaalin ajan hyvinvointiyhteiskunnassa. Kansalaiskasvatuksen sosiaalipedagoginen teoriakehys. Kuopio: Snellman - instituutti.
- Nokelainen, Mika 2012. Vapaaehtoistoiminnan kyselyraportti. Viitattu 2.7.2013. [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/FD433182A426D441C225796E004488C0/\\$FILE/Vapaaehtoistoiminnan%20kysely.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/FD433182A426D441C225796E004488C0/$FILE/Vapaaehtoistoiminnan%20kysely.pdf)
- Nurmijärven kunta i.a. Yhdistykset ja vapaaehtoistyö. Viitattu 3.7.2013. http://www.nurmijarvi.fi/kuntatieto_ja_paatoksenteko/teemasivut/yhdistykset_ja_vapaaehtoistyö
- Nurmijärven seurakunta i.a. Arjessa. Paikkoja tarjolla. Viitattu 3.9.2013. <http://www.nurmijarvenseurakunta.fi/00000168-paikkoja-tarjolla>
- Nylund, Marianne & Yeung, Anne Birgitta 2005. Vapaaehtoisuuden anti, arvot ja osallisuus murroksessa. Teoksessa Nylund Marianne & Yeung Anne Birgitta (toim.). Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino, 13–38.
- Nylund, Marianne 2008. Vapaaehtoistyön tutkimuksesta esiin nousseet haasteet vapaaehtoistoimintaa järjestäville organisaatioille. Aseman lapset ry:n seminaarissa 22.5.2008. Power point -esitys. Viitattu 10.7.2013. www.kansalaisareena.fi/m_nylund_220508_kalvot.ppt

- Ohvo, Mira 2011. Vapaaehtoistyön kurssi on hiomaton timantti. Järvenpään lukion, Järvenpään seurakunnan ja Diakonia-ammattikorkeakoulun yhteistyössä toteuttama vapaaehtoistyön kurssi lukioikäisille nuorille. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Järvenpään toimipaikka. Opinnäytetyö.
- Oikeusministeriö, 2005. Kohti aktiivista kansalaisuutta. Kansalaisyhteiskunta 2006-toimikunnan raportti. Oikeusministeriön julkaisu 2005:14. Helsinki: Oikeusministeriö.
- OK (Osaavaa kansalaistoimintaa) -opintokeskus. Swot-analyysi. Viitattu 3.7.2013. <http://ok-opintokeskus.fi/swot-analyysi>.
- Oravasaari, Tomi & Viljanen, Anne 2010. Kyvyt käyttöön. Seurakuntien vapaaehtoistoiminta ja sen kehittäminen. Suomen ev. lut. kirkko. Kirkkohallitus.
- Porkka, Suvi- Tuuli & Salmenjaakko, Jaana 2005. Vapaaehtoistyön työnohjauksen järjestäminen. Opas yhdistyksille. Suomen Mielenterveysseura. Laadukasta kulttuuria vapaaehtoistyöhön - hanke (Laku). Vantaa: Dark Oy.
- Porkka, Suvi-Tuuli 2009. Työnohjaamisen taito. Oppikirja vapaaehtoistyön työnohjaajalle. Suomen Mielenterveysseura. Laadukasta kulttuuria vapaaehtoistyöhön - hanke (Laku). Helsinki: SMS- Tuotanto Oy.
- Pessi, Anne Birgitta & Oravasaari, Tomi 2010. Kansalaisjärjestötoiminnan ytimessä. Tutkimus RAY:n avustamien sosiaali- ja terveysjärjestöjen vapaaehtoistoiminnasta. Avustustoiminnan raportteja 23. Helsinki: Raha-automaattiyhdistys.
- Piiparinen, Mia & Tamm Irja 2011. Mielenterveyskuntoutujat Yhteisvastuun vapaaehtoisina. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Pieksämäen toimipaikka. Opinnäytetyö.
- Raamattu. Suomen evankelisluterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöönotta- ma suomennos. Helsinki: Kirjapaja.
- Raitaranta, Airi 2013. Diakonian hiippakuntasiihteeri, Tampereen Hiippakunta. Sähköpostiviesti. Vastaanottaja Pirjo Järvinen. 6.6.2013. Viitattu 7.6.2013. Tallenne tekijällä.
- Raunio, Kyösti 2009. Olennainen sosiaalityössä. Helsinki: Gaudeamus.
- Rubin, Anita 2004. Skenaariotyöskentelyn sovellukset. Mikä on tulevaisuudenverstas.Topi. Tu- levaisuuden tutkimuksen oppimateriaali. Viitattu 27.9.2013. http://www.tulevaisuus.fi/topi/topi_vanha/kokohakemistosivut/kokoskenaarioty%C3%B6skentely.htm
- Salmi, Pontus 2006. Suomalaisen hyvinvointivaltion tulevaisuuden uhat ja diakonian mahdolli- suudet rakentaa yhteisöllisyyttä. Teoksessa Innovatiivinen työote diakoniassa. Diakonianvuosikirja 2006. Diakonia ry ja Kirkkohallitus, diakonia ja yhteiskun- tatyö, 26–32.
- Salminen, Pirjo; Nyman, Virpi & Valkonen, Kari(toim.) 2010. Samalla viivalla - vapaaehtois- toiminnan koulutus. Ohjaajan opas. EVKO. Kansan Raamattuseura.

- Sosiaali- ja terveysministeriö 2003. Köyhyden ja sosiaalisen syrjäytymisen vastainen kansallinen toimintasuunnitelma vuosille 2003–2005. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Sulander, Mikko 2011. Professori vapaaehtoistyössä. Tampereen Hiippakunta 1/2011, 13.
- Suomen evankelisluterilainen kirkko 2011. Aika puhua – aika vaieta. Rippisalaisuus ja vaitiolovelvollisuus kirkossa. Suomen ev.lut. kirkkohallituksen julkaisuja 2011:2. Helsinki: Kirkkohallitus.
- Suomen evankelisluterilainen kirkko i.a. Vapaaehtoistoiminta. Viitattu 12.7.2013
<http://sakasti.ev.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content2C537A>
- Suomen Kuntaliitto 2002. Kunta ja seurakunta – yhteistyössä yhteisön hyväksi. Praksis – tiedosta toimeen verkkojulkaisu nro 8. Helsinki: Suomenkuntaliitto ja Kirkkohallitus.
- Suomen Kuntaliitto 2013. Laatusuositus tukee ikääntyneiden hyvinvoinnin ja palveluiden parantamista. Sosiaali- ja terveysministeriön ja Kuntaliiton tiedote 17.7.2013. Kuntaliiton verkkosivut. Viitattu 17.7.2013.
<http://www.kunnat.net/fi/Kuntaliitto/media/tiedotteet/2013/07/Sivut/Laatusuositus-tukee-ikaantyneiden.aspx>.
- Suomen Kuntaliitto i.a. Kunnan ja seurakunnan yhteistyö palvelutuotannossa. Viitattu 17.7.2013. <http://www.kunnat.net/fi/palvelualueet/jarjestaminen/kunta-ja-seurakunta/Sivut/default.aspx>.
- Suomen Punainen Risti i.a. Auttajan avuksi. Ohjeita vapaaehtoistyössä jaksamiseen. Viitattu 18.7.2013.
<http://rednet.punainenristi.fi/sites/rednet.mearra.com/files/Ohjeita%20vapaaehtoisty%C3%B6ss%C3%A4%20jaksamiseen.pdf>.
- Suomen Punainen Risti i.a. Punaisen Ristin sivusto vapaaehtoisille. Viitattu 12.8.2013.
<http://rednet.punainenristi.fi/hameenkyro>.
- Suomen ympäristöopisto i.a. <http://draivi.sykli.fi/sivu/132>.
- Syrjänen, Kaisli 2010. Vapaaehtoisten työnohjauksesta apua toimijoiden tukemiseen ja innostamiseen. Teoksessa Karreinen Lari, Halonen Maria & Tennilä Meri(toim.) 10 askelta parempaan vapaaehtoistoimintaan. Helsinki: Vihreä Sivistysliitto ry, 121–128.
- Särkelä, Mona 2009. Miten huono-osainen voi olla osallinen? Tarkastelussa päihteidenkäyttäjien, toimeentulotuen saajien, vankien ja asunnottomien osallisuus ja aktiivinen kansalaisuus. Jyväskylän yliopisto. Pro gradu-tutkielma.
- Talentia ry, 2005. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö. Arki, arvot, elämä, etiikka. Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. Helsinki: Talentia. Ammattieettinen lautakunta.

- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos i.a. Hyvinvointi. Osallisuus. Viitattu 22.4.2013.
http://www.thl.fi/fi_FI/web/kaventaja-fi/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus.
- Thitz, Päivi 2006. Diakonian yhteisölliset merkitykset. B Raportteja 32. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Helsingin toimipaikka. Pro gradu-tutkielma.
- Tuomela, Teija 2010. Yhteinen hyvä – yhteinen asia: Yhteistyön kehittäminen Mäntyharjun kunnan sosiaalityön ja Mäntyharjun seurakunnan diakoniatyön välillä. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Pieksämäen toimipaikka. Opinnäytetyö (ylempi AMK).
- Utriainen, Jarkko 2012a. Vapaaehtoistoiminnan vaikutusten tunnistaminen ja osoittaminen vanhustyössä. Kehittyvät vanhuspalvelut - julkaisu 3/2012. Helsinki: Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto ry.
- Utriainen, Jarkko 2012b. Vapaaehtoisuus vaikuttaa. Osaaja-julkaisu, esimerkki-organisoitu vapaaehtoistoiminta. Osaaja-projekti. Valli. Power point -esitys.
<http://www.valli.fi/projektit/osaaja/organisoitu%20vapaaehtoistoiminta%202012ju.pdf>.
- Vainio, Ville & Raitanen, Jari 2012. Mahdottomasta mahdollinen. Yllätetään yhteiskuntaverkoston julkaisu. Public-private-people-partnership. Helsinki: Devo Oy.
- Valkonen, Leena 2011. Lähimmäinen on tärkeä Lahdessa. Vanhustyö 5/11, Vapaaehtoisuus voimana - teemanumero, 12—13. Vanhustyön keskusliitto.
- Viirikorpi, Paavo 1993. Osallisuus, yhteistyö, valta, muutos...: asuinalueen uusi suunnittelujärjestelmä. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.
- Viljanen, Anne 2011. Vapaaehtoistoiminta vaikuttaa. Tampereen Hiippakunta 1/2011, 12-13.
- Viljanen, Anne 2012a. Vapaaehtoistoiminnan kehittämishanke 2009–2012. Loppuraportti. Kirkkohallitus. Suomen ev.lut. kirkko.
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/29E48F650B497FBCC2257AD9005BE50C/\\$FILE/Loppuraportti%20Vapaaehtoistoiminta.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/29E48F650B497FBCC2257AD9005BE50C/$FILE/Loppuraportti%20Vapaaehtoistoiminta.pdf).
- Viljanen, Anne 2012b. ”Yhdeksän on enemmän kuin yksi.” Tiimit seurakunnan vapaaehtoistoiminnan kehittäjinä. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Järvenpään toimipaikka. Opinnäytetyö.
- Virsi- ja laulukirja. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1986 käyttöönotettu virsi- ja laulukirja. Helsinki: SLEY -kirjat.
- Virtuaali-ammattikorkeakoulu i.a. Ylemmän AMK -tutkinnon metodifoorumi. Analyysimenetelmiä. Tulevaisuudentutkimus. Viitattu 27.9.2013.
<http://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojaksot/0709019/1193463890749/1193464144782/1194348669937/1194356963300.html>.

- Vuorela, Kristiina 2011. Ystävänpysäkki - kynnyksetön kohtaamispaikka Nurmeksessa. Vanhustyö 5/11, Vapaaehtoisuus voimana - teemanumero, 10—11. Vanhustyön keskusliitto.
- Vuorinen, Päivi 2013. Vs. diakoni. Hämeenkyrön seurakunta. Henkilökohtainen tiedonanto 30.6.2013.
- Väestörekisterikeskus 31.12.2012. Vakituisesti asuvat ulkomaalaiset Hämeenkyrössä. Tallenne tekijällä.
- Väkiluvut seurakunnittain 2012. Kirkkohallitus 29.1.2013.
<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content3D45B8>.
- Välittäjä. Vapaaehtoistoiminnan malli 2005. Käsikirja nro 03/04 sarjasta Mahdollisuuksien työpaikka. Suomen Punainen Risti, Engel- Yhtymä, Opintotoiminnan Keskusliitto, Suomi- Somalia-seura.
- Yeung, Anne Birgitta 2005. Vapaaehtoistoiminnan timantti. Miten mallintaa motivaatiota? Teoksessa Nylund Marianne & Yeung Anne Birgitta (toim.). Vapaaehtoistointa. Anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino, 104–125.
- Yeung, Anne Birgitta 2007. Diakonia ristipaineiden aallokossa. Diakonian työnäky ja suhde hyvinvointivaltioon. Diakonian tutkimus 1/2007, 5–25.

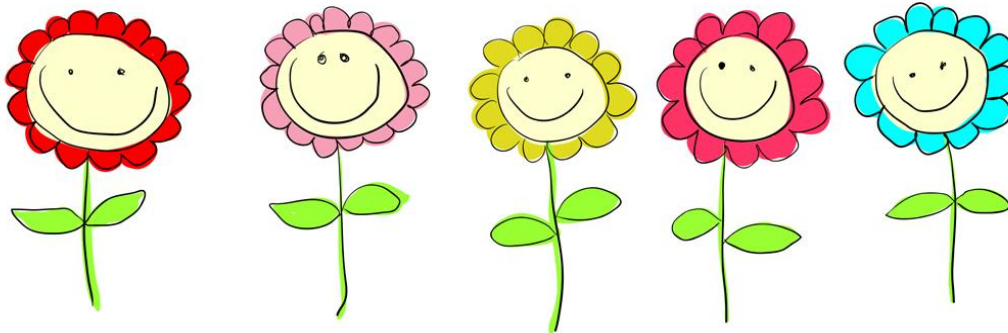
LIITE 1

Diakoniapäivän tagipilvi (Raitaranta 2013)

Kutsu vapaaehtoisten iltaan:

ILOISESTI YHDESSÄ

Hämeenkyrön seurakunnan

VAPAAEHTOISTEN ILTA

Kyröskosken seurakuntatalolla

tiistaina 16.10.2012

Eija Mäkipää alustaa aiheesta

”Muistisairaahan kohtaaminen”

ja Leena Pyöräniemi ”Mitä vapaaehtoisuus antaa”

**Tule virkistymään, kuulemaan, ideoimaan ja kehittämään
vapaaehtoisena toimimista!**

Iltta alkaa iltapalalla klo 17.30

Hämeenkyrön seurakunta, diakonia- ja aikuistyö

LIITE 3

VAPAAEHTOISUUDESTA SAA VIRTAA - kirjoitus Pääsiäislehteen

Seurakunnan vapaaehtoisissa, niissä seurakuntalaisissa, jotka vapaa-ajallaan toimivat toisia ihmisiä auttaen tai tapahtumissa avustaen, on valtavan hieno voimavara. Hämeenkyrön seurakunnassa on paljon tapahtumia, jotka eivät ilman vapaaehtoisia onnistuisikaan, kuten Myötätuuli-toimintapäivä, jossa vapaaehtoiset ryhmänvetäjät tai apuemännät häärivät. Loppiaistapahtuma ja vappukonsertti ovat syntyneet vapaaehtoisen ideoimana. Joulua ennen kymmenet vapaaehtoiset ovat liikkeellä jakaen tervehdyksiä eri kylien iäkkäille asukkaille. Lähetysmyyjäisiin monet leipovat ja askartelevat.

Mikä saa vapaaehtoisen liikkeelle? Yksi tuore vapaaehtoinen, Helena Ahonen, kertoo: ”Ensimmäinen tehtäväni vapaaehtoisena seurakunnan parissa oli, kun sain runsas vuosi sitten kutsun avioliittopyhään. Muutama päivä kutsun saamisen jälkeen Anu-pappi soitti ja kysyi voisinko tulla keittämään kahvia seurakunnalle kirkonmenojen jälkeen. Tokihan se sopi ja sain kahvinkeittoon mukaan entisen työtoverini Annikin ja hyvinhän se Martta-puseroisena tarjoilu sitten kahvipöydän tungoksesta huolimatta sujui. Seuraava miellyttävä, ja toki jännittäväkin, tehtävä oli leipäkirkon yhteydessä ison kynttilän kanto.

Ajankohtaa en tarkalleen muista, mutta sitten tuli kutsu ns. avioliittoryhmään, josta sittemmin muodostui Lupaus-ryhmä. Lupaus-ryhmän kokoontumisissa on keskusteltu mm. tulevista seurakunnan tapahtumista sekä tapahtumien sisällöstä. Tämä tuntui minusta todella mielenkiintoiselta. Häidemme edeltävänä viikkona Anu kävi kodissamme keskustelemassa ja hänen välitön olemuksensa auttoi lähtemään mukaan seurakuntaan.

Ensimmäisen kokoontumiskerran jälkeen olikin mukava, kun läsnä oli entisiäkin, ainakin kasvoiltaan tuttuja henkilöitä, joten ei tarvinnut paljon jännittää eikä ujostella. Työelämä kymmenkunta vuotta sitten oli sellaista kiirettä ja touhukasta, joten ylimääräisiin rientoihin ei ollut paljon aikaa - saati sitten haluakaan. Nyt tuntui mukavalle lähteä mukaan seurakunnan toimintaan, sillä jo lapsuuden kodissani sain kasvatusvanhemmiltani "siemenen" kirkon piirissä tapahtuvaan toimintaan. Oli lapsuudenaikaista pyhäkoulua,

kasvatusäitini kanssa kuljin kaikenlaiset kirkkopyhät, lähetyspiirit ja – myyjäiset. Lisäksi elämäni varrella sattuneiden tapahtumien, ikävienkin, jälkeen tuntui turvalliselta palata seurakuntaan takaisin.

Miksi teen vapaaehtoistyötä? En osaa oikein selittää, mutta tunnen saavani vapaaehtoistyöstä mielihyvää siitä, että pystyn ja saan olla jollekin avuksi. Vuosikymmeniä sitten sain itsekin apua, kun sitä kipeästi tarvitsin. Nyt minulla eläkkeellä olevana on aikaa ja halua antaa työpanokseni, jos joku sitä tarvitsee. Työ seurakunnan piirissä on henkisesti palkitsevaa. Myös uudet ihmiset kokoontumisen merkeissä ja heihin tutustuminen on yksi hyvä syy tehdä vapaaehtoistyötä ja saada siten elämään uutta sisältöä”, kertoo Helena.

Kahdella konkarilla, Anja ja Pekka Kälviäisellä, on yhtenä vapaaehtoistyönä pääsiäisvaelluksen kulissit. Pekka kertoo: ”Olen pääsiäisvaellustoimikunnassa. Siellä suunnitella ja ideoimme pääsiäisvaellukseen liittyviä asioita. Pääsiäisvaellusta olen rakentamassa ennen pääsiäistä. Siihen kuuluu kaikenlaista: kulissirunkojen rakentamista, kulissien kiinnittämistä, valaistuksen järjestämistä, teknisiä juttuja eli siis vähän kaikenlaista. Rakentamiseen kuluu useita päiviä, mutta purkamiseen menee noin puoli päivää. Sen lisäksi olen mukana aikuis- ja lähetystyön työpajassa. Tehtäviin kuuluu tapahtumien suunnittelua ja toteuttamista.

Pekan Anja- vaimo jatkaa: ”Olen mukana valmistelemassa pääsiäisvaellusta. Alkuun se järjestettiin joka vuosi, nykyisin joka toinen vuosi. Jo hyvissä ajoin ennen pääsiäistä aloitetaan valmistelut. Olen useana vuonna ommellut kulisseihin tarvittavia kankaita. Joitakin kankaita ompelen yhteen isoiksi kokonaisuuksiksi. Olen ommellut myös maalattavien kulissien pohjakankaita. Niissä kangas pitää ommella pitävin kaksinkertaisin saumoin ja reunoihin kujat, jotta kangas voidaan pingottaa kireälle maalausta varten. Joihinkin kohteisiin on pitänyt ensin suunnitella kaavat mittojen mukaan, esimerkiksi oviaukkoihin. Ennen pääsiäistä on sitten muutaman päivän rutistus pääsiäisvaelluksen valmistelussa. Valmistelussa on melko paljon porukkaa ja aikaa menee silti kolmisen päivää. Iäkkäämpiä rakentajia on jäänyt pois, joten uutta väkeä tarvittaisiin kipeästi! Hommaa löytyy laidasta laitaan. Ja sitten viikon kuluttua kaikki puretaan, eli siivotaan pois.”

Kälviäisen Pekka lähti aikoinaan mukaan, kun diakonissa Johanna Graeffe pyysi. Anja muistelee: ”Kerran Pekka sitten kysyi, että voisinko ommella kulissein tarvittavia kankaita. Siitä se alkoi, ja pääsiäisvaelluksen rakentaminen on lähellä sydäntäni.” Molemmat ovat sitä mieltä, että vapaaehtoistyöstä saa hyvän mielen, kun voi olla mukana tärkeässä toiminnassa. Talkooporukan kesken syntyy hyvä yhteishenki ja löytyy uusia ystäviäkin.

Vapaaehtoistehtäviä saa siis toteuttaa omien lahjojensa mukaan. Yksi tykkää esiintyä, toinen olla taka-alalla. Joku nauttii yhden ihmisen kohtaamisesta ja auttamisesta, toinen viihtyy joukoissa. On laulajia, soittajia, tietokoneihmisiä, kirjoittajia, puhujia, kuuntelijoita, käytännön miehiä ja naisia. Monen elämäntilanne on sen verran kiireinen, että hän tulee mielellään auttamaan vain kertaluontoisesti, toinen on valmis sitoutumaan pitempiaikaisesti. Kaikkia tarvitaan.

Sinä, joka olet kiinnostunut jonkinlaisesta vapaaehtoisena toimimisesta, muttet ole vielä löytänyt paikkaasi, ota rohkeasti yhteyttä seurakunnan työntekijään, vaikka allekirjoittaneeseen tai sinulle tutuimpaan. Pohditaan yhdessä tai kerro toiveistasi. Lapsityössä kaivataan vaikka kerhomummoa tai taataa, joka tulee joskus ottamaan syliin ja antamaan pienille huomiota. Isompien leireille kaivataan aikuisia apukäsiksi. Moni iäkäs odottaa vierailijaa tai ulkoiluttajaa tai vaikkapa lehden lukijaa. Mikä voisi olla sinun juttusi? Laatisitko tai jakaisitko mainoksia? Rakentaisitko tai näyttelisitkö pääsiäisvaelluksessa? Liittyisitkö lauluryhmään? Juontaisitko? Säestäisitkö? Järjestäisitkö pöytiä? Lähettäisitkö joulun alla laulamaan porukalla vanhainkotiin? Ohjaisitko harrastepiiriä tai muistelukuryhmää? Olisitko valmis toimimaan vaikka kerran vuodessa vai kaipaatko mahdollisuutta auttaa useammin?

Vapaaehtoisuus on todella vapaaehtoista. Jos sinua pyydetään johonkin tehtävään, etkä elämäntilanteesi vuoksi jaksa tai ehdi, on oikeus kieltäytyä. Seurakunnassa saa vain olla ja levätä!

Pirjo Järvinen

LIITE 4

Kysely vapaaehtoistoiminnasta kunnan työntekijöille**1. Tämän hetkinen tilanne**

Millaisissa tehtävissä työssänne nyt jo toimii vapaaehtoisia?
Onko työalalla ajan tasalla olevaa rekisteriä vapaaehtoisista?

2. Omia ajatuksia

Mitä vapaaehtoistoiminta merkitsee oman perustehtävänne kannalta?
Millaisia hyviä kokemuksia on työalallanne vapaaehtoistoiminnasta?
Millaisia ongelmia on työalallanne vapaaehtoistoiminnassa?
Millaisia kysymyksiä toiminnan ylläpitäminen herättää?

3. Tulevaisuuden tarpeita

Millaisia uusia tehtäviä työalallanne olisi nyt vapaaehtoisille? Entäpä tulevaisuudessa?

4. Kehittämistarpeet?

Millaisia kehittämistarpeita omalla työalallanne on vapaaehtoistoiminnassa?
Miten haluaisitte koko kunnan vapaaehtoistyötä kehitettävän?
Onko teillä innostavia esimerkkejä toisista kunnista?

5. Yhteistyömahdollisuuksia

Millaisia yhteistyömahdollisuuksia näette vapaaehtoistoiminnassa seurakunnan kanssa?
Entäpä järjestöjen?
Mikä yhteistyössä voisi olla haasteellista tai ongelmallista?
Mitä etua yhteistyöstä olisi?

6. Yhteistyöpalaveri

Opinnäytetyöhöni liittyy kolme yhteistyöpalaveria vapaaehtoistoiminnan kehittämisestä seurakunnan kanssa. Tuleeko mieleen joku henkilö jota voisi kysyä palaveriin?
Olisitko itse halukas tulemaan kokoontumisiin?

LIITE 5

Kysely vapaaehtoistoiminnasta seurakunnan vapaaehtoisille

1. Millaisissa vapaaehtoistehtävissä olet toiminut Hämeenkyrön seurakunnassa?
2. Mikä on saanut sinut lähtemään mukaan vapaaehtoistehtäviin?
3. Tuleeko mieleesi joitakin hyviä kokemuksia vapaaehtoisena?
4. Tuleeko mieleesi joitakin ongelmakohtia vapaaehtoistoiminnassa?
5. Millaisissa tehtävissä haluaisit jatkossa toimia?
6. Miten koko seurakunnan vapaaehtoistoimintaa voitaisiin kehittää?
7. Millaisia yhteistyömahdollisuuksia näet Hämeenkyrön seurakunnalla vapaaehtoistyössä kunnan ja järjestöjen kanssa?

LIITE 6

Yhteistyöpalaveri 1, MUISTIO

Paikka: Isopappila 22.4.2013 klo 13-14.30

Läsnä: 7 henkilöä

1. Keskusteltiin kunnan ja seurakunnan yhteistyöstä vapaaehtoistoiminnan kehittämiseksi SWOT -analyysin pohjalta. Kartoitettiin yhdessä vahvuuksia ja heikkouksia, mahdollisuuksia ja uhkia.
2. Vahvuuksina nähtiin se, että on jo vapaaehtoistoimintaa. Vapaaehtoistoiminta on hyvää ennaltaehkäisevää toimintaa, se lisää osallisuutta ja tuo mielekkyyttä. Yhteistyö kunnan ja seurakunnan välillä on alkanut. On tekijöitä ja käyttäjiä. Esimerkiksi Kurjenmäkikodin Torstaikahvilaan saadaan virkistystoimintaan esiintyjiä ja seurakunnan Myötätuuli-toimintapäivään emäntiä ja ryhmänvetäjiä. Kunta on sopivan pieni, on mahdollisuus tulla tutuksi eri työntekijöiden kesken ja asiakkaat tuntevat viranhaltijat ja päinvastoin. Verkostoituminen on vahvaa. On aktiivisia järjestöjä. Ajassa arvostetaan kolmannen sektorin osuutta.
3. Heikkouksina nähdään se, että vapaaehtoiset ikääntyvät. Uusia ei ole helppo saada. Vapaaehtoisen voi olla myös vaikea rajata toimintaa ja hän uupuu. Vapaaehtoiset ovat yksittäisen työntekijän tiedossa eikä tiedon jakamiselle ole tapoja. Rekisteriä vapaaehtoisista ei ole. Koordinointi puuttuu ja rekrytointikin on hajanaista. Vapaaehtoistoiminnalla ei ole riittävästi näkyvyyttä eikä tiedottamista. Vapaaehtoistoimintaan ei ole erillistä asiasta vastuuta kantavaa koordinoijaa ja kun se on liitetty työntekijöiden muiden töiden oheen, aikaa siihen ja sen kehittämiseen ei jää. Vapaaehtoistoiminnan ohjausta ei voi vain määrätä jollekin muiden töitten lisäksi, vaan tekijällä pitää ”olla palo asiaan”. Kenelle se on annettu työksi, kyseltiin. Kuntalainen ei tiedä kehen ottaa yhte-

yttä. Missä on vapaaehtoistoiminnan keskus? Tila? Kenellä ovat sen kasvot? Yhteystiedot?

4. Mahdollisuuksina nähtiin se, että tarvitsijoita on ikäihmisissä, perheissä ja nuorissa. Tarvitaan ystäviä yksinäisille vanhuksille, tukihenkilöitä, varummummoja, -taatoja, -setiä ja -tätejä lapsiperheille, ystäviä syrjäytymässä olevien nuorien ja omaishoitajien tueksi jne. Mahdollisuus on myös ne vapaaehtoistoimintaan halukkaat uudet ihmiset, joita silloin tällöin tapaa. Vapaaehtoistoiminta tuo tekijälleen tunteen, että häntä tarvitaan. Se lisää osallisuutta: Kun vapaaehtoiset kokoontuisivat omaan vertaisryhmäänsä silloin tällöin, he kokisivat kuuluvansa tähän porukkaan. Tiedonkulku mahdollistaisi sen, että jos joku vapaaehtoisryhmä valmistaa vaikka musiikkiesityksen Kurjenmäkikodille, sama ryhmä voisi käydä toisissakin paikoissa, esim. Tupalan ja Kotorinteen asumisyksiköissä. Hyvänä nähtiin, että kunnan päättäjät ovat myönteisiä yhteistyölle seurakunnan kanssa ja päinvastoin. Päättäjiä olisi hyvä informoida lisää vapaaehtoistoinnasta. Hyvä, että päättäjissäkin on innokkaita järjestöaktiiveja. Laajempi yhteistyö mahdollistaisi myös tempausten järjestämisen vaikkapa vanhusten viikolla.

5. Uhkana nähtiin kunnan taloudellinen tilanne. Vapaaehtoisuuden kehittämiseen ei ole varaa panostaa. Vai onko sittenkin? Tarvittaisiin tutkimustietoa siitä, miten hyvin organisoitu vapaaehtoistoiminta tuo elämänlaadun paraneamisen lisäksi säästöjä. Uhka on myös se, jos erillistä työntekijää, koordinoijaa ei palkata, asia jää ennalleen, hajanaiseksi. Mitään kehittymistä ei synny, koska työntekijät ovat kiireisiä eikä vapaaehtoistoimintaa ohjata muun työn ohessa. Pohjatyö on tärkeää. Vapaaehtoistoiminnan käynnistäminen, rekrytointi, koordinointi, ohjaus ja tuki vaativat täysiaikaista työpanosta. Varsinkin alkuunsaaminen on iso työ. Yhteistyössä uhkana on se, että jos toimijoita ja järjestöjä on paljon, syntyy kilpailua, kateutta, epäluuloa. Kuka kerää pisteet kotiin? Mikä järjestö saa julkisuudessa näkyvyyttä? Eräs uhka ovat ennakkotapaukset, joissa työttömien tukia on leikattu vapaaehtoistoimintaan osallistumisesta. Vapaaehtoinen ei voida saada palkkaa esim. ilmaisten lounaiden merkeissä. Työttömien ja esim. diakonian asiakkaiden aktivoiminen vapaaeh-

toisiksi olisi monen elämänlaatua kohottavaa, mutta tukijutut on selvitettävä. Hyvä on huomioida, miten vapaaehtoistoiminta eroaa yritystoiminnasta. Tarvitaan vuoropuhelua yritysten kanssa, ”ettei astuta yrittäjien varpaille”. Vapaaehtoisten vastuut on selvitettävä, ettei vapaaehtoinen tee esim. sähkötöitä, joita ei saa tehdä. Yleensäkin vapaaehtoisen tehtävien rajausta on tärkeää, ettei avunsaaja ala odottaa liikoa ja liian usein. Rajatumpaan ja selkeään tehtävään on helpompi vapaaehtoisen sitoutuakin.

6. Hankerahoituksen mahdollisuutta olisi hyvä selvittää. Haettaisiinko hanketta järjestön nimissä? Julkinen sektori ei voi olla hakijana RAY:n hankkeissa. Jos vapaaehtoistoiminta käynnistettäisiin hankkeena, olisi hyvä miettiä sen jatkon mahdollistuminen. Olisi hyvä, että kunnalla ja seurakunnalla olisi budjetti-panostusta ja resursointia jo alusta alkaen. Olisiko lahjoitus- tai perintörahoitusta? Tärkeää olisi, että kaikki tahot, kunta, seurakunta ja mahdolliset järjestöt olisivat suunnittelemassa ihan alusta alkaen. Tieto olisi hyvä kerätä yhdessä ja yhteen. Toiminnan kuluessa voisi olla yhteistä koulutusta, mentorointia ja tutorointia. Oman alueen työntekijät voisivat toimia kouluttajina, esim. vanhuspalveluista joku kertoisi muistisairaana kohtaamisesta, seurakunnasta hengellisen puolen huomioimisesta, terveystieteeltä vaikka lääkäri luennoida yleisistä iäkkäiden sairauksista. Näin ristiin kouluttaminen mahdollistuisi edullisesti. Hankkeen aikana tilastointiin on hyvä kiinnittää huomiota, esim. lähimmäispalvelun kotikäynnit, ystävävierailut kirjataan.

7. Nuorten mukaan saaminen olisi arvokasta vapaaehtoistoiminnan tulevaisuuden kannaltakin. Ajanhenki pitäisi hyvässä huomioida: Markkinointia nyky-menetelmin, näyttävästi, nuorekkaasti, netissäkin. Nuorisoa pyydetään mukaan jo suunnittelemaan. Nuorisovaltuuston edustajia? Punainen risti on aloittamassa Redkids- toimintaa ja MLL aloittamassa perhekahvilaa Kurjenmäkikodin tiloissa. Kouluissa Lionsien projekti, jossa kaksi koululuokkaa käy Kurjenmäkikodissa ja Honkalassa ulkoiluttajina. Tempauksesta on blogi. Kuka tietää osoitteen? Tarvitaan siis järjestöjen välistä yhteistyötä ja uusia ideoita lisää. Muisteltiin myös vanhoja hyviä toimintatapoja, joilla diakoniaa ja vapaaehtoistoimintaa on tuotu nuorille tutuksi. Partiolaiset ovat haravoineet

pihoja, rippikoululaiset ovat käyneet vanhainkodilla iltaruokailussa avustajia. Miksei nytkin voisi rippikouluun sisällyttää diakoniapäivää? Voisiko koulussa valinnaisena aineena olla vapaaehtoistoimintaa? Voisiko nuoria kannustaa mukaan todistuksella, jonka he saisivat CV: hen liitettäväksi ja meriitiksi kesätöitä tai opiskelupaikkaa hakiessaan?

LIITE 7

Yhteistyöpalaveri 2, MUISTIO

Paikka: Isopappila 6.5.2013 klo 13-14.30

Läsnä: 5 henkilöä

1. Keskusteltiin kunnan ja seurakunnan yhteistyöstä vapaaehtoistoiminnan kehittämiseksi Tulevaisuuden verstaas- menetelmän avulla. Kartoitettiin yhdessä vapaaehtoistoiminnan ja yhteistyön ongelmia mahdollisimman monipuolisesti. Koottiin ne näkyville fläppitaululle. Sen jälkeen äänestettiin niin, että jokaisella oli käytettävänä kolme ääntä, yksi ääni per yksi ongelma. Annettiin äänet niille ongelmille, jotka koettiin vapaaehtoistoiminnan kehittämisen kannalta ensiarvoisen tärkeiksi. Lähdettiin työstämään eniten ääniä saaneita ongelmia keksien niille ratkaisuehdotuksia ja muuttamalla niitä näin mahdollisuuksiksi.

2. Ongelmiksi nimettiin seuraavia. Niiden saama äänimäärä ongelman perässä
 - koordinaattorin puute 5
 - resurssien ja rahan puute 4
 - sitoutumisongelma 3
 - pelisääntöjen puute 2
 - miesten ja nuorten mukaan saaminen vaikeaa 1
 - tehtävien mitoittamisongelma
 - sopivan tilan puute vapaaehtoistoiminnan keskuksiksi
 - vapaaehtoisten löytyminen
 - vapaaehtoisen ja kohdattavan eri kemia; kokeiluajan puute
 - vastuukysymykset
 - vapaaehtoisten hyväksikäyttö joko autettavan tai työntekijän taholta
 - eri sairaudet esim. muistisairaudet ja niistä johtuvat ongelmat, esim. lähimmäispalvelussa ystävää syytetään varastamisesta

- kunnan ja seurakunnan välinen työnjako ja taloudellinen osuus epäselvä
- Kuka kerää pinnat?- pelko
- työohjauksen puute
- hengellisyyden määrän sopivuus

3. Kommentteja ongelmista

- Vapaaehtoisten löytymistä ei koettu pääongelmaksi. Koettiin, että seurakunnan puolella heitä on helpompi löytää kuin kunnan puolella, koska seurakunnan toiminta rakenteellisesti perustuu yhteisöllisyyteen, vapaaehtoisten osuuteen. Tärkeää kuitenkin se, ettei liikaa kuormiteta samoja kilttejä ihmisiä. Osa haluaa vain hetkelliseen vapaaehtoistoimintaan. ”Kyllä mää nyt tällä kertaa voin lähteä, mutten mää nyt sitoutuisi”. Nuorten mukaan saaminen koettiin ongelmaksi. Miehisten tehtävien puute aiheuttaa naisvaltaisuuden vapaaehtoistoiminnassakin. Tarvitaan kuuntelijoiden lisäksi toimintaa, ”talonmies Pikkaraisille” sopivia tehtäviä. Yksinäisiä kylä löytyy!
- Tehtävien mitoittaminen on tärkeää. Liikkeelle tulisi lähteä ”Mihin vapaaehtoinen on valmis -asenteesta”. Alkuhaastattelua tarvitaan. ”Asiakkaita” pitäisi täsmentää kirjeenvaihtopalstamaisilla määritelmillä: ” 65-vuotias Parkinsonin tautia sairastava, pyörätuolia tarvitseva, huumorintajuinen ja jääkiekosta kiinnostunut mies kaipaa ulkoilukaveria kerran viikossa.”
- Keskusteltiin, että kun vapaaehtoistoiminta on palkatonta, olisiko matkakorvaus kuitenkin mahdollinen? Yhtenäisiä pelisääntöjä kaipaa tämäkin asia.
- Tarvitaan keskustelua kaikkien viranhaltijoiden kesken siitä, mitä vapaaehtoinen voi tehdä. Mihin voi pyytää vapaaehtoista?
- Yhteistyössä on kuitenkin huomioitava, että osalla vapaaehtoiseksi haluvista voi olla pelko seurakunnalliseen vapaaehtoisuuteen. Jos esim. lähimmäispalvelukurssi järjestetään yhteistyönä, seurakunnan mukanaolo

voi karkottaa joitakin, jotka pelkäävät, että heiltä vaaditaan hengellisyyttä. Myös palvelun kohteina olevilla voi olla negatiivisia asenteita seurakuntaan. Siksi onkin tärkeää korostaa, että tarvitaan erilaisia vapaaehtoisia. Kaikkien ei todellakaan tarvitse olla hengellisiä, koska asiakkaitakin on erilaisia. Hyvä on toisaalta kuulla myös asiakkaiden hengellisiä tarpeita, ja ohjata oikeanlainen vapaaehtoinen tähän tarpeeseen. Jos järjestetään vapaaehtoistyönkurssi, se voi olla yhteistyönä yleisiltä osuuksilta (esim. vapaaehtoisten vastuu, rajat, vuorovaikutus, muistisairaudet jne.), mutta voisiko hengellinen osio olla erillisenä B -modulina tai vapaaehtoisena lisänä?

4. Äänestyksen jälkeen mietittiin ratkaisuehdotuksia eniten ääniä saaneille ongelmille.
 - Koordinaattorin puute veti joukon hiljaiseksi. Sellaista kun ei löydy entisestään työllistettyjen viranhaltijoiden joukosta. Hankkeen kautta voisi hakea koordinaattoria, mutta kuka hakee ja mistä? RAY? ESR? Joutsenten reitti? Pyrkimys olisi kuitenkin pysyvyyteen, hanke olisi startti, mutta toiminnan pitäisi jatkua osana kunnan ja seurakunnan työtä. Koordinaattorilla olisi hyvä olla paikkakunnan ja yhteistyötahojen tuntemusta. Vapaaehtoiset voisivat lähestyä tuttua helpommin. Toisaalta ulkopuolelta tuleva voisi verkostoitua ihan uusien ihmisten kanssa ja pyytää mukaan sellaisia, joita pitkään paikkakunnalla asunut ei pyytäisi. Henkilönä hänen pitäisi olla kutsuva, toisille tilaa antava ja kokoava ja seurakuntamyönteinen. Löytyisikö sellaista esim. hoitohenkilöstön joukosta? Sellaista, joka on sairaslomalla terveydellisistä syistä, esim. tukielinsairaus estää paluun työhön, jossa pitää nostella, mutta olisi kykyjä ja halua sosiaaliseen työhön? Voitaisiinko kunnasta tai seurakunnasta irrottaa jokin työntekijä tekemään vapaaehtoistoiminnan ALKUSTARTTIA sataprosenttisesti? Vuoden jälkeen hän jatkaisi vaikka 50%:lla ylläpitäen toimintaa (ja puolella omaa alkuper. muuta työtään?) Vai pystyttäisiinkö luomaan kuvio, jossa olisi työskentelypari: toinen kunnasta, toinen seurakunnasta? Mo-

lemmilla vaikka se 50% työajasta eli työnkuva räätälöitäisiin uudelleen. Eija Mäkipää olisi kokoontujien mielestä sopiva henkilö!

- Resurssien puute kytkeytyy koordinoijan puutteeseen. Rahasta tuli kysymys: Onko kunnalla tiedossa perintöjä, joita voisi osoittaa tähän ennaltaehkäisevään toimintaan?
- Sitoutumisen ongelmasta todettiin, että vapaaehtoisten omat ideat tulisi saada kuuluville! Sitouttamiseen oikeita työkaluja ovat myös toimiva markkinointi ja tiedotus sekä vankka perehdyttäminen. Vapaaehtoisuudesta pitää saada haukatta vain omankokoisensa siivun! Koordinoijaa tarvitaan taas: haastattelemaan vapaaehtoiset ja asiakkaat.

Yhteistyöpalaveri 3, MUISTIO

Paikka: Isopappila 22.5.2013 klo 9-10.30

Läsnä: 9 henkilöä

1. Kerrattiin viime palaverissa pääongelmakohtiksi nousseet asiat: Koordinaattorin puute, resurssien ja rahan puute sekä vapaaehtoisten sitoutumisen ongelma.
2. Lähdettiin työstämään ”Hämeenkyrön mallia”, miten toimia tästä eteenpäin.
3. Palautettiin mieliin Hämeenkyrössä toiminut Hoivapankki. Kyseltiin, miten se toimi. Oli lista, mutta nyt on enää muutama vapaaehtoinen jäljellä. Listan ylläpito jäi. Todettiin jälleen, että vapaaehtoistoiminta vaatii säännöllisiä koontumisia, mentorointia ja työnohjausta. Kunnasta ei löydy työntekijää koordinaattoriksi. Löytyisikö vapaaehtoisten joukosta? Todettiin kuitenkin, ettei organisaattori voi olla yksin vapaaehtoinen, vaan hän tarvitsee ammatillista tukea. Hänen on toimittava työnohjaajan otteella vapaaehtoisiin nähden ja hän taas tarvitsee työnohjaajan, varsinkin, jos ei ole ammattilainen. Jos toiminnan aloittaa esimerkiksi työllistetty, toiminta voi alusta alkaen profiloitua epämääräiseksi, jatko epävarmaksi. Käynnistämisvaiheessa tarvittaisiin nimetty henkilö tai jopa kaksi. Entäpä jos kunta antaisi jonkun henkilön työaika ja tilan ja seurakunta antaisi myös henkilön työaika? Jos olisi tietty säännöllisesti toistuva työaika, tietty päivä ja kellonaika, puhelintunti? Riittäisikö kaksi tuntia viikossa? Ehdottaja totesi myöhemmin, ettei riittäisi. Mietittiin myös millä volyyymilla toiminnan olisi hyvä alkaa. Aloitusjakso pitäisi olla vähintään puoli, mieluummin koko vuosi. Ehkä organisaattoreiden ei tarvitsisi olla kuitenkaan kokopäiväisiä.
4. Siirtyykö tarvittava tieto, jos toimijoita on sekä kunnasta että seurakunnasta? Puhuttiin netin tärkeydestä tiedonlähteenä, mutta myös siitä, ettei se riitä organisoinniksi, vaan apuneuvona se on hyvä. Vapaaehtoistoiminta tarvitsee kasvot, henkilön, haastattelijan, ohjaajan. Yksinkertaisimmillaan toiminta pi-

tää sisällään koulutusta ja ohjaamista. Mutta organisaattori on myös tietopankki, tiedonvälittäjä vapaaehtoisen ja asiakkaan välillä, tiedottaja ulospäin. Toiminta tarvitsee mainoskampanjaa. Vähillä resursseilla toiminnasta voi tulla ”hengetöntä”. Organisaattorin saatavilla olo on tärkeää, sillä vapaaehtoisten kysymykset eivät malta odottaa seuraavaan puhelintuntiin. Toiminnan käynnistyttyä vertaistukea saadaan vapaaehtoistenkin joukosta. Ongelmakohdissa viranhaltijat, joiden työaikaan on osoitettu vapaaehtoistoiminnan organisointia, saataisiin heti kiinni. Tosiasia on, että tällaisessa ihmissuhdetoiminnassa tulee jatkuvasti ongelmia. Pyynnöt ja toiveet eivät aina ole kohtuullisia. Työnohjausta tarvitaan tähänkin saumaan.

5. Jos olisi vapaaehtoisuuden tila, toimipaikka, keskus, siellä voitaisiin järjestää muutaman kerran viikossa aamukahvit, jonne vapaaehtoiset voisivat tulla vaihtamaan ajatuksia. Työ muotoutuisi näin pikkuhiljaa vuorovaikutuksessa kaikkien mielessä ja tapaaminen toimisi purkupaikkana vertaisten kanssa. Vapaaehtoistoiminnassahan on kuitenkin vaitiolovelvollisuus, jota on kunnioitettava.
6. Pohdittiin sitä, että vapaaehtoistyössäkin rohkeus kasvaa toiminnan kautta. Koulutuksen ohella voitaisiin ruokkia intoa organisoida. Opitaan tekemällä, ei pöydän ääressä. Virheistä opitaan. Jos aletaan miettiä liikaa riskejä, ei päästä eteenpäin. Säännökset ohjaavat, eivät saa olla kahle.
7. Hämeenkyrössä on hyvät yhteistyömahdollisuudet. Toiminta ei ole niin loke-roitunutta kuin isommissa kunnissa.
8. Esille nousi jälleen hankerahoituksen mahdollisuus, jota on selvitettävä. Eeva Raukko Joutsenten Reitistä on henkilö, jolta voi kysyä esiselvityshankkeen mahdollisuuksista. Esihankkeen tavoitteena olisi käynnistää toimintaa ja suunnitella miten se jatkuu. Omarahoitusosuus on selvitettävä ja se kuka yleensäkin voi hakea rahoitusta. Yhteistyö oppilaitoksiin voisi olla hedelmällistä.
9. Pienimuotoisen päihdekuntoutujien keskuksen avaamiseksi on vireillä RAY:n hankerahoituksen (Toivon Portti, srk, kunta, Sininauhaliitto) anominen ja siihenkin kaivattaisiin vapaaehtoisia, joita kouluttaa rinnalla kulkijoiksi.
10. Kansalaisopisto on halukas järjestämään vapaaehtoisten kurssin, jopa jo syksyllä 2013. Tuumattiin asiaa ja todettiin, että tarjous on hieno, mutta ajoitus liian nopea. Pidettiin syksyä 2014 realistisempänä vaihtoehtona.

11. Olisiko ideaa suunnata kurssia nuorille? Ilmassa on kaksikymppisten kohdalla uutta etsintää, mitä elämälläni teen? Voisiko kurssi olla lukion vapaavalintaisten joukossa? Vaikka nuori lähtee opiskelupaikkakunnalle, jää rakentava vapaaehtoisuuden siemen itämään. Voisiko kurssi olla nuorten ja aikuisten yhteinen? Vertaistuki ainakin toimisi syvemmin, kun olisi mukana myös enemmän elämäkokemusta omaavia.
12. Esille nousi ajatus, että olisi jo heti suunnitteluvaiheessa hyvä ottaa mukaan eri tahoja, eri järjestöjä: Martat, SPR, Kyröttäret, Sininauhaliitto, MLL, Koti- ja maatalousnaiset. Entä eläkeläisjärjestöt, reserviläiset? Keskusteltiin, onko hyvä, jos on paljon eri tahoja vai ei? Järjestävän tahon ajatuksena ei kuitenkaan saisi olla ottaa haltuunsa yksinoikeutta, vaan tarjota väylää toisille tulla mukaan. Ettei suljettaisi ketään pois. Olisi hyvä olla avoin osallistumismahdollisuus, jotta eri tahot voisivat esittää toiveita, vaikka järjestää foorumi suunnitteluvaiheessa? Lehdessä voisi olla juttu, että etsitään yhteistyötahoja. Yhdistettäisiin eri tahojen osaamista. Vai olisiko sittenkin parempi, että kurssin järjestäjänä olisi pienempi porukka (esim. kunta, seurakunta ja kansalaisopisto) ja heti kurssin jälkeen tai sen lopussa järjestettäisiin ”Messut”, ”Mahdollisuuksien tori”, jossa vapaaehtoistoimintaa järjestävät järjestöt esittäytyisivät? Jälkimmäinen ajatus sai kannatusta. Kurssi ei saisi kuitenkaan olla vielä mikään rekrytointitilaisuus, vaan enemmänkin tuotaisiin yleistä tietoa vapaaehtoisuudesta.
13. Itse kurssista nousi ajatus, että siinä olisi hyvä olla sekä teoriaa (vapaaehtoisen oikeudet/velvollisuudet, vuorovaikutus yms.), että käytäntöä. Eri tahot esittelisivät millaisia paikkoja vapaaehtoiselle on toimia, esim. Kurjenmäki-koti, kotihoito, seurakunta. Olisi hyvä, että joku vapaaehtoinen kertoisi kokemuksistaan. Eri alueet (iäkkäät, nuoret, lapsiperheet, päihde- ja mielenterveyskuntoutujat jne.) olisi hyvä tuoda esiin, jotta vapaaehtoinen voisi löytää omimman alueen.
14. Päätettiin, että Pirjo tutkii mahdollisuutta suorittaa viimeinen opiskeluihinsa liittyvä harjoittelu kunnan kotihoidossa niin, että suurin osa aikaa harjoittelusta olisi tämän projektin eteenpäin viemistä, esiselvityshankkeen mahdollisuuksien kartoitusta ja ehkä mahdollisen kurssin suunnittelua yhteistyötahojen kanssa. Sovittiin, että Pirjo kutsuu yhteistyöpalaverin koolle jossain vaiheessa syksyä.

LIITE 9

Yhteistyöpalaverien kutsu

HEI!

Kuten moni tietääkin, teen diakoni-sosionomiopiskelujeni lopputyötä kunnan ja seurakunnan yhteistyön kehittämistä vapaaehtoistoiminnassa.

Työhöni - ja työhömme - liittyen kutsuisin kynnelle kykenevät ideoimaan yhdessä ja tiivistämään yhteistyötä

Isopappilaan kolmena keväisenä hetkenä noin tunniksi - puoleksitoista kerrallaan.

Ensin kahvit ja sitten porinat!

Jos et pääse joka tapaamiseen, vaan vaikka vain yhteen, niin olet oikein tervetullut silti!

1. kokoontumiskerta Isopappilassa maanantaina 22.4. klo 13-14.30
VAPAAEHTOISUUDEN VISIOTA HIOMASSA - yhteistä ideointia vapaaehtoistoiminnasta Hämeenkyrössä: mahdollisuudet, uhat, vahvuudet, heikkoudet

2. kokoontumiskerta Isopappilassa maanantaina 6.5. klo 13-14.30
YHTEINEN TEHTÄVÄ PALVELLA - lisäajatuksia kunnan ja seurakunnan yhteistyöstä vapaaehtoistoiminnasta: Millainen olisi tulevaisuuden vapaaehtoistoiminnan Hämeenkyrö?

3. kokoontumiskerta Isopappilassa keskiviikkona 22.5. klo 9.30-11
YHTEISTYÖN MALLI MEILLÄ - tällaiseksi suunnitelmaksi yhteistyökuvio tiivistyy ja tarkentuu

Vara-aika maanantai 3.6. klo 13-14.30, jos edellisistä kerroista jokin ei sovi suuremmalle osalle tai ensimmäinen tulee liian pian.

Voithan ilmoittaa oletko tulossa, kiitos. Ja kerrothan senkin, jos tapaamiskerrat eivät ensinkään sovi.

Yhteistyöterveisin Pirjo Järvinen

vt. diakoniatyöntekijä, sosionomi-diakoniopiskelija

Hämeenkyrön seurakunta

044-7248362

LIITE 10

Ku nyt joku eres tulis

Ruudullisten haalistuneiden ikkunaverhojen välistä
Taimi rollaattoriin nojaten kurkistaa tielle tänäänkin:
Jos saisi puhua jollekin
”Ku ny joku eres tulis.”

Väsymyksen, tiskivuoren ja pyykkipinon välistä
lasten metelin ja legokasojen keskeltä
Noora-äiti kurkistaa tielle tänäänkin
Jos pääsisi yksin vaikka suihkuun.
Jos joku tulisi...

Tietokonepelien, unilääkkeiden, vetämättömän olon keskeltä
Niko kurkistaa verhottomasta ikkunasta ulos
Jos joku kuuntelisi pohdintaani
mihin suuntaan elämää ponnistaa
Jos joku tulisi...

Toimeentulotukipäätösten, palaverimuistioiden, asiakaskäyntien keskellä
sosiaalityöntekijä miettii
Leirisuunnitelmien, tilastojen, kotikäyntipyyntöjen keskellä
diakoniatyöntekijä miettii
Miten paremmin ehtisin useamman ihmisen vierelle?

Tyhjien päivien keskellä
hyväkuntoinen juuri eläköitynyt Maija miettii:
Uskallanko? Tohtisinko? Olisiko minusta vielä?
Jos joku tulisi,
kysyisi vapaaehtoiseksi!